

MASTEROPPGAVE

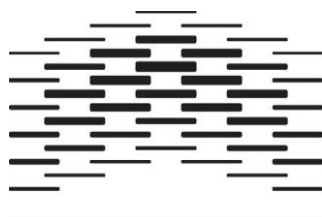
Master i yrkespedagogikk

Mai 2017

Hvilken betydning har det for fellesfagstudenter å få innsikt i de yrkesfaglige programområdene i sitt lærerstudium? Hvordan kan dette bidra til å redusere frafall i den videregående skole?

Heidi Karin Willesvik

Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier
Institutt for yrkesfaglærerutdanning.

**HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS**

Forord.

Jeg føler meg utrolig beæret som har fått forske på PPU- studenter på Universitetet og på Høgskolen i Oslo og Akershus. En stor takk til alle de som har vært med, både lærere og studenter.

En stor takk til mine kollegaer på Laksevåg Videregående skole som har stilt opp for meg og oppmuntret meg på alle mulige måter gjennom hele masteren.

Takk til min mann Bjarte Holdhus som igjennom 4 år har vært hjemme med våre 2 små barn når jeg har reist til samling i Oslo.

En stor takk til Torunn Feby Brokke med ektemann Arne, som har åpnet sitt hjem til meg og gitt meg husrom hver samling de siste årene.

Og sist men ikke minst mine to fantastiske veiledere Kjetil Egelanddal fra Universitetet i Bergen og Eva Schwencke fra Høgskolen i Oslo og Akershus. Min master er til grunnet god veiledning fra dere, tusen takk

Bergen, 2. mai 2017

Heidi Karin Willesvik

SAMMENDRAG.

Etter innføring av kunnskapsløftet er det satset stort på å redusere frafall av elever på de yrkesfaglige programområdene. Dette ble gjort ved blant annet å innføre faget utdanningsvalg på ungdomsskole trinnet. Ved å gi elevene inngående informasjon om de forskjellige programfagene og hvilke yrker de munner ut i skal elevene bli mer rustet til å velge riktig programfag. I den videregående skolen ble FYR (fellesfag, yrkesretting og relevans) innført. Ved å yrkesrette fellesfagene ville elevene nå se relevans i fellesfagene da fagene blir knyttet opp mot det programfaget eleven går på. Faget utdanningsvalg og FYR krever at fellesfaglæreren har noe kunnskap om de yrkesfaglige programområdene. En ny lærer må få den kunnskapen i lærerstudiet sitt.

Problemstillingen til denne master er «Hvilken betydning har det for fellesfaglærerstudenter å få innsikt i de yrkesfaglige programområdene i sitt lærerstudium? Hvordan kan dette bidra til å redusere frafall i den videregående skolen?». Datainnsamling er gjort på Universitetet i Bergen våren 2016 og på Høgskolen i Oslo og Akershus høsten 2016. I undersøkelsen deltok 41 PPU-fellesfag- og 38 PPU-yrkesfagstudenter. Masteren er blitt til ved hjelp av metodetriangulering. I oppgaven er det brukt kvalitative og kvantitative metoder for å samle inn data. De kvalitative undersøkelsene består i et intervju med en ansatt på Universitetet og et gruppeintervju med 7 studenter på PPU-fellesfagstudiet. Den kvantitative undersøkelsen ble gitt til alle PPU-studentene. Hensikten med undersøkelsene blant PPU-fellesfagstudentene var å få en indikasjon på hvilken undervisning studentene fikk om yrkesfag/programfag og hvilken kunnskap studentene hadde om de yrkesfaglige programområdene. Hvilke holdninger de hadde til yrkesfaglærere og elever. Etter å ha analysert data fra PPU-fellesfagstudentene så jeg det som nødvendig å samle inn data fra studentene på PPU-yrkesfag for å se om det var noen store forskjeller mellom lærerstudentene.

Mine hoved funn viser at de PPU – fellesfagstudentene som i sin hospitering i videregående skole har undervist i en yrkesfaglig klasse har en mye mer positiv innstilling til elevene enn de som ikke har denne erfaringen. Alle PPU- fellesfagstudentene anser samarbeid på skolen som viktig og som en selvfølge. PPU- yrkesfagstudentene som jobber i videregående skole sier at det ikke er godt nok samarbeid, noe som kan indikere at FYR- prosjektet kanskje ikke når sine mål i den videregående skolen.

What significance does knowledge of the vocational program areas have for common core subject teacher students? How could this contribute to reducing dropout from high school?

After implementing the governments 2006 school reform, a lot of effort has been invested into reducing dropout from the vocational education program area. Among other things the subject Utdanningsvalg (education guidance) has been introduced in junior high school. By educating the pupils about the different program subjects and what occupations the subjects prepare them for, the pupils should be better equipped to choose the right subject for them. In high school FYR (Common core subjects, vocational focus, and relevance) was introduced.

By giving the common core subjects a vocational focus, the pupils should regard these subjects as relevant since they should be better linked to the pupils' program subject. The subjects Utdanningsvalg and FYR both require the common core subject teacher to have some knowledge of the vocational program areas. Any new common core subject teacher would need to get this kind of knowledge during their teacher training. The problem to be addressed in this master thesis is "What significance does knowledge of the vocational program areas have for common core subject teacher students? How could this contribute to reducing dropout from high school?" The data collection has been done in the spring 2016 at Bergen University, and in the autumn 2016 at Oslo and Akershus University College of applied sciences. The survey consists of 41 PPU- common core subject students and 38 PPU- vocational students. (PPU stands for Praktisk (practical), Pedagogisk (pedagogy) Utdanning (education)). This master thesis has come about by using triangulation of methods. In this thesis, I have used both qualitative and quantitative methods to collect data. The qualitative surveys consist of one interview with a faculty member at Bergen University and one focus group interview with 7 PPU-common core subject students. The quantitative survey was done with all the PPU students using pen and paper. The purpose of surveying the PPU- common core subject students was to get an indication of what kind of education was given to the students regarding vocational subjects and programs, and their knowledge of the vocational programs as well as attitudes towards vocational teachers and pupils. When analyzing the data by surveying the PPU-common core subject students I deemed it necessary to gather data from PPU-vocational students as well, to see if there were any major differences between the two student groups.

My findings show that PPU-common core subject students, who have job shadowed in a vocational class, have a more positive attitude towards vocational students. All the PPU-common core subject students regard collaboration as a given and a necessity. The PPU-vocational students say that there is not enough collaboration. This can indicate that the FYT reform project has not reached this target in high schools.

Innhold

Forord.....	1
SAMMENDRAG.....	2
Summary	Feil! Bokmerke er ikke definert.
1.0 Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn for valg av tema.	10
1.2 Bakgrunn for valg av problemstilling.....	12
1.3 Problemstillingen.....	13
1.4 Oppgavens oppbygning.	14
1.5 Begrepsavklaringer.....	15
2.0 Sentrale temaer i oppgaven.	17
2.1 FYR-prosjektet.	17
2.1.1 Utfordringer ved å yrkesrette fellesfagene.	18
2.2 Den nye fraværsordningen.....	19
2.3 Utdanningsvalg.....	20
2.3.1 Om videregående opplæring og arbeidsliv.....	20
2.3.2 Utprøving av utdanningsvalg.	21
2.3.3 Om egne valg.	21
2.3.4 Ulike roller i faget utdanningsvalg.....	22
2.3.5 Foresatte sin rolle i faget utdanningsvalg.....	22
2.4 Bergensprosjektet.	23
2.5 inntakskrav for PPU – studenter.....	24
3.0 Læring i et samfunnsperspektiv - teori.....	26
3.1 Tidligere forskning.	26
3.1.1 Utdannings – og yrkesvalg i ungdomsalder.	26
3.1.2 Lærerens forståelse av elevenes utdanningsvalg i ungdomsskolen.	28
3.2 Holdninger.....	29
3.2.1 Den kognitive komponenten i holdninger:.....	29
3.2.2 Den følelsesmessige komponenten i holdninger.	30
3.2.3 Den atferdsmessige komponenten i holdninger.	30
3.3 Praksisteori.	31
3.3.1 Personlige verdier:.....	31
3.3.2 Overførte kunnskaper, andre systematiske erfaringer.....	32
3.3.3 Verdier.....	32

3.3.4	Praksisteori som et kollektivt fenomen.	32
3.4	Skolekultur og innflytelse.	33
3.4.1	Et lite historisk tilbakeblikk.	33
3.4.2	Utvikling av personlig identitet.	34
3.4.3	Betydningen av en felles misjon i den videregående skolen.	35
3.4.4	Betydningen av en god mentor.	36
3.5	Gadamer.	37
3.5.1	Gadamer om fordommer.	37
4.0	Metode.	39
4.1	Den kvalitative tilnærmingen.	39
4.2	Den kvantitative tilnærmingen.	41
4.3	Metodetriangulering.	43
4.3.1	Intervju av en ansatt og gruppeintervju.	43
4.4	Hermeneutikk.	47
4.4.1	Gadamer den hermeneutiske spiral.	48
4.5	Reliabilitet og validitet	50
4.6	Metodikk.	51
4.7	Etikk.	51
5.0	Analyse, tolking av data og presentasjon av funn.	53
5.1	Kvalitativ metode	53
5.1.1	Sammendrag av intervju med ansatte.	53
5.2	Gruppeintervjuet.	54
5.2.1	Utforming av samtaleguide.	54
5.3	Sammenfatning av teksten og utforming til kvantitative spørsmål.	56
5.4	Kvantitative undersøkelsen.	60
5.4.1	Begrunnelse for spørreskjemaets innhold og oppbygning.	60
5.5	Gjennomføring av spørreundersøkelsen.	63
5.6	Forelesningen.	64
5.7	Utforming av Spørreskjema PPU- yrkesfag.	66
5.8	Noen kvantitative resultater.	67
6.0	Drøfting	70
6.1	Bakgrunn.	70
6.2	Ungdomsskole	72

6.3	Samarbeid	75
6.3.1	PPU- fellesfagstudenter om yrkesfag/programfag elevene.	78
6.4	PPU- studiet.	79
6.5	Avrundende betraktninger.	81
7.0	Konklusjon og veien videre.....	82
7.1	Konklusjon.....	82
7.2	Veien videre.....	83
	Litteraturliste.	85
	Vedlegg 1 Intervju av ansatt.....	87
	Vedlegg 2 Samtykkeerklæring PPU-Fellesfagstudenter	88
	Vedlegg 3 Intervjuguide Gruppeintervju	89
	Vedlegg 4 Spørreskjema PPU- fellesfag	91
	Vedlegg 5 Spørreskjema PPU- yrkesfag.	98
	Vedlegg 6 Kvantitativt svar PPU- fellesfag	103
	Vedlegg 7 Kvantitativt svar PPU- yrkesfag	114
	Vedlegg 8 Kvittering meldeskjema NSD.....	124
	Vedlegg 9 Endringskjema NSD.....	125

Vedlegg:

Vedlegg 1 Intervju av ansatt.....	87
Vedlegg 2 Samtykkeerklæring PPU-Fellesfagstudenter	88
Vedlegg 3 Intervjuguide Gruppeintervju	89
Vedlegg 4 Spørreskjema PPU- fellesfag.....	91
Vedlegg 5 Spørreskjema PPU- yrkesfag.....	98
Vedlegg 6 Kvantitativt svar PPU- fellesfag	103
Vedlegg 7 Kvantitativt svar PPU- yrkesfag	114
Vedlegg 8 Kvittering meldeskjema NSD.....	124
Vedlegg 9 Endringsskjema NSD.....	125

Figurer og tabeller:

Figur nr. 1 Metodetriangulering 1.....	45
Figur nr. 2 Metodetriangulering 2.....	46
Figur nr. 3 Hermeneutiske spiral for Heidi K Willesvik.....	49
Figur nr. 4 Alder på respondenter.....	67
Figur nr. 5 Skolebakgrunn.....	68
Figur nr. 6 Samarbeid med motsatt lærergruppe.....	68
Figur nr. 7 Fokus på motsatt faggruppe.....	69

1.0 Innledning

Et av de viktigste målene for regjeringen ved innføringen av kunnskapsløftet var å få flere til å fullføre videregående opplæring. Forskning viser at de fleste som ikke fullfører videregående opplæring, går ut av grunnskolen uten å ha tilegnet seg tilstrekkelig grunnleggende kunnskaper og ferdigheter (St.meld. nr. 16 (2006-2007), 2007). Tiltak for å øke gjennomstrømningen på videregående skole måtte derfor også rettes mot grunnskolen. På grunnlag av dette ble faget utdanningsvalg opprettet på ungdomsskole trinnet. Formålet med dette faget er at det skal bidra til å skape helhet og sammenheng i grunnopplæringen og knytte grunnskole og videregående opplæring sammen. Lærere og rådgivere på ungdomsskole har nå ansvaret for å gi elevene opplæring i hvilke programfag som er i den videregående skolen og hvilke yrker programfagene munner ut i. Lærer og rådgiver hjelper elevene med å lage egne karrieremapper, har yrker og utdanningsamtaler med elevene, bedriftsbesøk og hospitering i den videregående skolen (Pedlex Norsk Skoleinformasjon, 2010).

Etter innføringen av kunnskapsløftet så man at den gode tanken om at, *ved å innføre kunnskapsløftet i videregående skole ville få flere til å fullføre opplæringen*, ikke gikk helt etter planen. I de senere årene har vi fått større frafall av elever i de yrkesfaglige programfagene og mange mener det er den voldsomme fokuseringen på fellesfag som har skylden (Nyen og Tønder, 2014). Kunnskapsdepartementet så seg nødt til å gjøre noe også i videregående skole, og i 2010 opprettet man storsatsningen Ny GIV som skulle vare til 2012. FYR (Fellesfag, Yrkesretting, Relevans) har fra 2011–2013 vært en del av Kunnskapsdepartementets satsing Ny GIV og I brev til fylkeskommunene om Ny GIV og FYR sier Kunnskapsdepartementet den 31.8.2011 at:

Departementet ønsker også å rette søkelyset mot fellesfagene i videregående opplæring i yrkesfaglige utdanningsprogram i forbindelse med Overgangsprosjektet. Læreplanene i fellesfagene er gjennomgått og justert for at kompetansemålene i størst mulig grad skal kunne tilpasses ulike utdanningsprogram slik at de har relevans for alle elever. Fra høsten 2010 er prinsippet om at fellesfagene skal tilpasses det enkelte utdanningsprogram, slått fast i forskrift til Opplæringsloven § 1–3 (Utdanningsdirektoratet, 2015, s. 3).

Ved å innføre FYR skal alle videregående skoler som har programfag/yrkesfag få økt kvalitet på læringen, og dermed økt gjennomføring av opplæringen. Ved utgangen av 2016 skal alle skolene jobbe aktivt og systematisk med yrkesretting av fellesfagene. Dette arbeidet skal prege skolens samarbeidsstruktur, tilrettelegging, og organisering av opplæringen. For at hver enkelt skole skal kunne lykkes med yrkesretting av fellesfagene må man da ha et tett samarbeid mellom yrkesfaglærere og fellesfaglærere.

1.1 Bakgrunn for valg av tema.

Som lærer i 14 år på program/yrkesfaget Teknikk og industriell produksjon (TIP) har jeg de senere årene undret meg over hvilke elever som velger å gå på dette programfaget. I begynnelsen av hvert skoleår har vi startsamtale med eleven og foreldrene, hvor vi da stiller det faste spørsmålet «Hva var det som gjorde at du søkte på dette programfaget?». Som oftest viser det seg at lærere på ungdomsskolen har hatt stor innvirkning på elevens valg. Dette er basert på at eleven er skolelei, har dårlig karakterer i fellesfagene og mye fravær på skolen.

Etter som ukene går ser vi at de samme elever får mer og mer fravær og unngår å gå til fellesfagtimene. Når man snakker med eleven er de frustrert da de ble forespeilet at yrkesfag er praktisk, og at fellesfagene er så enkle at man bare kan cruise igjennom så lenge man har litt forståelse for fagene. Når man snakker med fellesfaglærerne er de fortvilet over det store frafallet av elever. Dette gjelder spesielt nye lærere som jobber hardt for å forberede seg til timene. De ser absolutt betydningen av å yrkesrette sine fag, men har ingen eller liten forkunnskap om dette.

NTNU vil til høsten 2017 starte opp et nytt studium som er for lærere og rådgivere som underviser i faget utdanningsvalg på ungdomsskolen. Grunnen til dette er at lærere og rådgivere som har dette faget ikke har gode nok kunnskaper til å veilede/undervise elevene i faget. Dette studiet eksisterer i dag på Høgskolen i Oslo og Akershus (HIOA), men for lærere fra for eksempel mitt eget fylke, som er Hordaland, er det langt å reise til Oslo og Trondheim. En del lærere velger da å ikke ta denne etterutdanningen.

På bakgrunn av dette kommer denne masteren fram. Jeg har fått lov til å forske på PPU (Praktisk, Pedagogisk, Utdanning)- fellesfagstudenter hvor jeg har forsøkt å finne ut av hvilke forkunnskaper de har om programfag/yrkesfag. Ser de betydningen av å få grunnleggende kunnskaper om programfagene/yrkesfagene, og har de noen latente holdninger til yrkesfaglærere og elever?

Etter innhenting av data fra PPU- fellesfag så jeg at det hadde vært en fordel å stille mange av de samme spørsmålene til PPU- yrkesfagstudenter. Det gjorde jeg deretter, så denne masteren inneholder også datamateriale fra PPU- yrkesfag for å se om jeg kunne finne likheter/ulikheter fra de to studentgruppene.

Masterens tema og problemstilling er basert på min uvitenhet, men også min nysgjerrighet. Som yrkesfaglærer på TIP (teknikk og industriell produksjon) har jeg i mine år som lærer jobbet på fire forskjellige skole. To skoler som kun tilbyr yrkesrettede programområder og to skoler som tilbyr både yrkesrettet og studieforbereende programområder. Jeg har tatt veileder- og mentorstudiet sammen med fellesfag og yrkesfaglærere, og går nå i klasse med kun yrkesfaglærere på master i yrkespedagogikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Når jeg selv skulle velge linje (nå programfag) på videregående skole var valget for meg lett. Jeg var lei jentenes baksnakking og mobbing av andre. Jeg var med i en populær jentegjeng og hadde opp igjennom mange år på barne- og ungdomsskolen kjempet hardt for å holde en god sosial status. Når jeg da sto fritt for å velge skole og linje valgte jeg å kutte alle tråder og begynte på grunnkurs mekaniske fag. Jeg var ikke skoleflink, men mine skoleevner hadde ingen betydning for mitt videre skolevalg. Lærerne på ungdomsskolen gav villig råd til de flinke elevene at de måtte velge allmennfag og til oss andre var de mer tilbakeholdende med råd. De som var mindre flinke fikk beskjed om å gå til rådgiver, han på sin side hadde ingen informasjon å gi utenom en brosjyre med kortfattet informasjon om de forskjellige yrkesfaglinjene.

Når jeg for kort tid siden hadde en sønn som skulle velge programfag i den videregående skolen, var det de samme lærerne og den samme rådgiveren. Det var som tiden har stått stille. Lærerne og rådgiver gav akkurat de samme rådene nå som de gjorde da jeg var ung selv om det var gått en hel generasjon imellom.

Hvordan er det da med de nye lærerne som kommer ut i slike skoler hvor «tiden har stått stille»? Hvordan kan de tilegne seg kunnskaper når ikke de «gamle kollegaene» etter så mange år selv har sett betydningen av å tilegne seg den?

På videregående skole har som nevnt FYR fått et viktig innpass, og for at den nye læren skal kunne yrkesrette sine fag er det avgjørende med et godt samarbeid. Det jeg har sett og hørt er at samarbeid mellom yrkesfag og fellesfag er noe varierende fra skole til skole. På de skolene hvor det er et godt samarbeid jobber ledelsen aktivt med å fremme samarbeid. På skoler hvor

det ikke er et godt samarbeid er ledelsen passiv. Et eksempel på dette er min nåværende arbeidsplass. Skolen er delt inn i to bygninger hvor det er et yrkesbygg og et teoribygg. Elevene flytter seg mellom byggene. Skal de ha fellesfag slik som norsk, engelsk, matematikk eller naturfag går de til teoribygget, og skal de ha praktiske fag slik som sveising, muring, tegning ol, går de til verkstedbygget. Det er et fellesrom i hvert av byggene, og under lunsjen treffes lærerne der eller sitter på kontoret. Det finnes ikke et fellesrom på noen av de to byggene som rommer alle lærerne. Samarbeid på denne skolen er nærmest ikkeeksisterende og FYR – prosjektet ble for mange oppfattet som noe negativt og tidkrevende.

For en del år siden jobbet jeg på en skole som hadde mange fellestrekk med den jeg jobber på nå, men her var det lærerne som flyttet seg mellom byggene. Elevene hadde sitt faste klasserom med sin faste plass, og klasserommet var side om side med verkstedet.

Fellesfaglærerne kom innom på kontoret hvor jeg satt med andre yrkesfaglærere etter undervisningen eller oppsøkte meg på verkstedet. På den måten fikk vi god kontakt og fellesfaglærerne var oppdatert på hva vi gjorde på verkstedet, og fikk svar på hva verktøy het og hvordan det ble brukt de gangene de lurte på det. På den skolen er det alltid felles lunsj i et pauserom hvor det er plass til alle lærerne. Dette gjør at det blir mye lettere å sette seg ned og snakke sammen på tvers av læreryrkene. Ledelsen jobber aktivt for å fremme godt sosialt felleskap og godt samarbeid. Hvert år reiser alle ansatte på skolen vekk fra skolen, enten innenlands eller utenlands. Da FYR – prosjektet kom, så skolen det som en mulighet til å forbedre det de allerede hadde gjort.

1.2 Bakgrunn for valg av problemstilling.

Evaluering av Reform 94 og Reform 97 peker på at læreplanene var for detaljerte og omfattende, og at det burde stilles høyere krav til elevens kompetanse og utbytte fremfor krav til konkrete kunnskaper og aktiviteter.

Under kunnskapsløftet ble læreplanmål omgjort til kompetansemål som et uttrykk på hva det forventes at elever og lærlinger skal mestre etter endt opplæring på ulike trinn i opplæringen. Kompetansemålene er utformet slik at de skal kunne tilpasses elevenes ulike forutsetninger. Målene er utformet slik at de fleste elever skal kunne nå dem, men med ulik grad av måloppnåelse. Læreplanen er universell og skal brukes av alle. Læreplanen forutsetter at konkretisering av innhold og arbeidsmåter skjer lokalt, og valg av arbeidsmetode og

læringsmateriell er i større grad enn tidligere opp til lærerens faglig vurderinger og profesjonell skjønn (Meld. St. 20, 2012-2013)

Aldri før har det blitt stilt så store krav til nye lærere. Føler PPU - studentene seg kompetent nok til å gå ut å undervise i skoleverket og gi ungdomsskole elever råd i forhold til videre skolegang? Og kan studentenes utdanning, bakgrunn og holdninger ha innvirkning på hvordan de møter elever og andre lærere i den videregående skolen?

På bakgrunn av de funn jeg har gjort og oppgavens temaer er masteroppgavens målgruppe alle undervisningsinstitusjoner og ikke minst er den relevant for politikere som har beslutningsmyndighet i utdanningspolitikken. Den bør være aktuell fordi den belyser at samarbeid mellom yrkesfaglærere og fellesfaglærere ikke er en selvfølge. Den belyser også at yrkesfag må inn i pensum til fellesfaglærere for at de skal kunne oppfylle kravene om yrkesretting av fellesfagene og for at lærerne på ungdomsskole trinnet som underviser i faget utdanningsvalg skal kunne få en større forståelse hva de yrkesfaglige utdanningsprogrammene handler om.

Mitt bidrag i denne oppgaven er å bygge en bro mellom PPU- fellesfagstudiet og yrkesfag/programfag. Ved å belyse betydningen av å gi PPU – fellesfagstudentene kompetanse om yrkesfag/programfag, og hvilke ringvirkninger dette ha for skolene. Dette med tanke på mindre fravær i videregående skole da kanskje bedre undervisning vil bli gitt av fellesfaglærere i ungdomsskole i faget utdanningsvalg. For de PPU- studentene som kommer ut som fellesfaglærere i videregående skole vil da ha den forkunnskapen hun eller han vil trenge for å yrkesrette sine fellesfag. På den måten vil elevene se betydningen av fellesfagene opp mot det yrket de utdanner seg til, og vil møte opp til timene og klare å få bestått i fellesfagene.

1.3 Problemstillingen.

Denne oppgaven har følgende problemstilling:

Hvilken betydning har det for fellesfaglærerstudenter å få innsikt i de yrkesfaglige programområdene i sitt lærerstudium? Hvordan kan dette bidra til å redusere frafall i den videregående skolen?

Denne problemstillingen har potensialet til å fange opp mange ulike aspekt knyttet til betydningen for fellesfaglærerstudenters innsikt i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Med mål om å få et godt bilde av hvorfor det er viktig for studentene å få kunnskap om yrkesfaglige programområder, ligger det naturlig å få kartlagt flere elementer. Det vil først å fremst være naturlig å se på hva som kan hindre studentene i å se nytten av eller ville tilegne seg kunnskap om de yrkesfaglige programområdene. Holdninger og fordommer mot lærere og elever på yrkesfag kan kanskje gjøre at studentene ikke vil tilegne seg slik kunnskap. Derfor er det viktig å få en oversikt over dette i denne undersøkelsen.

Hvilken betydning det vil ha for den nye læreren å komme ut i skoleverket med god kunnskap om yrkesfag/programfag er interessant å synliggjøre. Først og fremst er det viktig å få en forståelse av hva den nye læreren kan bruke denne kunnskapen til i sitt daglige virke. Samtidig er det interessant å få kunnskap om det å innføre Yrkesfag/programfag på fellesfaglærerstudiet i det store og hele kan påvirke kvaliteten i yrkesopplæringen. Da med tanke på FYR – samarbeid og undervisningen i faget utdanningsvalg på ungdomsskolen.

For å få svar på problemstillingen, har jeg valgt å bruke metodetriangulering. I oppgaven bruker jeg kvantitative og kvalitative metoder for å få mer dybde og bredde ved innhenting av data. Jeg har i oppgaven kategorisert data i fire hoved kategorier, det første er bakgrunn som gir en oversikt over alder, skole og jobb erfaring blant PPU- studentene. Andre kategori er ungdomsskole hvor jeg har forsøkt å få en begrunnelse på hvorfor PPU – studentene valgte det programfaget de gjorde og hvem eller hva som hadde innvirkninger på dette valget. Tredje kategori er samarbeid, som gir en oversikt over hva PPU- studentene tenker om samarbeid med andre kollega (også fra andre lærervirker enn seg selv). Har her sett på hva PPU-fellesfaglærer studentene mener om elever som har valgt et yrkesfaglig programfag og hvem eller hva som har vært med å påvirke dette synet. Dette for å gi en pekepinn om studentenes holdninger og fordommer og om dette er studentenes egne erfaringer eller påvirkninger fra andre. Fjerde og siste kategori er PPU- studiet, som gi en oversikt over hvilken undervisning som gis på PPU- fellesfagstudiet om yrkesfag/programfag.

1.4 Oppgavens oppbygning.

I kapittel 2 «Sentrale temaer i oppgaven» gir jeg en forklaring på FYR- prosjektet i den videregående skolen og faget utdanningsvalg på ungdomsskolen. Dette for å vise hvor PPU-fellesfaglærer studentene møter yrkesfag/programfag når de begynner som ny lærer etter endt

utdanning. 10% regelen som nå er innført i videregående opplæring skriver jeg også om her, før jeg gir en kort forklaring på hvilke kriterier som kreves for å komme inn på PPU- fellesfag og PPU- yrkesfaglig studium.

I kapittel 3 «Læring i et samfunns syn» trekker jeg inn teori. Her viser jeg ved hjelp av tidligere forskning, hvilken rolle foreldre og lærere spiller i forhold til ungdomsskole elevenes videre karriere valg. Med hjelp av store samfunnsforskere som Bourdieu, Halvårsen og Gadamer viser jeg hva som kan være til hindring for at fellesfaglærerstudentene ikke vil tilegne seg kunnskap om de yrkesfaglige programområdene. Annen teori som har betydning for denne oppgaven er også med her.

I kapittel 4 «metode» presenterer metodene som er brukt i denne oppgaven. Her gis også en forklaring på hvorfor det er brukt triangulering med kvalitative og kvantitative metodebruk. Jeg vil også gi en forklaring på forskningsdesign ved hjelp av Gadamers hermeneutiske spiral.

I kapittel 5 «Analyse og tolking av data» legger jeg fram resultatene fra de kvalitative undersøkelsene, samt hvordan undersøkelsene ble gjort og hva som ble gjort i forkant av hver datainnsamling. Jeg tar med et lite utvalg av de kvantitative resultatene da det blir for mye å ta med alt. Resten av resultatene ligger da som vedlegg til denne oppgaven.

I kapittel 6 «Drøfting» drøfter jeg svarene fra de kvalitative og kvantitative undersøkelsene og knytter dem opp mot kapittel 2 og 3. Dette for å vise betydningen av mine funn.

I kapittel 7 «konklusjon og veien videre» kommer jeg ved hjelp av problemstilling fram til en konklusjon. Videre gir jeg noen forslag til eventuelle endringer.

1.5 Begrepsavklaringer

Yrkesretting av fellesfagene er et begrep som hører til i den videregående skole. Etter kunnskapsløftet ble innført i den videregående skolen er alle utdanningsprogrammene delt i to hovedgrupper. Dette er studieforberevende utdanningsprogram og yrkesfaglige utdanningsprogram. Innen disse hovedgruppene er det igjen ulike utdanningsprogram, og programfag finnes i alle utdanningsprogram.

Med *fellesfag* mener jeg alle fag utenom programfag i yrkesutdanningen, det vil si norsk, engelsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og kroppsøving. Betegnelsen fellesfag ble innført med R94.

Når jeg i denne oppgaven refererer til *Praktisk pedagogisk utdanning (PPU) - fellesfag og lektorstudiet* mener jeg studenter som skal undervise i fellesfagene på ungdomsskole eller i den videregående skole. Dette er studenter som går på universitets eller høgskole nivå.

Med PPU- yrkesfag mener jeg studenter som skal undervise i programfagene på yrkesfag i den videregående skole. Dette er studenter som går på høgskole nivå.

Yrkesretting defineres blant annet som å bruke fagstoff, læringsmetoder, og vokabular i undervisningen som har relevans for den enkeltes yrkesutøvelse. Undervisningen skal vise hvordan kompetanse fra fellesfag blir brukt og kommer til nytte i programfagene og i fremtidig jobb. Kompetansemålene i fellesfagene skal ses i sammenheng med kompetansemålene i programfagene, og lærestoff og arbeidsmåter i fellesfagene skal på grunnlag av dette rettes inn mot yrkesfagene (Utdanningsdirektoratet, 2015).

Relevans defineres som å bruke fagstoff, læringsmetoder, læringsarenaer og fagterminologi i opplæringen som har relevans for yrkesutøvelse og voksenliv. Undervisningen tar utgangspunkt i elevenes for forståelse, erfaringer, ferdigheter og det som kan gi eleven mestring. Læreren møter elevene der de er og kan motivere elevene (Utdanningsdirektoratet, 2015).

2.0 Sentrale temaer i oppgaven.

Jeg viser her hvordan fellesfaglæreren møter yrkesfaglige programfag i sin egen undervisning. Annen dokumentasjon som ikke hører til teori kapittelet men som er vesentlig for denne oppgaven tar jeg også med her.

2.1 FYR-prosjektet.

Da jeg selv ikke var med i FYR prosjektet fra begynnelsen av, og det enda ikke er forkommet noe ordentlig teori om FYR-prosjektet vil jeg her referere til sin master «Yrkesretting – relasjon mellom fellesfag og yrkesfag»

Inger Magrethe Elden har siden starten vært med i FYR prosjektet og er FYR-koordinator.

Elden (2014) sier at Høsten 2011 sendte kunnskapsdepartementet et brev til 18 fylkeskommuner om samarbeid om et nasjonalt prosjekt der de ønsket et nettverk for yrkesretting og relevans i fellesfagene på yrkesretting av studieprogram. Brevet beskrev tiltak, organisering, metodikk og økonomi i prosjektet. Kunnskapsdepartementet ber hver fylkeskommune om å velge en *knutepunktskole*, og finne lærere i matematikk, norsk og engelsk ved disse skolene som skal delta i nettverksarbeid. Organisatorisk er prosjektet lagt inn under overgangsprosjektet Ny GIV, og blir styrt av kunnskapsdepartementet. I desember 2011 ble den første samlingen for nettverket holdt under arbeidstittelen «Yrkesretting og relevans». I løpet av samlingen får prosjektet navnet FYR (Fellesfag, Yrkesretting og Relevans). Det overordnede målet for FYR prosjektet er «å skape økt motivasjon og forståelse av fellesfagene, slik at flest mulig elever består også disse» (Utdanningsdirektoratet, 2015). Lærerne i FYR nettverket har hatt flere titler, men den mest fremtredende er FYR-koordinator. I hvert fylke er det i tillegg en FYR- kontakt som organiserer å administrere FYR- arbeidet i fylket. Disse har ansvaret for den fylkesvise oppfølgingen, mens utdanningsdirektoratet har fagansvaret for sentral skolering, i tillegg er noen av FYR-koordinatorene bedt om å delta i dette arbeidet (Elden, november 2014).

Det var først meningen at FYR prosjektet skulle vare i tre år, 2011- 2013, og prosjektet var under kunnskapsdepartementet, men mot slutten ble det bestemt at prosjektet skulle vare i tre nye år. Mot slutten av 2016 skal FYR være godt implementert i alle videregående skoler rundt

om i landet. Det ble også bestemt at FYR – prosjektet skulle overføres fra kunnskapsdepartementet til utdanningsdepartementet.

FYR – koordinatorene som ble rekruttert i den første perioden av FYR -prosjektet bestod hovedsakelig av fellesfaglærere. Tema var yrkesretting og hvordan finne gode metoder for dette. Hovedoppdraget til FYR- prosjektet var bidra til å utarbeide, samle inn og dele yrkesrettete undervisningsressurser. Delingsarena var NDLA, - Nasjonal Digital Læringsarena, som i løpet av perioden fylt med mange ulike undervisningsopplegg i fagene norsk, matematikk, naturfag og engelsk. Undervisningsoppleggene skulle være en inspirasjon for fellesfaglærere.

I FYR – skoleringen 2014-2016 deltok yrkesfaglærere og fellesfaglærere sammen. Det kurses i grupper på cirka seks lærere per skole. Skoleringen skjer på et FYR - seminarene som blir holdt i Oslo. Her blir det gitt et felles grunnlag for videreføring av arbeidet rundt yrkesretting. Hvert fylke har i tillegg ansvar for gjennomføring av en skoleringsdag hvert år. Innholdet i denne dagen bygger på arbeidet som er gjort rundt om i de videregående skolene og i fylket (Elden, november 2014).

2.1.1 utfordringer ved å yrkesrette fellesfagene.

Jeg skriver her om de praktiske utfordringene ved FYR. Dette for å gi en bedre forståelse av hvorfor noen fellesfaglærere er motvillig til å yrkesrette fellesfagene.

Som nevnt tidligere ble FYR videreført med tanke på bedre gjennomstrømming av yrkesfag elever i den videregående skole. For at elevene skulle se en bedre sammenheng mellom yrkesfag og fellesfag var det viktig at yrkesfaglærere og fellesfaglærere sammen arbeidet ut gode planer som lærerne kan bruke i sin undervisning. Det man ikke har tatt hensyn til er selve innholdet i lærerplanene hvor kompetansemålene i fellesfagene på samtlige programfag er make. Elevene på yrkesfag skal for eksempel i løpet av VG1 og VG2 nivå ha de samme kompetansemålene som elevene på VG1 studiespesialiserende. Etter VG1 og VG2 får eleven en avsluttende eksamen som er laget sentralt. Dette er et stort problem for den enkelte fellesfaglærer da det ikke blir vektlagt yrkesretting på eksamen, og siden eksamen ikke er lokalt gitt kan lærerne heller ikke komme med innspill. På grunn av dette er det fellesfaglærere som ikke tørr å yrkesrette sine fellesfag i redsel for at elevene kommer til å stryke på eksamen.

2.2 Den nye fraværsordningen.

Fra skolestart 2016 ble det innført en ny fraværsgrense i videregående skole. Elever som har mer enn 10 prosent fravær i et fag, vil som hovedregel ikke få karakter i faget (Regjeringen Solberg, 2016). Fraværsgrensen er regulert i forskrift til Opplæringsloven § 3-3 siste ledd og forskrift til friskoleloven § 3-3 siste ledd. Elever som totalt sett har mer enn 15 prosent udokumentert fravær, vil ikke få karakter i faget. Fraværregelen gjelder for elever i offentlig og privat videregående skole. Fraværsgrensen gjelder også for elever som tar påbygg til generell studiekompetanse VG3. Grensen gjelder ikke for lærlinger, lærekandidater, voksne og VG3 alternativ fagopplæring i skolen (Opplæringslova, 1998)

Rektor skal kunne bruke skjønn i de tilfellene der årsak til fravær gjør det urimelig at eleven ikke får karakter. Dette vil gjelde for elever som er i en vanskelig livssituasjon, og som av den grunn ikke har fått dokumentert fravær (Regjeringen Solberg, 2016). I løpet av en treårs periode skal ordningen evalueres, slik at man får et godt grunnlag for å vurdere om fraværregelen skal videreføres.

Er det er fare for at eleven nærmer seg mer enn 10 prosent fravær i et fag, skal skolen varsle eleven skriftlig. Er eleven under 18 år, skal foreldrene også bli varslet. Varselet skal gis skriftlig, tidlig nok til at eleven skal kunne unngå å overskride fraværsgrensen. For halvårsvurdering med karakter midt i skoleåret, regnes fraværsgrensen opp mot timetallet i faget det halvåret. For standpunktkarakter og halvårsvurdering ved slutten av året, regnes fravær opp mot totale timetallet i faget det skoleåret.

For elever på yrkesfaglige utdanningsprogram, VG1 og VG2, har fellesfagene mellom 56 og 86 timer, noe som kun gir anledning til mellom 5 og 8 timer fravær før 10 prosent grensen er nådd. For en del elever blir fraværsgrensen vanskelig å etterleve, og etter første termin er 10 prosent udokumentert fravær nådd. For at elevene ikke skal gi seg på skolen, da de ikke får karakterer i de fagene de har for høyt fravær i, har UDIR kommet inn med en løsning.

Elevene som har så høyt fravær og ikke får karakterer i enkelte fag, skal få melde seg opp til privatisteksamen. Eleven må da søke skolen om å få gå ut av faget og begrunne søknaden med mer enn 10 prosent udokumentert fravær i faget. Når søknaden er godkjent av skolen vil eleven få status som deltidselev (§6-5 Fulltidselev og deltidselev). Eleven får da meldt seg opp som privatist med en oppmeldingsavgift på 1070 kr per fag. Frist for oppmelding er 1

februar. Eleven vil da kunne følge vanlig undervisning, men ikke få standpunktkarakter i det eller de fagene som eleven har overskredet 10 prosent fravær.

Den nye fraværsgrensen gjør at elevene i større grad må møte opp til timene, men for at det skal skje, må enkelte elever se relevansen i fellesfagene mot det yrket eleven selv utdanner seg til. For å få det til kreves det kunnskap hos fellesfaglæreren om yrkesfag/programfag.

2.3 Utdanningsvalg.

Utdanningsvalg er et relativt nytt fag i ungdomsskolen, som ble innført med Kunnskapsløftet i 2006. Faget er strukturert i tre hovedområder: Personlige valg, utdanning og yrke og arbeid. Faget skal bidra til å knytte grunnskole, videregående opplæring og lokalt næringsliv bedre sammen, og hjelpe elevene til å foreta mer kunnskapsbaserte valg av utdanning og yrke. Det er ikke stilt noen formelle krav til kompetanse til de lærerne som underviser i faget i dag, men det er behov for at lærerne får styrket sin kompetanse innen disse hovedområdene for å styrke fagets plass i skolen. (NTNU, 2017).

Faget utdanningsvalg skal undervises i på 8. – 10. trinn i grunnskolen. Timeantallet er satt til 113 timer a 60 minutter. I praksis blir timene fordelt med ulike timetall på 8, 9, og 10 trinn etter lokale lærerplaner. Dette gir to undervisningstimer per uke dersom man konsentrerer undervisningen til 9. – 10. trinn. Timene skal etter lærerplanen fordeles med 20 % til orientering om videregående opplæring og arbeidsliv. 60 % til utprøving av minst to valgte utdanningsprogrammer og 20 % med arbeid elevens egen utdanningsvalg.

2.3.1 Om videregående opplæring og arbeidsliv.

Kompetansemålene i faget:

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne:

- Beskrive de ulike utdanningsprogrammene i videregåendeopplæring.
- Forklare forskjellen på strukturen mellom studieforbereende utdanningsprogram og yrkesfaglig utdanningsprogram, og samtale om hvordan disse kan gi yrkes – og karrieremuligheter.
- Presentere lokalt arbeids – og næringsliv og vurdere arbeidsmuligheter innenfor noen valgte utdanningsprogram og yrker (Pedlex Norsk Skoleinformasjon, 2010)

Hovedområdet dreier seg om struktur i videregående opplæring og om innhold i de ulike utdanningsprogrammene. Videre omfatter hovedområdet hvordan ulike utdannings – og karrieremuligheter kan føre til ulike yrker.

2.3.2 Utprøving av utdanningsvalg.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- Planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter og arbeidsoppgaver knyttet til kompetansemål fra valgte utdanningsprogram i videregående opplæring.

Hovedområdet omfatter aktiviteter forankret i kompetansemålene i utdanningsprogram i videregående opplæring. Utprøving kan foregå i både skole og arbeidsliv, og skal som hovedregel inngå kunnskap om minst to ulike utdanningsprogrammer (Pedlex Norsk Skoleinformasjon, 2010).

2.3.3 Om egne valg.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- Reflektere over og presentere utdanninger og yrker i forhold til egne interesser og forutsetninger.
- Vurdere visere valg av utdanning og yrker basert på erfaringer fra utprøvinger.

Hovedområdet omfatter kartlegging av og refleksjon over egne interesser og forutsetninger, knyttet til egen utdanning – og yrkesvalg.

Gjennom utdanningsvalg skal elevene utforske utdannings- og yrkesmuligheter. De skal lære å samle, vurdere og anvende informasjon om utdanning og arbeid, lære seg selv å kjenne og utvikle ferdigheter i å ta valg. Kompetansen som elevene kan få gjennom læring i utdanningsvalg, vil danne et viktig grunnlag for den kompetansen elevene vil utvikle videre gjennom deltakelse i utdanning og arbeidsliv. For å kunne utforske sine muligheter må elevene ta utgangspunkt i egne interesser, men elevene bør også bli oppfordret til å se på andre alternativer. Behovet for samarbeidspartnere utenfor skolen er noe av det som skiller utdanningsvalg fra de andre obligatoriske fagene på ungdomstrinnet. De mest aktuelle samarbeidspartnerne er videregående opplæring og næringslivet. Etablering og tilrettelegging av et slikt samarbeid kan være ressurskrevende. Derfor er det hensiktsmessig at flere enn

faglæreren arbeider med dette, for eksempel rådgiveren, og at skoleledelsen legger til rette for et slikt samarbeid. (Utdanningsdirektoratet, 2014)

2.3.4 Ulike roller i faget utdanningsvalg.

Kontaktlærer i utdanningsvalg har hovedansvar for opplæringen og sørger for at elevene får tilbud om varierte arbeidsmåter i utdanningsvalg, både i og utenfor skolen. Læreren samarbeider med rådgiveren og andre samarbeidspartnere i faget, og deltar i fagteam. Rådgiveren og eventuelt koordinatoren kan samarbeide med læreren for å finne relevant informasjon. Læreren bør få mulighet til å sette seg inn i temaer som for eksempel utdanningssystem og arbeidsmarked ved å delta på informasjonsmøter sammen med rådgiveren. Utdanningsvalg er et fag hvor læreren bør samarbeide med andre både i og utenfor skolen. Det kan være hensiktsmessig at skolen lager en oversikt over aktiviteter og arbeidsoppgaver i faget som viser hvem som har ansvar for hva og når. Dette er ikke bare til hjelp for læreren, men kan bidra til at skolens rådgivingsaktiviteter knyttes bedre sammen og blir hele skolens ansvar. En slik oversikt med ansvarsfordeling bør være tilgjengelig for hele skolen, og være en del av skolens øvrige planverk (Utdanningsdirektoratet, 2014).

2.3.5 Foresatte sin rolle i faget utdanningsvalg.

Foresattes støtte og dialog er en viktig inspirasjon og kan bidra til en annen form for refleksjon enn den elevene får gjennom skolearbeidet. Mange skoler arrangerer møter for foresatte der de får informasjon om utdanningsveier og søknadsprosesser. Minst like viktig er at de kan få innspill til hvordan de kan hjelpe i valgprosessen, og hvordan de kan samtale med sin sønn/datter om framtidig karriere.

På www.utdanning.no er det en egen nettside for foreldre med blant annet en oversikt over utdanningssystemet, men også råd og tips om hvordan de kan hjelpe. Foresatte kan også være en ressurs for hele klassen, for eksempel som forelesere om yrkene sine og egne karrierevalg, som rollemodeller for kjønnsutradisjonelle karrierevalg, osv. I samtale mellom kontaktlæreren og foresatte kan de ta opp temaer knyttet til elevens læring i utdanningsvalg (Utdanningsdirektoratet, 2014).

2.4 Bergensprosjektet.

Bergensprosjektet er benevnelsen på et forsknings – og utviklingsprosjekt, initiert av Høgskolen i Bergen (HIB), avdeling for lærerutdanning i forbindelse med innføringen av faget utdanningsvalg på ungdomsskole trinnet. Prosjektet er nedskrevet i boken «*Utdanningsvalg som skoleutvikling*» (2011) og er skrevet av Sylvi Stenersen fra Universitetet i Oslo og Britt Unni Wilhelmsen fra Høgskolen i Bergen.

Bergensprosjektet er et forsknings – og utviklingsarbeid mellom lærere i grunnskolen og høgskolen. Prosjektet ble igangsatt i vårsemesteret 2007 med fire ungdomsskoler, hvorav tre av skolene ligger i Bergen, og den fjerde i en nabokommune. Formålet med prosjektet var for det første å støtte og veilede skolene i innføringen av utdanningsvalg, ut fra lokale forutsetninger, samt å gi dem muligheten til samarbeid med andre skole. Et annet formål var å øke kompetansen i faget blant faglærere i lærerutdanningen. Dette med tanke på at faget ville bli et undervisningsfag i lærerutdanningen på linje med andre skolefag. Et tredje formål var å fokusere på implementering av et nytt fagområde i skole, et fagområde som har et annet innhold, andre arbeidsmåter og andre læringsarenaer enn de tradisjonelle skolefagene (Hovednak & Wilhelmsen, 2011). HIB på sin side bidro med aktuelle forelesere og veiledere.

Prosjektet opprettet to faggrupper som arbeidet med henholdsvis engelsk og naturfag i utdanningsvalg. Hensikten var lage eksempler med utgangspunkt i de to fagene hvordan ulike skolefag brukes i videre utdanning og arbeidsliv, og hvordan arbeidet i fagene på ungdomstrinnet kan brukes i orientering mot fremtidig utdanning i yrket. Et av ankepunktene ved innføringen av faget var at det var for få tilbud om systematisk kompetanseutvikling. I Hordaland var det få kurs i utdanningsvalg i forsøksperioden. Høgskolen i Bergen arrangerte en del kurs om programfag til valg i 2006 og en konferanse våren 2008 for grunnskoler med ungdomstrinn, videregående skoler og næringslivsrepresentanter i fylke. På noen av skolene var lærere involvert i det lokale læreplanarbeidet i faget, og dette ble da omtalt som kompetanseheving for lærerne det gjaldt. Lærerne som underviste i faget, fikk ikke annet enn lærerplanen og en lærebok for elevene. Under slike omstendigheter så flere skoler det som en styrke at det var flere lærere fra samme skole som underviste i faget, men selv ikke da var det tilstrekkelig for å utvikle nødvendig lærerkompetanse for gjennomføring av faget. Når det er liten kompetanse blant lærerne, blir lærerboken et styringsdokument i undervisningen mer enn selve lærerplanen. Og en av rektorene fra en av ungdomsskolene som var med i dette prosjektet påpekte at lærerne ikke kunne nok om faget til å kunne vurdere hvor godt

læremidlene var laget. De hadde ingen indikasjoner på om lærerbøkene hemmet eller fremmet iverksettingen av lærerplanen i utdanningsvalg på skolen.

En av lærerne som var delaktig i dette arbeidet, påpekte hvor viktig et godt samarbeid med den videregående skole er for at utdanningsvalg skal fungere. Lærerne i ungdomsskolen har ikke undervisningskompetanse innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Det må et veldig tett samarbeid til for å dekke alle fagene. På den ene ungdomsskolen valgte de å undervise i et enkelt – videregående fag på ungdomstrinnet. Her tok de i bruk lærerbøker i engelsk fra videregående. Dette ble gjort da engelsk i utdanningsvalg var noe ungdomsskolen kunne gjøre selv. Mens yrkesfagene, slik som TIP, byggfag, helse og oppvekst var det umulig for ungdomsskolen kunne ta hånd om selv.

2.5 inntakskrav for PPU – studenter

For å vise hva som må til for å komme inn på lærerstudiet, vil jeg her gi en oversikt over de forskjellige studienes opptakskrav. Dette for å vise at det er forskjeller mellom yrkesfag og fellesfag, som kommer av den forskjellige bakgrunnen studentene har.

Lektorutdanningen: Er et fulltidsstudium på 5 år, og gir til sammen 300 studiepoeng. For å komme inn på studiet må man ha generell studiekompetanse, fordypning i et realfag og minimum gjennomsnittskarakter 3 i norsk og minimum 35 skolepoeng. Lektorprogrammet kvalifiserer for ansettelse på ungdomstrinn i grunnskolen og på videregående skole. Når man har fullført dette studiet, får man for eksempel graden master i naturvitenskap og matematikk med integrert praktisk-pedagogisk utdanning (Universitetet i Bergen, u.d.)

PPU- fellesfag har som inntakskrav at man må ha fullført minst 180 studiepoeng på høyere utdanning eller tilsvarende og ha fagutdanning i minst to av fagene som det undervises i på ungdomsskole eller videregående skole. Fagutdanningen må være sammensatt av relevante emner med minst 60 studiepoeng for hvert fag. Normalt må man ha minst karakteren c i de undervisningsfagene som er opptaksgrunnlag (Universitetet i Bergen Regelsamling, 2009).

PPU- yrkesfag har ikke krav til studiepoeng for å komme inn, men krever generell studiekompetanse og fagbrev samt at man har jobbet minimum 4 år i det man har tatt fagbrev i. Mange yrkesfaglærere har fagbrev og mange års arbeidserfaring, men mangler generell studiekompetanse. I 2015 gikk Høgskolen i Bergen og Høgskolen i Oslo/Akershus sammen om å starte opp yrkesfaglærer studiet i Bergen. Grunnen til dette var at det var for mange

ufaglærte yrkesfaglærere som jobbet i skolene. Mangelen på generell studiekompetanse og relevant høgskole-/universitetsutdanning var stor og mange lærere vegret seg for å ta denne utdannelsen da de enten måtte til Trondheim eller Akershus. Når det nå er kommet til Bergen er dette studiet blitt veldig populært, med fulle klasser og venteliste.

En annen måte for PPU- yrkesfaglærere å komme inn på PPU på, er fagbrev med påfølgende fagskole utdanning. Fagskole gir ikke studiepoeng men blir allikevel godkjent som relevant yrkeslærerutdanning i tillegg til PPU – studiet.

I dette kapitlet har jeg forsøkt å vise hvorfor det er så viktig at yrkesfag blir en del av fellesfaglærerutdanningen. I neste kapittel vil jeg se på hva som kan være aktuelle grunner til at studentene ikke ser betydningen av å tilegne seg denne kunnskapen.

3.0 Læring i et samfunnsperspektiv - teori

I forrige kapittel ble det gitt en gjennomgang av annen teori som er av relevans til denne masteroppgaven. Jeg vil videre se nærmere på hvilke samfunnsmessige forhold som kan være til hinder for at studentene skal se betydningen av å tilegne seg kunnskap om programfag/yrkesfag. For å belyse dette har jeg vektlagt å se nærmere på tidligere forskning og teori som underbygger samfunnets holdninger og fordommer. Jeg tar også inn annen teori som er vesentlig for denne oppgaven.

3.1 Tidligere forskning.

3.1.1 Utdannings – og yrkesvalg i ungdomsalder.

Asbjørn Birkemo (2007) har undersøkt elevers grunnlag for valg av videregående utdanning. Yrkesvalgprosessen hos den unge starter med at vedkommende erkjenner at han må begynne å orientere seg mot et utdannings- og yrkesvalg. En slik erkjennelse kan utløses gjennom foreldrenes eller jevnaldrenes forventninger, men som oftest kommer den som en konsekvens av det trinn den unge befinner seg på i skolesystemet (Birkmo, 2007)

Utvalget av skolene som deltok i undersøkelsen skulle være representativt for alle ungdomsskoler på landsbasis. For å få dette til, ble det anvendt en utvalgsprosedyre som besto i at landet ble delt inn i fem regioner (Sørlandet, Østlandet, Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge). I hver region ble fylket som hadde størst spredning i ressurser per elev blant skolene, valgt ut. Innen hvert fylke ble det så valgt ut et visst antall skoler slik at den totale spredningen i ressurser i hvert fylke ble representert i utvalget. På de utvalgte skolene ble så alle elever på niende klassetrinn inkludert i undersøkelsen.

Resultatene av studien til Birkemo viste at elevene la størst vekt på egne interesser, evner og anlegg, og arbeidsmulighetene i fremtiden når de valgte videre utdanning. Ca. 65 prosent av de unge anga at egne interesser var av stor betydning. 52 prosent mente at egne evner og anlegg var av stor betydning, mens 43 prosent mente at arbeidsmulighetene i fremtiden var av stor betydning. Bare 6–7 prosent mente at interesser, evner og anlegg var av liten betydning, mens 15 prosent mente at arbeidsmulighetene i fremtiden var av liten betydning.

Videre kommer det fram at de elevene som er sikker i sin sak for videre skolegang står selvstendig i sitt valg, og ikke blir påvirket av andre. De elevene som er usikre på hva de skal velge vektlegger råd fra familie, venner, rådgiver og lærer (Birkmo, 2007)

I vårt skolesystem er det særlig to valgsituasjoner som er kritiske for den unge. Den første kommer for alle elever ved overgangen til den videregående skolen, når den unge må velge hvilket programfag vedkommende skal starte på. Den andre kommer på ulike tidspunkt alt etter om vedkommende har valgt et yrkesfaglig programområde eller studiespesialiserende programområde. For de som har valgt å gå på et VG1 yrkesfaglig programområde, kommer det andre valget ved overgangen til VG1 og VG2 nivå. De som har valgt studiespesialiserende kan i prinsippet utsette dette valget til slutten av videregående skole når de skal gå over til høyere utdanning (Birkmo, 2007) .

I de senere årene har vi her på Vestlandet sett at flere elever som i utgangspunktet vil gå på et VG1 og VG2 yrkesfag for så å gå ut i lære, ender opp på VG3 påbygg til generell studiekompetanse. Grunnen til dette er at de ikke får læreplass, og ser på dette som en vei videre til høyskole. Dette er elever som egentlig hadde som mål å jobbe innen forskjellige tekniske og mekaniske fag, men da det ikke finnes arbeid i denne bransjen, velger de høyskoleutdanning slik som sykepleier, barnevernspedagog, førskolelærer og lignende.

Siden unge går gjennom yrkesvalgprosessen i ulikt tempo, vil noen være mindre forberedt på å ta de beslutninger som må fattes, enn andre på ulike tinn i utdanningssystemet.

Dette medfører at det kan bli et misforhold mellom modenhet og de krav som stilles med hensyn til valg av utdanning og yrke, og hos noen kan dette resultere i at utdannings- og yrkesvalg blir lite overveid og preget av tilfeldigheter. Dette kan igjen resultere i feilvalg og avslutning av påbegynte utdanninger, noe som bidrar til ineffektivitet i utdanningssystemet.

For å forebygge dette må skolen tilrettelegge yrkesorienteringen slik at flest mulig gis anledning til å reflektere over, og drøfte sitt yrkesvalg så tidlig som mulig. Målet må være at flest mulig kan gjøre veloverveide valg på ulike trinn i skolegangen. Siden slike valgprosesser kan ta betydelig tid hos barn og unge, medfører dette at yrkesorientering må inngå som et sentralt tema i skolens innhold, alt fra tidlig i barneskolen. På denne måten kan utdannings- og yrkesvalg som tema oppleves som noe kjent når elevene kommer over på ungdomsskolen der de kan fortsette å reflektere over slike spørsmål (Birkmo, 2007)

3.1.2 Lærerenes forståelse av elevenes utdanningsvalg i ungdomsskolen.

I Christopher Ongre Autzen sin masteroppgave fra 2013 med tittelen «Lærerenes forståelse av elevenes utdanningsvalg i ungdomsskolen» har han gjort gruppeintervjuer med lærere på grunnskolen for å finne lærerens oppfatning av elevenes utdanningsvalg.

I Autzen sin forskning trekker lærerne fram familie som svært betydningsfull. Selv om lærerne hadde ulike forståelse om hvordan familien hadde påvirkning på elevenes utdanningsvalg og skoleprestasjoner – var det klar konsensus at innvirkningen var der. Foreldrenes påvirkning var knyttet til elevenes motivasjon, holdning, skoleprestasjon, mestringsfølelse og utdanningsvalg.

Noen lærere forstod det slik at foreldre hadde en ubevisst innflytelse gjennom hvilke holdninger og verdier de hadde til skolen. Foreldre som hadde dårlige holdninger til skolen førte til elever som hadde dårlig motivasjon til skolearbeid. Lærerne trodde at elevenes utdanningsvalg ofte var et resultat av foreldrenes ambisjoner for sine barn, siden foreldre gjerne er veldig innflytelsesrike i forhold til barnas liv.

Når Autzen stilte spørsmål til lærerne om deres rolle i faget utdanningsvalg skriver Autzen «Under intervjuet var det viktig for flere av lærerne å presisere at de ikke påvirket elevenes utdanningsvalg» (Autzen, 2013, s. 55). Målet var å bevisstgjøre eleven, og skolen sin oppgave var å tilby elevene informasjon om de ulike arbeids- og utdanningsmulighetene.

Lærerne ønsker å operere som objektive verktøy for elevene. Deres oppgave var å tilby dem objektiv informasjon om ulike utdanningsmuligheter etter grunnskolen, og oppfordret dem til selv å reflektere seg frem til «riktig valg», uten at læreren fortalte elevene hva de burde velge. Men selv om lærerne sier at de opererer som objektive verktøy, nevnte flere lærere at de drev med hva de kalte for «realitetsorientering». Dette var for elever som i 10. klasse var klar for å ta sine valg i forhold til forskjellige programfag i videregående skole, men som læreren mente var et «feilt valg» fra elevenes side. Flere lærere valgte da å ta dette opp med eleven. Til dette sier Autzen

«Det at læreren aktivt involverer seg i utdanningsvalg når de mener eleven er på vei til å utføre et «feilvalg» kan tilsi at lærerne har større betydning enn de selv oppfatter» (Autzen, 2013, s. 57).

Autzen sin forskning har stor betydning for denne oppgaven da han viser at lærere på ungdomsskolen gir eleven råd om videre utdanning. Dette understreker min påstand om at

yrkesfag/programfag må inn i lærerstudiet for fellesfaglærere. Dette for at studentene skal får den kunnskapen de trenger for å rettlede elevene i sitt utdanningsvalg.

3.2 Holdninger.

Begrepet holdning kan defineres slik: «*En holdning er en spesiell tilbøyelighet til å reagere på en bestemt måte når vi stilles ovenfor andre mennesker, ting eller hendelser*» (Håkonsen, 2003, s. 225). Når vi vokser opp, lærer vi å se verden omkring oss på bestemte måter. I begynnelsen er våre foreldre den sterkeste kilden til påvirkning, og barn vil ofte ha en forståelse av verden som likner svært på foreldrenes. Etter hvert vil andre kilder øve innflytelse. Venner, skole og massemedier er alle sammen kilder til påvirkning. Dette gjør at vi utvikler *meninger, holdninger* og verdier som påvirker vår adferd og vår funksjon i det daglige liv.

Holdninger er evaluerende – vurderende eller dømmende – i positiv eller negativ retning. En holdning innebærer dermed at vi tar et standpunkt. Holdninger er ikke noe som forandres på en enkel måte, men noe vi tar med oss over tid. Holdninger er derfor relativt varige. Å forandre en holdning krever ofte arbeid som både er tidkrevende og som det koster noe for den enkelte å gjennomføre (Håkonsen, 2003, s. 225)

Videre sier Håkonsen at holdninger inneholder tre ulike komponenter:

Den kognitive, den følelsesmessige og den atferdsmessige komponenten, som innebærer henholdsvis det vi mener og tenker om et emne, hva slags følelser vi har, og hvordan vi oppfører oss.

3.2.1 Den kognitive komponenten i holdninger:

De fleste av våre synspunkter og tanker om ting og livet vårt, får vi via det vi hører og ser og oppfatter fra omgivelsene våre. Ulike erfaringer og opplevelser grupperes ofte sammen, slik at de danner meninger og kunnskap om ulike emner (Håkonsen, 2003, s. 226).

Et eksempel på dette er hvordan vi ser på forskjellen mellom elever som går på yrkesfag og elever som går på studieforberedende, og på hvilke oppgaver og hvilken adferd som vi tenker passer til det ene eller det andre programfaget. Våre tanker om noe på ett område gjenspeiler seg i holdninger til beslektede temaer.

3.2.2 Den følelsesmessige komponenten i holdninger.

Den følelsesmessige komponenten og den følelsesmessige reaksjonen innebærer positive eller negative følelser som utløses. Positive følelser kan være respekt, sympati eller at vi liker noe. Negative følelser kan være avsky, forakt, frykt eller at vi misliker noe.

Fordommer er en type holdning som er uttrykk for negative følelse knyttet til et emne. Får en ny lærer en mentor med fordommer mot et spesielt lærervirke, smitter disse fordommene med stor sannsynlighet over på den nye læreren. Når den nye læreren observerer mentor sin reaksjon, kan den nye læreren reagere på samme måte. Denne tilbøyeligheten til at en ny lærer indentifiserer seg med sin mentor bidrar til at visse holdninger viser stor grad av kontinuitet, for eksempel i en gruppe med lærere med samme yrkesbakgrunn og fag. Slike følelsesreaksjoner ovenfor ulike emner er ofte vanskelige å endre. Betingede følelsesmessige reaksjoner fester seg, og vil lett utløses selv om vi gjerne vil endre på denne holdningen (Håkonsen, 2003, s. 227).

3.2.3 Den atferdsmessige komponenten i holdninger.

Holdninger innebærer ikke bare tanker og følelser knyttet til et emne, men også hvordan vi handler og reagerer. Det er gjennom hva vi faktisk gjør, at våre holdninger kommer tydelig til uttrykk. Vi spiser den maten vi liker, vi omgås mennesker som vi tiltrekkes av eller føler oss vel med, og vi velger studier og arbeid etter de holdninger vi har ovenfor denne utdanningen eller dette yrket. Men det er også i forhold til atferds komponent at de vanskelige spørsmålene omkring holdninger dukker opp. For det viser seg at vår atferd ikke står helt i forhold til det vi tenker eller føler, og noen ganger kan vi gjennom atferd gjøre det stikk motsatte. Dette reiser viktige spørsmål om grunnlag for våre handlinger og sammenheng mellom holdninger og atferd.

Det er særlig to forhold som forklarer hvorfor atferd ikke alltid står i samsvar med holdninger som kommer til uttrykk. For det første er det alltid flere årsaker til handling, og for det andre vil det alltid være spesielle forhold i den situasjonen vi befinner oss i, som vil ha stor innflytelse på hvordan vi oppfører oss (Håkonsen, 2003, s. 227)

En lærer som skal undervise en klasse som har rykte på seg for å være bråkete og ha ukonsentrerte elever, vil nok ikke med sin adferd vise elevene hvilken holdning og hvilke tanker hun eller han har i forhold til de mest ekstreme elevene i en slik klasse. Grunnen til det

er at den situasjonen vi befinner oss i, påvirker atferden vår i stor grad. Selv om vi har klare holdninger til noe så vil ofte situasjonen vi befinner oss i, gjøre at vi ikke agerer i samsvar med holdningene.

3.3 Praksisteori.

Jeg vil videre bruke begrepet «praksisteori» som en persons private, sammenvevde, men stadig endrende, kunnskaper, erfaringer og verdier som til enhver tid har betydninger for en persons praksis. «Teori» i denne betydningen er et individuelt fenomen som fortløpende bygges opp gjennom en serie forskjellige hendelser (praktiske erfaringer, lesing, lytting, og observasjon av andres praksis), sammenflettet med viktige verdier og idealer hos personen selv. Bøker og forelesninger kan være felles for studentene i en lærerutdanning, men kunnskapen deres vil variere, og sammen med det de har hørt og lest vil dette ha ulik betydning og konsekvens for den enkeltes praksis (Handal & Lauvås, 2007)

I følge Handal og Lauvås består praksisteori av tre elementer:

3.3.1 Personlige verdier:

Alle voksne personer har en eller annen form for erfaring fra oppgaven som trener, oppdrager eller lærer. I Norge har alle gått på skole, vært elev, blitt undervist og oppdratt. Vi har alle opplevd praksis som har vært kjedelig, innholdsrik, lærerik, skremmende osv. Og vi har ut fra dette tatt med våre egne erfaringer fra dette. Disse erfaringene har vit tatt med oss og gjort til en del av vår egen praksisteori (Handal & Lauvås, 2007).

PPU- studiet skal forberede studentene på det som møter studentene som nye lærere. Dette gjøres ved å skape spesielle situasjoner som skal gi studentene erfaringer med samme type undervisningssituasjoner som PPU- studenten møter når han eller hun kommer ut som lærer. Kvaliteten på den undervisningen studentene får på høgskole og/eller på universitetet bidrar svært mye eller svært lite til dannelse og utviklingen av studentenes egen praksisteori. Derfor er det viktig å gi PPU- studentene god kunnskap før de kommer ut i skoleverket, slik at de på forhånd har utviklet en god praksisteori.

3.3.2 Overførte kunnskaper, andre systematiske erfaringer.

For uten våre egne teorier, tar vi også til oss andre menneskers erfaringer og kunnskaper og innlemmer det i vår teori. PPU- studentene som tar til seg lærdom fra veileder og mentor når de er i praksis, fra en rapport fra et pedagogisk utviklingsarbeid, eller en lærer på høgsolen som underviser i pedagogikk som forteller hva som er god og dårlig praksis, er alle kilder PPU- studentene kan bruke for å utvide og forsterke praksisteorien sin. Her inngår også kunnskapsstrukturer som overføres til oss i form av begreper, teoretiske modeller eller kulturelt delt oppfatninger. Når ordet lærer i alminnelig språk brukes for å vise til en person brukes som overføre kunnskap til andre, er dette et eksempel på språklig struktur som påvirker vår praksisteori.

3.3.3 Verdier.

Våre verdier eller forestillinger om hva som er bra og dårlig er med på å forme praksisteorien. Vi kan for eksempel foretrekke kun å holde sammen med de andre på avdelingen, og ikke samarbeide med andre. Vi har bestemte holdninger til autoriteter. Når det gjelder innhold i undervisningen, har vi ulike ideer om verdien av studiets klassiske emner i forhold til trening i og beherske dagliglivets situasjoner. De verdiene det her er snakk om, kan være generelt etisk eller filosofiske naturlige. Altså verdier som er direkte knyttet til utdanning og undervisning (Handal & Lauvås, 2007).

3.3.4 Praksisteori som et kollektivt fenomen.

På samme måte som en enkelt lærer kan utvikle sin praksisteori på et bestemt tidspunkt, er det fullt mulig for en gruppe lærere som arbeider sammen, å dele felles erfaringer og utvikle felles oppfatninger som er sentralt for dem alle, og som deres individuelle praksisteori integreres omkring.

For at det skal være mulig for å utvikle samarbeid lærere imellom, må det bygges en felles praksisteori lærerne imellom. Dette kan ikke skje under noen som helst dominans fra ledelsen på skolen og uten at lærerne selv får uttale seg under gitte situasjoner. Det er derimot et resultat av en lang og kontinuerlig dialog om pedagogiske spørsmål blant personalt. Dialog kan lede til fremvekst av en kollektiv praksisteori som *deles* av de samarbeidende lærerne. Dette er ikke for alle videregående skolen en kortsiktig konfliktfri prosess. Spesielt for de

skolene hvor det ikke er fra før en god samarbeidskultur. For de blir dette en krevende prosess, der forskjeller i erfaringer, kunnskap, og verdier må overvinnes dersom gruppen av lærere skal kunne finne fram til en livskraftig og kollegial basis for sitt samarbeid (Handal & Lauvås, 2007).

Det er selvsagt ikke alltid mulig for hele lærerkollegiet ved en skole å bli enig om en kollektiv praksisteori. Men et minimumskrav bør være at forskjellige fremtredende undervisningsområder og deres tilknytning til ulike praksisteorier er gjort kjent for kollegene, slik at de kan tas hensyn til ved planleggingen av arbeidet ved skolen (Handal & Lauvås, 2007)

3.4 Skolekultur og innflytelse.

En av skolens viktigste oppgaver er å formidle kunnskap. Mange vil påstå at skolen har tre hovedfunksjoner. Den *reproduktive funksjonen* innebærer å bringe videre til oppvoksende generasjoner den kunnskap og kompetanse som samfunnet har opparbeidet. Den *produktive funksjonen* skal forsyne det framtidige samfunnet med kompetanse det trenger for og bestå. Og den *identitetsskapende funksjonen* som skal bidra til at den enkelte elev får utvikle seg som et helstøpt og intelligent menneske (Imsen, 2012).

Over vårt landstreckte land er det mange skoler, og hver og en av disse skolene er knyttet til en bygd og/eller et samfunn (lokalsamfunn). Folk som vokser opp i slike samfunn, utvikler en felles kultur som ikke nødvendigvis er lik kulturen i nabobygda, og som varierer mye fra den nasjonale kulturen. Imsen stiller spørsmål ved om at det i det hel tatt finnes noe som heter nasjonal kultur da forskjellene på by kultur og bygde kultur til tider er store.

3.4.1 Et lite historisk tilbakeblikk.

Når man skriver om samfunnsmessige holdninger og fordommer må man skrive om historie. Grunnen til dette er at våre egne og andres synspunkter kommer fra nettopp vår «gamle» historie, som går i arv fra person til person. Jeg begynner fra midten av 1800 tallet.

I 1853 gikk 18 % av barna på landsbygda i fast skole, det vil si en skole med fast tilhold i en skolestue, mens resten gikk i omgangsskole. Det var bare 40 % av elevene i omgangsskolen som lærte å skrive, og 25 % som lærte å regne (Imsen, 2012). Da landskoleloven ble innført i 1860 kom skolevesenet inn i faste former, men motstanden var stor blant enkelte i

befolkningen. Bønder og fiskere mente at denne «unyttige» lærdommen kom i veien for alt arbeidet på gården og på sjøen. Fra staten sin side var det svært viktig med skolegang for å bygge opp landet. For bønder og fiskere var dette bare bortkastet tid. I en tid da hver arbeidshånd i familien var nødvendig for å berge livet, måtte barn og unge være hjemme og hjelpe til, særlig om sommeren og under sesongfisket. Det var en typisk konflikt mellom stat og lokalsamfunn.

Utover 1900 tallet ble skolegangen betraktet som noe mer nyttig av de fleste. Ikke bare var kunnskap viktig i seg selv, men var også et middel til å komme seg ut av fattigdom og elendighet. Men det hadde også sitt bakteppe, innføring av 7-årig til 9-årig skolegang på 1960 tallet førte til en *de-rekruttering* til fiskeyrke. Skolen la beslag på ungdommene i de viktigste årene fra 13 til 16, da de tradisjonelt sett skulle ha blitt innlemmet i fiskeryrkets praktiske gjøremål gjennom egen deltakelse. Skolen gav i stedet en annen kompetanse, og ble dermed sett på som en «tidstyv» i forhold til lokalsamfunnets opplæringsbehov. Dette er en tenkning som først og fremst var relevant for gutter. De fikk teoretisk skolering i stedet for praktisk opplæring i lokalt næringsliv, og ble ført inn på en utdannelsesvei som ledet dem vekk fra bygda. Det samme kan sies om jentene i bygda. Med det store utdanningspresset rundt århundreskiftet, med tilbud om videregående skole hvor gjennomsnittlig halvparten av hvert årskull tar utdanning på høgskole eller universitet, øker også etterspørselen av jobber som krever utdanning. Slike jobber er det mest av i byen, noe som har ført til at også jenter valgte å forlate bygdene. I et bygdeperspektiv kan det derfor hevdes at utbyggingen av skolesystemet førte til avfolkingen på landsbygda (Imsen, 2012).

3.4.2 Utvikling av personlig identitet.

Barn vokser opp med en tilhørighet i et samfunn, og sammen med personer som står dem nær. Først og fremst er dette foreldre, søsken og annen nær familie, men også nabolagets barn og voksne, barnehage, og andre omsorgspersoner. Et trygt og godt samfunn, uten store brudd og ødeleggende adskillelser, blir ansett for et godt oppvekstmiljø for våre barn. Med denne tryggheten utvikler barnet kunnskap om de nære omgivelsene og om seg selv som person. Ut fra dette er det viktig at skolen formidler kunnskap til eleven som oppleves som nært og kjent. Vi snakker her om å tilpasse, ikke bare til elevens faglige nivå, men også til elevens lokale kultur. Dette er nødvendig for at skolen skal oppfylle kravene som oppdragere på det personlige plan. Å utvikle identitet vil dermed si å utvikle *lokal identitet*. Dette er viktig først

og fremst i forhold til den totale personlighetsutviklingen - individet bør i sitt indre kunne oppleve som seg selv som et helt menneske (Imsen, 2012).

Hvilket samfunn den enkelte person kommer fra har stor innvirkning på personens habitus. Bourdieu definerer habitus mer som et skjema for hvordan folk oppfatter, forstår, og derfor handler, i forhold til virkeligheten i gitte situasjoner. Han ser på fenomenet som disposisjoner og ikke som forutsigbare handlingsmønstre. Habitus er et produkt av sosialiseringen og særlig i den tidlige fasen. Da tilegner vi oss hva som er rett og galt, godt og dårlig uten at vi bevisst oppfatter å ta del i en læringsprosess. Atferden gjentas og blir til slutt integrert som en del av vår oppfattelse av hvem og hva vi er. Habitus er således ikke knyttet til bevissthet, men til kroppen. Gjennom habitusbegrepet beskriver Bourdieu hvordan individet tar til seg kulturelle normer som virker styrende på hvordan individet snakker, tenker, handler og oppfatter på bestemte måter. Bourdieu beskriver habitus som varige disposisjoner som blir med livet ut.

Men, under gitte forutsetninger, kan habitus endres hvis en ny kulturell og sosial forenkling inkluderer en trygghet og aksept (Bourdieu, 1995).

3.4.3 Betydningen av en felles misjon i den videregående skolen.

En organisasjon sin misjon kan forstås som organisasjonens eksistens. En misjon forteller oss noe om hvorfor organisasjonen eksisterer, hvem den er til for og hvilke tjenester den skal fremstille. Å være seg bevisst foretakets virksomhet bidrar til å skape mening, og det kan skape større identifikasjon med oppgavene. Oppfatningen av å ha en felles misjon kan også gjøre kunnskapsdeling lettere. En felles oppfatning av en misjon kan bidra til viktig kollektiv selvforståelse. Den kollektive selvforståelsen er et bilde av organisasjonens kultur og etikk (Irgens, 2011).

Videregående skoler rundt om i landet omtales som en lærende organisasjon med elevene og læring i fokus. Som tidligere nevnt er den viktigste faktoren for at FYR- prosjektet skal lykkes på hver enkelt skole, godt samarbeid lærerne imellom. En forutsetning er at alle lærerne har felles misjon og verdier om samarbeid. Med Felleskapsverdier mener jeg verdier som deles av alle lærerne, og som er grunnlaget for den skolens kultur. Felleskapsverdiene utvikler seg i organisasjonen uansett om man er det bevisst eller ikke. Det utvikler seg lokalt og i forskjellige retninger. På en videregående skole ser man dette på de forskjellige avdelingene. Når kulturer først har satt seg, lar de seg ikke lett endre ved hjelp av ledelse. I en videregående skole får verdier en viktig rolle. Når samfunnet stadig er i endring, og lærerne

opplever mer og mer press i skolehverdagen, kan felleskapsverdier være et samlende element som skaper en følelse av kontinuitet og trygghet (Irgens, 2011). De videregående skolene som har en god samarbeidskultur og et felles verdigrunnlag, vil lykkes i å yrkesrette fellesfagene.

3.4.4 Betydningen av en god mentor.

Det er almen kjent blant lærere at de første årene som lærer er de tøffeste årene man går igjennom. Det hele begynner med to dager planlegging med mye informasjon, treffe nye kollegaer og forsøke å huske hvor lærerværelse, klasserom og sitt eget kontor er.

Det beste skoleledelsen kan gjøre for denne nye læreren er da å ha klar en mentor som tar imot læreren på en åpen og støttende måte. Mentorens viktigste jobb de første dagene er å hjelpe læreren til å ha noenlunde bakkekontakt og hjelpe til med informasjon som skal gis ut til elevene den første dagen, samt hjelpe til med å lage en oversikt over hva som skal skje den første uken på skolen.

Etter at kunnskapsløftet ble innført er det over 400 læreplaner i den videregående skolen, og disse læreplanene er igjen under stadig endring. De nye lærerne vil dermed kanskje måtte undervise i fag han/hun ikke har kompetanse i, da det ikke blir undervist i disse fagene på universitet- og høgskole, slik som faget utdanningsvalg på ungdomsskoletrinnet.

Det er dessverre en del nye lærere som etter et år i læreryrke gir seg, men med den rette mentoren kan dette unngås. Når man har en mentor på arbeidsplassen, gjerne på kontorpulten ved siden av seg, har man en man kan betro seg til. Man har en man kan stille masse «dumme» spørsmål til, og da vil man som ny lærer sitte igjen med en følelse av trygghet. Mentoren kan spare den nye læreren for masse tid og frustrasjon ved å hjelpe læreren med å gi han/henne ferdig undervisnings materiale. Spesielt viktig er dette på yrkesfag da man har faste elevøvelser som elevene skal gjennom i løpet av skoleåret.

Skoleledelsen har en viktig jobb med å finne den «rette» mentoren til den nye læreren. Og for en skole som fremmer FYR, er det viktig å få en mentor som deltar aktivt i dette arbeidet.

Gode etiske holdninger hos mentor vil være en viktig faktor i arbeidet for å utløse positive og nyskapende krefter hos den nye læreren. Den nye læreren skal takle alle de nye inntrykkene, den fremmede kulturen, språket, de nye oppgavene, de etablerte strukturene og sammenhengene som han nå skal inn i.

Det er dermed viktig at mentor fremmer gode holdninger for alle kollegaer.

3.5 Gadamer.

Jeg velger å ha med Gadamer i teori kapittelet, og ikke i metodekapittelet, og grunnen til det er at jeg vil ta for meg Gadamer sitt syn på fordommer.

Gadamer utga boken *Sannhet og metode* (2012) da han var 60 år gammel. Han hadde med andre ord et langt akademisk liv bak seg, og boken kan betraktes som en oppsummering av hans tidligere forskning, og særlig da hans studie av antikkens tekster. I denne boken har han samlet sine viktigste innsikter og integrerer dem i det overordnede prosjektet om å etablere «Grunntrekk i en filosofisk hermeneutikk» som er bokens undertittel.

3.5.1 Gadamer om fordommer.

Gadamer hevder at vitenskapens tradisjonelle metodekrav fremstår mer som en hindring enn en betingelse for at en «sannhetshendelse» skal kunne oppstå. Det er mulig at metoden sikrer at ens omgang med en tekst blir «vitenskapelig», men samtidig går man glipp av den potensielle innsikt som ligger i den. Man må her derfor se bort fra den «tvangen som utgår fra metoden, vitenskapens metodetenkning» hever han. Metodekrav er en arv fra opplysningstiden, og Gadamer var i opposisjon mot opplysningstiden. Som han selv gjør oppmerksom på var en av de viktigste skyteskiver for opplysningstidens tenkere, samtidens *fordommer*. Bacons idollære, Spinozas religionskritikk, Descartes metodiske tvil og Kants berømte krav om at mennesket måtte komme ut av sin selvforskyldte umyndighet, er et godt eksempel på dette. Man måtte bli kvitt fordommer og overtro, og derfor måtte alle synspunkter kunne trekkes i tvil og stilles for fornuftens domstol. Forestillinger som ikke tåler offentlighetens og fornuftens skarpe lys, måtte kastes på den historiske skraphaug.

Gadamer snur opp ned på denne nedvurderingen av fordommer. For ham er fordommer noe positivt. Begrunnelsen for dette er igjen sondering mellom sannhet og metode.

Fordommer fungerer som produktive mulighetsbetingelser for forståelse og dermed også for at vi skal kunne erfare noe som sant. Enhver forståelse må skje ut fra det erfaringsgrunnlaget man til enhver tid besitter. Det er med andre ord ens innsikter, erfaringer, opplevelser og oppfatninger, konkret sagt fordommer, man må benytte seg av hvis man vil forstå noe. Uten

fordommer, ingen forståelse, og jo flere fordommer, desto større forståelse (Gadamer, 2012, s. 309)

Fordommer er det som muliggjør sannhetserfaringer. Dessuten vil ingen fornuft være i stand til å stille alle disse fordommene for en domstol. Men de andre fordommene vil jo hver gang ligge i skyggen. Og enda viktigere: Hver gang man vurderer en fordom, så vil man stilltiende ta bruk et helt spekter av andre fordommer. Ingen metode i verden vil på forhånd kunne kontrollere og kvalitetssikre ens fordommer. Å ville gjennomlyse alle sine fordommer er derfor som å ville løfte seg opp etter håret (Gadamer, 2012, s. 13)

Jeg har nå sett på tidligere forskning og teori som er relevant til denne oppgaven. I neste kapittel vil jeg beskrive og begrunne valg av metode som knytter seg til mine undersøkelser.

4.0 Metode

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for valg av metoder som er brukt i undersøkelsene. I kapittel 5 viser jeg resultatene som ble til ved hjelp av Gadamer hermeneutiske spiral. Det kan nå være hensiktsmessig å ta et nytt blikk på problemstillingen når jeg nå skal se nærmere på de valg som er blitt gjort i forhold til bruk av metodiske verktøy.

Hvilken betydning har det for fellesfaglærerstudenter å få innsikt i de yrkesfaglige programområdene i sitt lærerstudium? Hvordan kan dette bidra til å redusere frafall i den videregående skolen?

Utformingen av problemstillingen har for meg vært en krevende prosess. En god problemstilling er til god hjelp når man skal finne ut hvilken metode som er lurt å bruke for å innhente de nødvendige data. En metodisk tilnærming til problemstillingen fordrer for det første at man har klart for seg hva slags type informasjon man ønsker å samle inn for å belyse de forskningsmessige spørsmålene best mulig. Det er deretter nødvendig med en redegjørelse for hvordan man konkret har valgt å gå fram for å skaffe den informasjonen.

4.1 Den kvalitative tilnærmingen.

«Intervjuet er en samtale som utvikler seg mellom to personer ansikt til ansikt. I en transkripsjon blir samtalen mellom to mennesker som er fysisk til stede, abstrahert og fiksert i skriftlig form» (Kvale & Brinkmann, 2012, s. 186) .

«Et intervju er profesjonell samtale. Det er et intervju der det konstrueres kunnskap i samspill eller interaksjon mellom intervjueren og den intervjuede. Et intervju er en utveksling av synpunkter mellom to personer i samtale om et tema som opptar dem begge» (Kvale & Brinkmann, 2012, s. 22)

Kvalitative intervjuer er i varierende grad benyttet i samfunnsvitenskapelig forskning gjennom hele det 20. århundre. Selv om litteratur om forskning bare har eksister i noen tiår, har forskere brukt uformelle intervjuer til å innhente kunnskap fra sine informanter i lang tid. Innenfor pedagogikkfaget har det kvalitative intervjuet vært en vanlig forskningsmetode i årtier. Kvalitativ forskning bidrar i mye større grad enn kvantitativ forskning med å utdype svar på spørsmål, og det er her fordelene ved kvalitativt intervju virkelig kommer frem i lyset. Om man virkelig vil gå «under huden» på et emne eller et fenomen må man ta seg god tid til å

finne ut av dette. Da ønsker man som regel få respondenter, men de rette respondentene som kan gi flere utfyllende svar enn hva man ville fått i en kvantitativ undersøkelse.

Når man velger en kvalitativ undersøkelse er det viktig å få kontakt med mennesker som man mener kan gi mye og god informasjon om temaet man ønsker å undersøke nærmere. Dette var Grunnen til at jeg valgte å ta kontakt med en ansatt ved Universitetet i Bergen. Hensikten med intervjuet var å få informasjon om fellesfaglærer studentenes PPU utdanning, studentenes utplassering i den videregående skolen og om studentene får undervisning i de yrkesfaglige programområdene. Informanten som var ansatt på PPU- fellesfag studiet jobbet som programansvarlig for pedagogikken i PPU – studiet og lektorutdanningen. I tillegg til å ha det overordnede ansvaret som programansvarlig, jobbet han med en del forskning. Etter å ha sendte en mail om masterens innhold og hva jeg ønsket å forske på, syntes Universitetet i Bergen at oppgaven var interessant og gav meg tillatelse å forske på PPU- studentene.

I forkant av intervjuet med den ansatte ble det gjort avtale om hvor og når intervjuet skulle holdes og intervjuguide ble sent et par dager før intervjuet fant sted. På den måten fikk respondenten se spørsmålene som jeg kom til å stille, samt mulighet til å komme med innspill angående spørsmålene.

Den andre kvalitative metoden som er brukt i denne oppgaven er gruppeintervju, hvor en gruppe mennesker samles og diskuterer rundt et gitt tema. Målet er å bringe frem deltakernes oppfatninger, følelser, holdninger og ideer om utvalgte tema.

Da jeg ikke kjente studentene håpet jeg på at ved å legge frem min forskning for studentene ville de synes at dette var et spennende tema og ville bli med i gruppe på frivillig basis. På PPU- fellesfagstudiet var det to klasser som ikke er innbakt i lærerstudiet. Det vil si at disse studentene måtte ha dette året på PPU for å kunne gå ut i undervisning. Da jeg kom inn i klassen fikk de studentene som meldte seg frivillig samtykkeerklæringen og signerte denne (Vedlegg nr. 2). Jeg var heldig og fikk syv informanter. Læreren fortalte meg at klassemiljøet var godt og at studentene jobbet bra sammen. Dette så jeg på som svært positivt da god samhandling ville kunne bidra til at informasjonen ble mer omfattende rundt mitt tema. Informasjonen blir mer omfattende ved at glemte erfaringer aktiveres, og ved at informasjon som ellers kunne blitt holdt tilbake kommer frem. En får rett og slett et riktig datatilfang (Halvorsen, 2012)

I et gruppeintervju er rollen min å få i stand og bidra til å holde ved like en god dialog/interaksjon mellom deltakerne. Det er også min jobb å sørge for at gruppeintervjuet blir gjort i et lokale som er hyggelig og luftig, som kan gi en god atmosfære og hvor vi ikke blir forstyrret. Jeg fikk låne et grupperom i bygget som studentene studerte i. Dette rommet var stort, men allikevel intimt nok til at vi kunne sitte sammen rundt et bord, noe som var viktig da jeg brukte lydopptaker. Grunnen til dette var at jeg på den måten fikk med meg alt det studentene hadde å fortelle. Når man har en gruppe med syv personer sier det seg selv at det å sitte og skrive ned alt som blir sagt og gjort er en umulighet. Jeg var på plass i grupperommet i godt tid før studentene kom, det ble servert kaffe, vann og sjokolade slik at det ble en ekstra god stemning rundt bordet. Da studentene hadde tatt sin plass rundt bordet tegnet jeg en skisse av bordet og indikerte med nummer der som studentene satt. Dette ble til god hjelp for meg da jeg skrev ned samtalen fra gruppen i sin helhet.

Før samtalen begynte gikk jeg igjennom samtykkeerklæringen på nytt, og gav beskjed til studentene at de når som helst kunne trekke seg, og at de innsamlede data ville bli slette etter at masteren var ferdig. Alle nikkete og sa at dette hadde de forstått.

Under intervjuene valgte jeg å bruke lydopptaker slik at jeg kunne gi mine informanter den hele og fulle oppmerksomhet. Opptaket registrerte også informantenes ordbruk, pauser tonefall og liknende, noe som kunne gi en ytterligere dimensjon til innholdet. Opptak sikret også at jeg fikk med alt informantene hadde å fortelle. Opptakene ble direkte overført til min datamaskin noe som var til stor hjelp da jeg skulle skrive ned hva som ble sagt, på pc. Jeg skrev ned alle intervjuene ord for ord og til slutt sammenfattet hva hver enkel hadde sagt under hvert spørsmål.

4.2 Den kvantitative tilnærmingen.

Kvantitativ metode er en systematisk måte å undersøke virkeligheten på der man ved bruk av ulike metoder ønsker å gjøre oppdagelser i den menneskeskapte verden. Ved å skjerpe og forbedre ens oppdagelsesevne vil en kunne se årsaker bak hendelser og meninger, bak handlinger og samhandling, samt den sosiale – materielle strukturens betydninger for individ og gruppens meninger og handlinger (Halvorsen, 2012)

Da jeg ønsket å få svar på mine spørsmål fra alle Studentene på PPU-studiet valgte jeg å utforme et kvantitativt spørreskjema med noen åpne spørsmål hvor respondentene selv leste

spørsmålene og noterte sine svar på spørreskjema. Ved å bruke denne metoden kunne jeg senere bruke datamaskin og statistiske dataprogrammer når jeg skulle analysere materialet.

De fleste spørsmålene var lukket hvor svarsalternativene var gitt på forhånd. Men for noen av spørsmålene ville jeg ha mer dybde i svarene, jeg valgte da å ha noen åpne spørsmål med, slik at informantene kunne svare mer i dybden. Åpne spørsmål kan få respondentene til å huske noe, mens lukkede spørsmål kan få respondentene til å gjengi noe. Det krever større motivasjon fra respondentenes side å besvare åpne spørsmål enn å besvare lukkede spørsmål. På den annen side presser lukkede spørsmål respondentene inn i en bestemt form, noe som kan gi et skjevt inntrykk av deres oppfatning (Halvorsen, 2012)

Det er ofte andre aspekter av det samme fenomenet man kan forklare ved bruk av *kvantitative metode* enn den man kan forstå ved *Kvalitativ metode*. Man stiller andre spørsmål eller spørsmålene er annerledes når man forsker kvalitativt, enn når man forsker kvantitativt.

Ved hjelp av problemstilling, forskningsspørsmål, intervju av ansatte og gruppe med en gruppe studenter på PPU-studiet utformet jeg et spørreskjema som jeg delte ut til studentene i forkant av forelesningen jeg hadde for alle PPU-studentene den 26.04.2016.

Utformingen av selve spørreskjema er en av hovedoppgavene under forberedelse av datainnsamlingen, med ens formulering av spørsmål, svarsalternativer, rekkefølge av spørsmålene, skjemaets omfang og layout. Å formulere spørsmål innebærer både valg av hvilke spørsmål som stilles, og gir hvert enkelt spørsmål en språklig formulering. Utvelgelsen av spørsmål skjer med utgangspunkt i problemstillingen for den aktuelle studien (Grønmo, 2011).

Hvilke spørsmål som var relevant å stille, kom frem av problemstilling, gruppeintervjuet og intervju med en ansatt. Utfordringen var den visuelle delen av spørreskjema. Dårlig visuelt skjema kunne føre til at ikke alle svarte på alle spørsmål, noe som igjen ville ha betydning for de data som ble samlet inn. Et viktig mål var at alle PPU- fellesfag studentene skulle forstå spørsmålene likt. For at jeg skulle kunne analysere alle svarene på samme måte måtte jeg ta det som en selvfølge at alle studentene hadde den samme forståelsen på de spørsmålene som jeg stilte. Når det gjaldt rekkefølgen på spørsmålene fikk jeg god hjelp av intervjuguiden i gruppen. Da dette skjemaet var testet ut før med hell, valgte jeg å bruke samme layout på mitt spørreskjema. For å navigere studentene på en god måte gjennom spørreskjemaet nummererte jeg spørsmålene i stigende rekkefølge og de stilte spørsmålene var i fet skrift. Målet var å lage

et spørreskjema som skapte gjenkjennelse og forutsigbarhet slik at de svarte på alle spørsmålene.

Den kvantitative spørreundersøkelsen på PPU-yrkesfag ble gjort etter at jeg hadde gått igjennom dataene i spørreundersøkelsen på PPU- fellesfag. Slik jeg så denne masteroppgaven da den ble startet var at jeg ikke skulle forske blant min egen yrkesgruppe da den er kjent for meg. Men siden svarene jeg fikk på den kvantitative spørreundersøkelsen overrasket meg, valgte jeg å forske også på «mine egne» PPU- yrkesfagstudenter. Jeg tok kontakt med Høgskolen i Oslo og Akershus hvor jeg selv studerer. Der fikk jeg innpass til å dele ut spørreskjema til PPU- yrkesfagstudenter. Da jeg selv ikke bodde på Østlandet ble forskningen min presentert og skjema delt ut av en lærer som underviser på HIOA. De ferdig utfylte spørreskjema fikk jeg da jeg var på samling rett etter at datainnsamling var gjort.

4.3 Metodetriangulering.

I samfunnsvitenskapen innebærer triangulering at bestemte sosiale fenomener studeres ut fra ulike synspunkter og ulike synsvinkler. Metodetriangulering går ut på å belyse samme problemstilling ved hjelp av forskjellige data og metoder. På denne måten får man en mer allsidig belysning av de fenomenene som studeres, enn de enkelte metodene hadde gjort hver for seg (Grønmo, 2011).

Ved å bruke metodetriangulering ville jeg oppnå flere ting, for det første ville jeg få en større mengde data enn hva jeg ville ha oppnådd med å bruke bare en metode. For det andre kunne metodetriangulering bidra til å styrke tilliten til både metodene og resultatene. Dersom analyse baseres på ulike data og metoder gir identiske resultater, kan vi ha stor tiltro til at metodene er relevante og fruktbare, og at resultatene er pålitelige og gyldige. Tredje fordelen ved å bruke triangulering er hvis det er avvik mellom analyseresultater som bygger på ulike metoder, vil dette da stimulere til nye tolkninger og kanskje også bidra til utvikling av nye tilnærminger (Grønmo, 2011, s. 56)

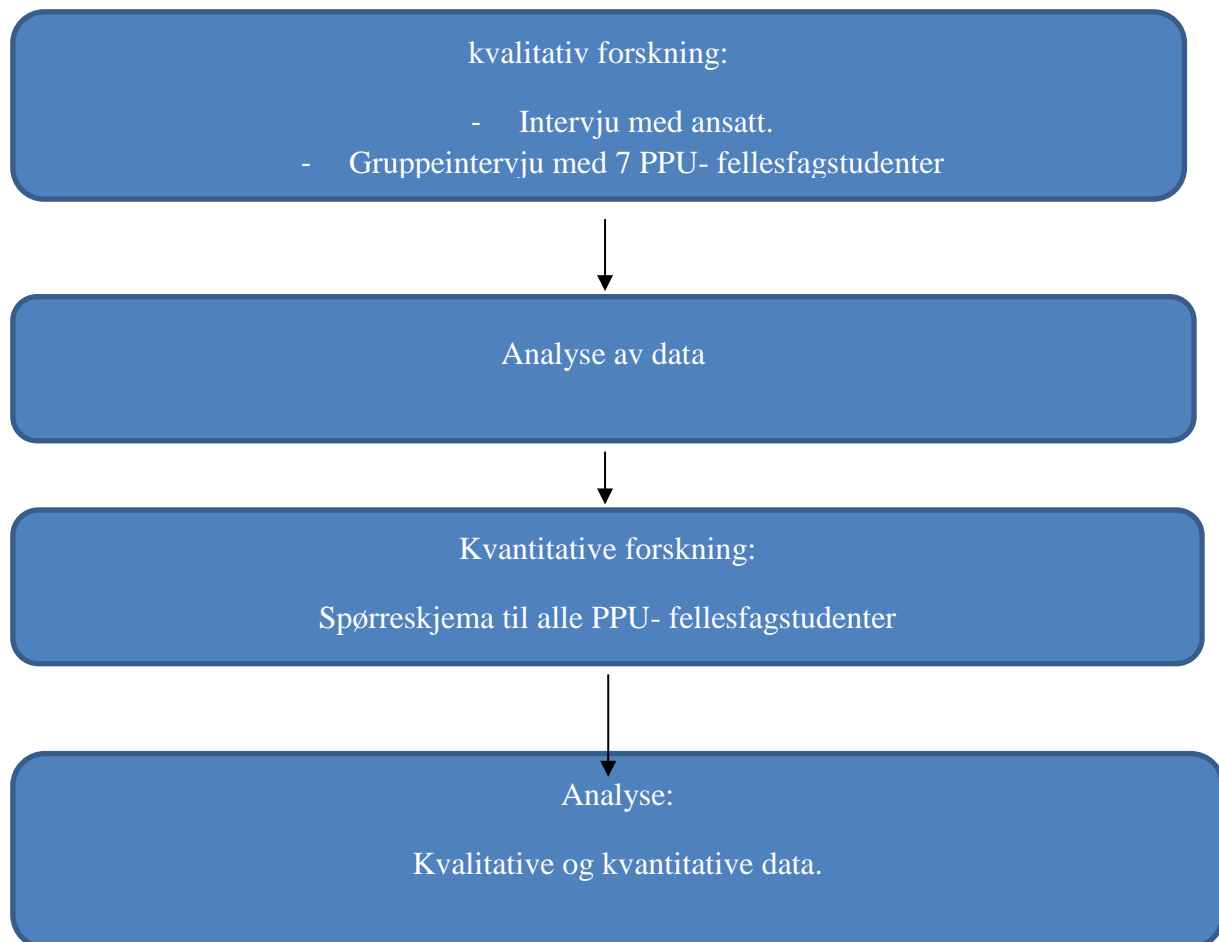
4.3.1 Intervju av en ansatt og gruppeintervju.

Helt i starten var det veldig klart for meg at det var PPU- fellesfagstudenter som skulle være min forskningsgruppe. Da jeg ikke hadde kjennskap til dette studiet valgte jeg å ha et intervju

med en ansatt som hadde det pedagogiske ansvaret for denne studentgruppen. Spørreskjema som jeg brukte under intervjuet lagde jeg ut fra min egen forforståelse og problemstilling. Etter intervjuet analyserte jeg data ved å kategorisere svarene. Ut fra dette fikk jeg en ny forforståelse og en bedre oversikt over hva jeg måtte undersøke videre, samt hvordan stille de gode spørsmålene og ikke minst hvordan spørsmålene skulle stilles. Det siste med tanke på at jeg var ute etter holdninger og studentenes meninger om det andre lærervirke.

Grunnlaget for at jeg valgte å ha et gruppeintervju med PPU- fellesfagstudenter var at jeg på den måten kunne få et personlig inntrykk av PPU- fellesfagstudentene. For meg var dette viktig, da jeg ikke ønsket en upersonlig forskning, men ville sette et ansikt på respondentene. Jeg ønsket også å finne svar på hvilken bakgrunn respondentene hadde, og om noen hadde jobbet, for så å komme tilbake på skolebenken? Dette ville også gi meg en pekepinn på alder. Hvilke reaksjoner jeg fikk da jeg stilte spørsmål om gode/negative holdninger. Var dette noe som PPU- studentene ville akseptere, eller ville de ikke svare på slike spørsmål og kunne jeg bruke slike spørsmål videre i det kvantitative spørreskjemaet? Hva visste respondentene om yrkesfag/programfag, og ønsket de å vite noe om yrkesfag/programfag? Det siste jeg ønsket svar på var om de hadde noen ønsker når det gjelder forelesningen jeg skulle ha for denne studentgruppen senere. På den måten ble min forelesning laget rundt studentenes egne interesser.

Etter å ha analysert data fra disse kvalitative undersøkelsene satt jeg igjen med masse god informasjon om hva som skulle tas med i den kvantitative spørreundersøkelsen. Denne undersøkelsen ble delt ut i papirform til studentene i sammenheng med forelesningen om yrkesfag, som jeg holdt for denne studentgruppen. Min metodetriangleringsmodell så da ut som vist på figur nr. 1 på neste side.

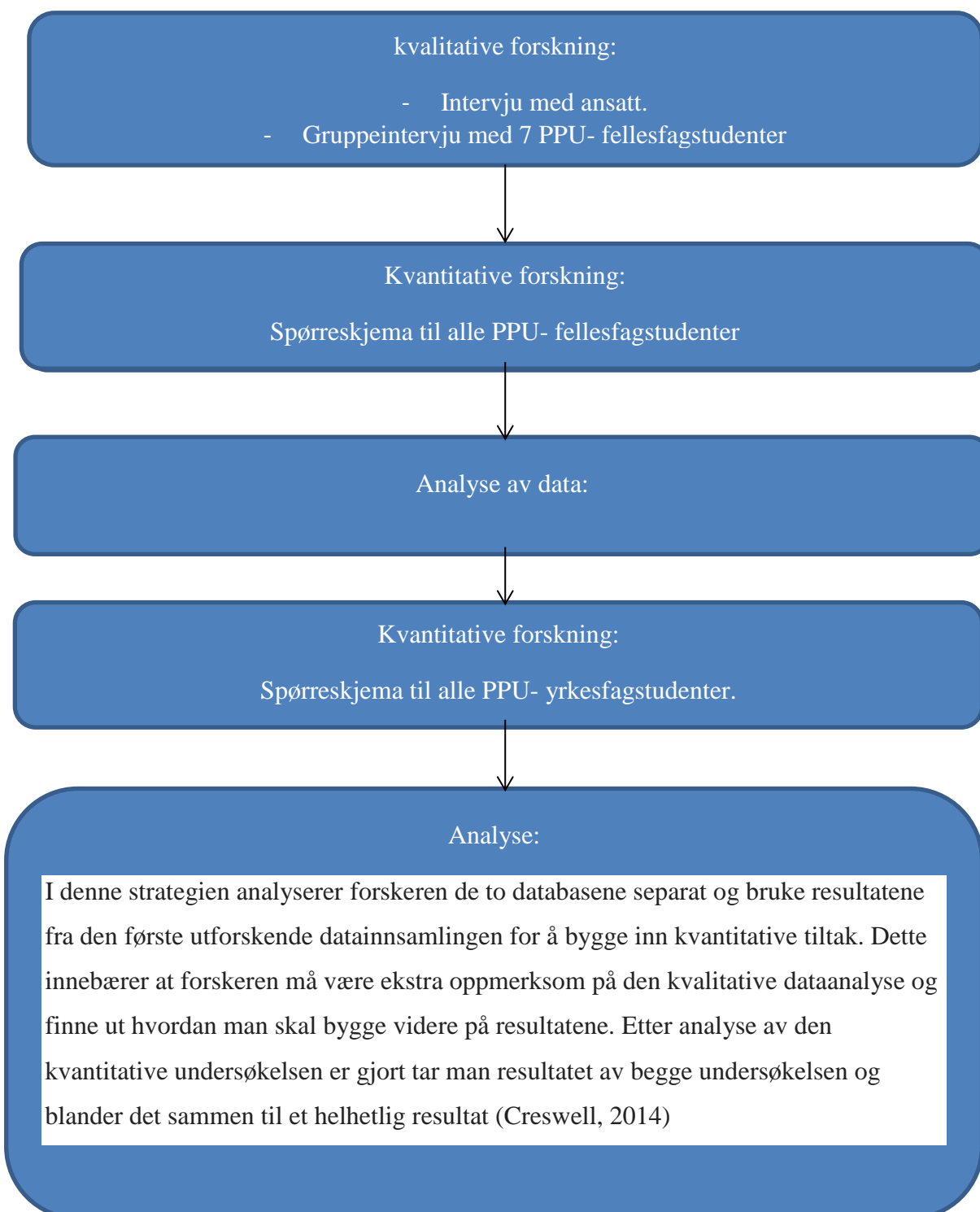
Figur nr. 1 Metodetriangulering 1

Etter at intervjuet med ansatt, gruppeintervjuet og den kvantitative spørreundersøkelsen var analysert, så jeg at det hadde vært gunstig å ha en nesten identisk spørreundersøkelse for PPU-yrkesfagstudenter. Grunnen til dette var for å se om det er noen ulikheter/likheter mellom disse to studiegruppene når det gjelder:

- Valg av studium, hvorfor og hvem var med på å påvirke valget fra ungdomsskole til videregående skole.
- Samarbeid mellom programfag/yrkesfag lærere og fellesfaglærere.
- Gode/dårlige Holdninger til fellesfag lærere.

Jeg fikk innpass hos Høgskolen i Oslo og Akershus hvor lærerne var behjelpelig med å dele ut spørreskjema, siden jeg bor et annet sted i landet.

Min nye metodemodell ble da seende slik ut:

Figur nr. 2 Metodetriangulering 2

4.4 Hermeneutikk.

Hermeneutikk betyr i sin korthet «fortolkning» og er en gammel fortolkningsstradisjon med røtter tilbake til det antikkens Hellas. Ofte forbinder en hermeneutikk med den greske guden Hermes, som var kjøpmannenes og tyvenes gud. Hermes var gudenes sendebud som stod for formidling mellom gudenes kryptiske budskap og menneskets forsøk på å tyde disse. Budskapene var gåtefulle og ubestemt formulert, fulle av symboler som skulle tydes og koder som skulle knekkes. Derfor handlet det om å fortolke seg frem til et meningsfullt budskap, som var forståelig for menneskene.

Hermeneutikk består av tre deler: forståelse, tolkning og anvendelse.

Den tradisjonelle hermeneutikken satte sine tydelige spor inne teologien, filologien og juraen. Her var formålet med å finne den sanne meningen med en tekst, som enten var en lovtekst eller et bibelstykke. Med andre ord ville man lese meningen ut av teksten og ikke inn i teksten.

Den metodiske hermeneutikken oppstod på 19 hundre tallet da hermeneutikken ble systematisert og gjort til en allmenn fortolkningslære. Den metodiske hermeneutikk kjennetegnes ved å beskjefte seg med regler for fortolkning. Da misforståelse er lik mislykket kommunikasjon mellom mennesker, må man utarbeide fortolkningsregler og forfine disse for å unngå misforståelser – jo bedre disse reglene er, desto riktigere blir fortolkingene. Her blir det poengtert, at misforståelse og fortolkning er en og samme sak. Det er ikke mulig å innføre et skille mellom forståelse og fortolkning. Den metodiske hermeneutikk arbeider med forståelse og tolkning.

Den filosofiske hermeneutikken: I den 20 århundre utviklet hermeneutikken seg til en filosofisk teori om mennesket som et forstående og fortolkende vesen. Martin Heidegger og Hans-Georg Gadamer utviklet denne teorien. Denne teorien er en mulighetsbetegnelse for å forstå og fortolke verden på. Man vil undersøke, hvorfor mennesket er et fortolkende vesen, og derfor handler det ikke så mye om hvordan vi skal fortolke, men hvorfor vi fortolker.

Den tradisjonelle og den filosofiske hermeneutikk er begge av den oppfattelse å forstå noe som noe. Dette skal kunne tydes og brukes i praksis (Høyberg, 2014).

4.4.1 Gadamer den hermeneutiske spiral.

Gjennom hele prosessen har jeg ved hjelp av Gadamer sin hermeneutiske spiral jobbet for å finne frem til svar på min problemstilling (se figur 1 og 2). Jeg viser i teksten til tall som er felt inn i min egen hermeneutiske spiral, dette for å gi en lettere forståelse.

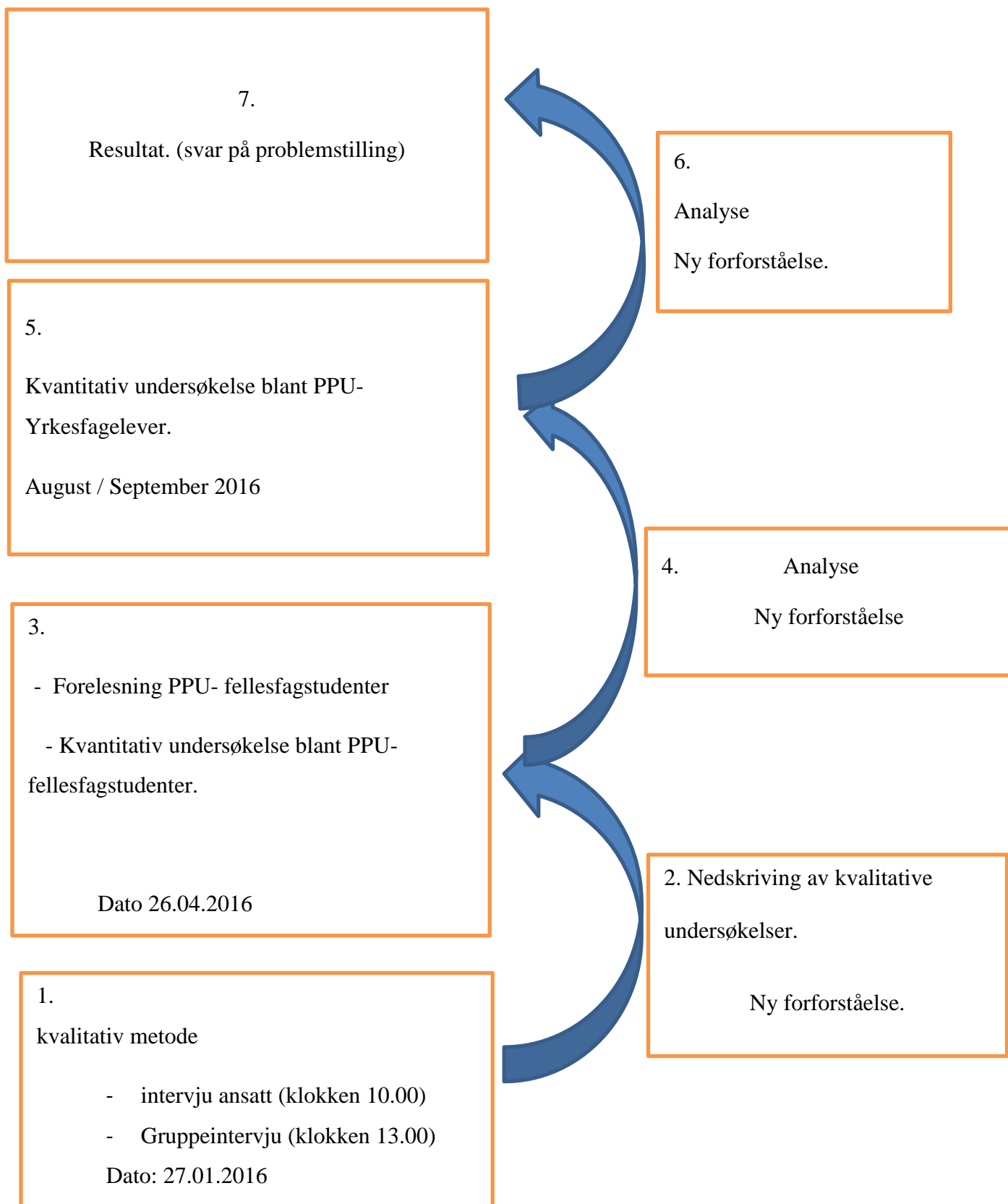
Før intervjuet med (1) ansatt og gruppeintervjuet på PPU-fellesfag studiet hadde jeg en forforståelse av hva PPU-studiet handlet om. Jeg skrev intervju spørsmål rundt min *forforståelse* og hvilke spørsmål som jeg tenkte var lurt å spørre i forhold til min problemstilling. Etter intervjuet med ansatt noterte jeg ned viktige elementer som jeg kunne ta med videre til gruppeintervjuet i tillegg til samtaleguide da gruppeintervjuet ble holdt senere den samme dagen.

Transkribering, analyse og kategorisering av tekst av kvalitative undersøkelser ble gjort (2) og *fortolkningen* ble til en ny *forforståelse* (3)

Denne nye fortolkningen og den nye *forforståelsen* som jeg da hadde fått, brukte jeg til spørsmålene til den kvantitative spørreundersøkelsen som jeg hadde med hele klassen og forelesningen den dagen data ble samlet inn data (4)

Etter å ha fortolket den kvalitative spørreundersøkelsen til PPU-fellesfag studentene (5), satt jeg igjen med en forståelse som tilsa at jeg måtte ha en lignende spørreundersøkelse på PPU-yrkesfag. Dette for å se om jeg kunne finne noen forskjeller på spørsmål om samarbeid med det andre lærevirke (6).

Min hermeneutiske som ble til er vist på neste side.

Figur nr. 3 Hermeneutiske spiral for Heidi K Willesvik.

4.5 Reliabilitet og validitet

Reliabiliteten sier noe om påliteligheten til datamaterialet. Om datainnsamlingen og undersøkelsesopplegget gir pålitelig data så anser en at reliabiliteten er høy. Dette framkommer ved at en får samme data om man utfører tilsvarende undersøkelse ved flere anledninger.

Det kan i praksis være vanskelig å teste dette på enkelt fenomener. Til dels kan innsamlingsmetodene være for komplekse eller for fleksible til at datainnsamlingen kan gjøres på nytt, eller fordi samfunnsmessige fenomener stadig er i endring. Utfordringen er størst når det gjelder kvalitative data (Grønmo, 2011)

Validitet sier noe om datamaterialets gyldighet for problemstillingen som skal belyses. Om undersøkelsesopplegget og data innsamlingen gir resultater som er relevant for problemstillingen anses validiteten som høy. Validiteten uttrykker hvor godt datamaterialet svarer til forskerens hensikt med undersøkelsesopplegget og datainnsamling. Validitet viser til om undersøkelsesopplegget egnet seg til innsamling av relevant data for problemstillingen i en studie. Treffer undersøkelsesopplegget dårlig i forhold til problemstillingen anses validiteten som lav, man undersøker noe annet enn hva problemstillingen sier (Grønmo, 2011).

Utvelgelsen av informanter i undersøkelsene er informanter som her er av stor betydning for problemstillingens tema. Ved å bruke kvalitative undersøkelser som intervju og gruppeintervju fikk jeg data som viste dybden i tema. Ved kvantitative undersøkelser fikk jeg mangfoldet av informasjon som jeg trengte for å belyse problemstillingen. På grunnlag av dette anser jeg validiteten i denne oppgaven som høy.

Gruppeintervjuet var til stor hjelp med å avklare viktige begrep som for meg var en selvfølge, men for studentene var noe forvirrende. Gruppeintervjuet gav meg også en ide på hvor åpen og direkte jeg kunne stille spørsmålene mine da jeg ikke fikk noen negative reaksjoner på de spørsmål som ble stilt..

Da respondentene i undersøkelsen er voksne studenter, som hadde en interesse for min forskning ville de gi meg pålitelige svar. Da reliabiliteten viser til datamaterialets pålitelighet, anser jeg reliabiliteten som høy. Reliabilitet viser til datamaterialets pålitelighet, og kan

defineres som grad av samsvar av samme fenomen undersøkt med likt undersøkelsesopplegg og ulik innsamling av data.

En kan godt si at reliabilitet og validitet utfyller hverandre, da de refererer til forskjellige alternativer for god datakvalitet. Kriteriene overlapper på samme tid hverandre delvis, fordi høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet. Er ikke materialet pålitelig, er det heller ikke gyldig og relevant for problemstillingen. Samtidig er reliabiliteten ikke avhengig av validiteten, høy reliabilitet kan ikke garantere høy validitet. Det vil si at datamaterialet kan være pålitelig, men helt irrelevant for problemstillingen (Grønmo, 2011)

4.6 Metodikk

Jeg sier noe om styrke og svakheter om mitt valg av å bruke kvantitativ metode. Spørreskjema er en mye brukt måte å samle inn kvantitative data på. Ved hjelp av et spørreskjema kan man få flere respondenter enn hva man vil få ved en kvalitativ undersøkelse. Ved å bruke et spørreskjema ville jeg ikke få de dype gode svarene som man vil få ved et intervju, og en del viktig informasjon ville da gå tapt. Ved å bruke åpne spørsmål på spørreskjema der respondentene på egenhånd kan skrive ned svarene, håpte jeg at jeg allikevel kunne få noen dypere besvarelser, noe som jeg ser at jeg klarte å oppnå.

Undersøkelsen ble gjennomført med spørreskjema på papir og med penn, og jeg ser at ikke alle valgte å svare på alle spørsmålene noe som førte til at det ble ujevnt antall svar på spørsmålene. Dette gjaldt i stor grad de åpne spørsmålene. Ved å bruke papirform og selv velge å være til stede under datainnsamlingen gjorde at jeg kunne svare på de spørsmålene som oppstod underveis. Selv om svarprosenten var høy i forhold til antall studenter i klassen fikk jeg ikke svar fra alle de 60 studentene, noe som kunne ha gjort seg gjeldene ved å sende ut spørreskjema elektronisk til alle studentene.

4.7 Etikk

Forskningsetikk er et område av etikken som har med planlegging, gjennomføring og rapportering av forskningen å gjøre. Det handler om å ivareta personvern og sikre troverdighet av forskningsresultatet (Dalland, 2012)

Da det ble gitt klare restriksjoner fra Universitetet på at forskningen skulle meldes inn til NSD gjorde jeg dette før gruppeintervjuet og spørreundersøkelsen. Intervju med ansatt ble ikke

meldt inn da dette var et informativt intervju om studentenes studium og ingen personopplysninger om ansatt er gitt. Da jeg var ute for å rekruttere informanter til gruppeintervjuet fikk studentene utlevert et skriv om samtykkeerklæring (se vedlegg 2) som de måtte skrive under på. Denne samtykkeerklæringen leste jeg opp for studentene rett før gruppeintervjuet startet for å forsikre meg om at de var innforstått med alt som stod der. Gruppeintervjuet ble tatt opp på bånd og vil bli slette i august måned. Ved å anonymisere deltakerne ble jeg tvunget til å gi deltakende en typebeskrivelse, mer enn individuelle karakteristikk.

Da jeg skulle intervju ansatt var det viktig å snakke med informanten i forkant slik at han forstod at det ikke var noen skjult agenda med undersøkelsen. Det var også viktig å få fram at det ikke var noen negative konsekvenser for informanten (Halvorsen, 2012). Han fikk da tilsendt spørreskjema (se vedlegg 1) i forkant av intervjuet og beskjed om at han når som helst kunne trekke seg fra intervjuet, og at lydopptaket ville bli slettet i august 2016.

Før utdeling av spørreskjema informerte jeg studentene om at deltakelsen var frivillig, og de som valgte å svare på spørreskjema ikke måtte gi noen personopplysninger da dette ikke var av interesse for forskningen min.

5.0 Analyse, tolking av data og presentasjon av funn.

Jeg viser her ved hjelp av Gadamer hermeneutiske spiral hvordan jeg kom fram til det endelige resultatet. En kort oppsummering av intervjuet av ansatte og gruppeintervjuet som ble laget ut fra min egen forforståelse. Intervjuet ble skrevet ned og analysert til en ny forforståelse. Ut fra denne forforståelsen ble det utarbeidet et spørreskjema til den kvantitative spørreundersøkelsen blant PPU - Fellesfagstudenter. Spørreskjema til den kvantitative spørreundersøkelsen til PPU- yrkesfagstudentene ble deretter til. Avslutningsvis i dette kapitlet oppsummerer jeg de viktigste funnene i dette empiriske arbeidet

5.1 Kvalitativ metode

5.1.1 Sammendrag av intervju med ansatte.

Informanten som var ansatt på PPU- fellesfag studiet jobbet som programansvarlig for pedagogikken i PPU – studiet og lektorutdanningen. I tillegg til å ha det overordnede ansvaret som programansvarlig, jobbet han med en del forskning. Han sa at det ikke ble gitt noen undervisning på PPU-fellesfag studiet om yrkesfag eller de yrkesfaglige programområdene, og det stod heller ingen ting om dette i pensum.

Universitetet hadde før et samarbeid med høyskole, slik at PPU- fellesfagstudenter og PPY- yrkesfagstudenter hadde en fellessamling i året for å dele erfaringer seg imellom. Dette tiltaket var nå utgått, men informanten så betydningen av å starte dette opp igjen.

PPU – studentene hadde to utplasseringer i året. Om høsten var de utplassert på en ungdomsskole og om våren var de utplassert på en videregående skole. De fleste studentene ble utplassert i studiespesialiserende klasser, men noen av studentene ble utplassert i klasser med yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Studiestedet brukte mye CASE for å forberede studentene på utplasseringer. Grunnen for dette var å illustrere reelle eller oppdiktete situasjoner som kunne oppstå. Universitetet jobbet også med å forbedre studentenes begrepsapparat, i forhold hva det var viktig å kunne noe om når en skulle jobbe i skolen. Dette for at studentene igjen fikk en handlingskompetanse når de var ute. Forarbeid og etterarbeid var sterkt knyttet til hverandre, studentene fikk rom på seminarene til å snakke om det de hadde opplevd og det de eventuelt ville diskutere.

Hvem som var veileder for studentene da de kom ut i skolen var det skolen selv som bestemte. Studiestedet la til rette for veileder- og mentor studiet, de veilederne som ikke tok ett av disse studiene fikk et tilbud i forkant av utplassering, et mini veilederseminar på 2-3 timer.

Ingen av studentene hadde ytret et ønske om å få undervisning om yrkesfag, selv om studentene visste at de kunne komme til å undervise på yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Informanten visste ikke hva studentene fikk av undervisning i didaktikken, og mente jeg måtte spørre studentene om de ble undervist om yrkesfag der.

5.2 Gruppeintervjuet.

Utvalget av kandidatene i gruppeintervjuet var som tidligere (s39)7 studenter på PPU-fellesfagstudiet. Informantene meldte seg frivillig etter at jeg fortalte til hele klassen om forskningen min, og at jeg ønsket noen frivillige til å være med på et gruppeintervju.

5.2.1 Utforming av samtaleguide.

Når jeg skulle lage spørsmålene til spørreskjema fikk jeg god hjelp i problemstillingen.

Da jeg hadde fått informasjon fra lærer om at det var god spredning i alder og skole/arbeidserfaring syntes jeg det var av stor interesse å få vite noe om dette. Da jeg ikke visste så mye om hva som skal til for å bli en fellesfaglærer så jeg dette som en god anledning til å få kunnskap om dette.

For å se om det var noen holdninger om yrkesfag fra studentene stilte jeg spørsmål om hvilken oppfatning studentene hadde om yrkesfaglig utdanning. Holdninger kan ofte være lært av andre personer (ikke selvopplevd). For å finne ut av dette stilte jeg også spørsmål om hvem som hadde bidratt til å forme dette synet. Da jeg regnet med at alle studentene hadde gått på studieforbereende ville jeg vite hvorfor de selv ikke hadde valgt yrkesfagligstudieretning. For meg var det viktig at det kom frem om rådgiver eller en lærer fra ungdomskolen hadde kommet med noen innspill som hadde hatt påvirkning på deres valg av programfag.

Dette var ikke bare for å få et innblikk i hva som ble sagt på ungdomsskole, men også for at studentene selv skulle reflektere over hvilken påvirkningskraft de har på elevenes valg av videre studium da PPU- studenter kan undervise på ungdomsskole trinnet.

Videre ville jeg at de tenkte tilbake på da de selv var elever i den videregående skolen, hva ble sagt om yrkesfagstudiet? Omtalte fellesfaglærerne sine kollegaer på yrkesfag på en god eller dårlig måte?

For å få et innblikk i hvilken oppfatning studentene hadde av videregående skole som lærere, stille jeg en del spørsmål rundt utplasseringen de hadde vært på. Det var da interessant å se hvilken skole de var på, ikke med navn men i forhold til om skolen kun hadde studieforbereende, kun yrkesfaglig studieretning eller en skole som hadde begge deler (blandet skole). Det var viktig å se om studentene hadde en oppfatning om det var et godt arbeidsmiljø på skolen og om det var et godt samarbeid lærerne imellom. Spesielt interessant var det om de hadde en oppfatning om hvordan samarbeidet mellom yrkesfaglærerne og fellesfaglærerne var. Dette var viktig informasjon for meg å få i forhold til FYR prosjektet. Også med tanke på at studentene ble utplassert i den videregående skolen for å få et innblikk i hvordan det er å være lærer, hvordan arbeidsmiljøet var på skolen, og hvor viktig det er med et godt samarbeid lærere imellom. Jeg stille også et underliggende spørsmål om praksisveileder nevnte noe om yrkesfag for studentene for så å få vite hva som eventuelt ble sagt. Dette med tanke på om det blir lagt frem positive eller negative holdninger om yrkesfag, og om studentene selv hadde en reaksjon på det som eventuelt ble sagt.

Selv om intervjuet med ansatt gav meg gode svar på hvilken undervisning studentene får på PPU-Studiet om yrkesfag i pedagogikken, hadde jeg fremdeles ingen kunnskap om hvordan yrkesfagene ble vektlagt i etikken. Så dette spørsmålet måtte være med.

For å få en ide om hva som var lurt å ta med i forelesningen jeg skulle ha, stilte jeg spørsmål om hvilken type informasjon studentene var interessert i, og om de ønsket informasjon om yrkesfaglig studieretning. Det var viktig å legge til rette for en trygg og god dialog, slik at studentene våget å gjøre seg gjennomsiktig, slik at skjulte motiver kom fram. Spesielt var dette viktig da jeg var interessert i å finne ut om det fantes holdninger rundt yrkesfaglig studieretning. Det var viktig at alle studentene fikk komme frem med sine meninger, gjennom oppfølgingsspørsmål underveis der jeg fikk mistanke om skjulte motiv. På den måten kunne jeg si at denne metoden vil gi meg relevant og valid kunnskap.

5.3 Sammenfatning av teksten og utforming til kvantitative spørsmål.

Jeg utarbeidet en sammenfatning av informasjon om de viktigste temaene i materialet. Med dette ble meningsinnholdet i teksten konsentrert slik at den opprinnelige teksten forkortes (Thagaard, 2006). Som nevnt tidligere var intervjugaid laget ut fra min egen forforståelse og noen viktige elementer som jeg hadde med meg fra intervju av ansatt. Dette ut fra sentrale temaer som er i problemstillingen.

De syv studentene som var med på gruppeintervjuet hadde alle en mastergrad, og de hadde alle et ekstra fag som de tok PPU i. En av studentene hadde yrkesbakgrunn. Alle studentene hadde undervist på yrkesfag i sin utplassering i videregående skole.

Oppfatningen av yrkesfagligstudieretning var at klassene var mindre og klassemiljøet tettere og elevene har en annen type sjargong når de snakket med hverandre. Elevene har en felles interesse for det yrket de skal ut i, men elevene har litt mindre fokus på skole og det er mange som faller ut. Generelt sett skal studentene ikke ha noe utdanning som de trenger teori, når det gjelder litteratur, engelsk og slikt. De trenger masse basis. De har gjerne en annen teori, kanskje mer yrkesrettet. Men de mente at det er nok mange som velger yrkesfag som blir overrasket over hvor mye teori som egentlig er der. Fordelen med yrkesfag er at man blir opplært i et yrke og at man kan gå ut som lærling. Mange ungdommer finner det forlokkende at man kan få jobb etter de årene. Går man på gymnas må man gå flere år på skole, da man er ingenting etter studiespesialiserende. De som er skolelei ser frem to år så er det læretid.

Det studentene husker fra de selv gikk på videregående skole er at elevene som gikk på yrkesfaglig studium klaget på at skolegangen var for teoretisk. Alle som hatet skolen, hadde dårlige eller middels gode karakterer gikk der og ble veldig loset inn på yrkesfag, spesielt hvis man var gutt.

Ingen av studentene hadde fått veiledning av rådgiver eller veileder på ungdomskolen om de forskjellige programfagene på videregående skole. Alle studentene hadde fått utlevert en brosjyre som viste de forskjellige programfagene.

Den ene studenten var skolelei og valgte å gå yrkesfag. Ut fra brosjyren fikk man informasjon hvor man kunne se at man kunne bli noe ut i fra et skjema, i forhold til å bruke tre år på gymnas hvor man kan bruke tre år og ikke bruke de til noe. Så studenten mente man fikk god

informasjon om yrkesfag men ingen ting om gymnaset, f.eks. hva du kan bli etter man er ferdig med gymnaset.

To av studentene tenkte på å gå videre på yrkesfag, men valgte ikke å gå der da de mente de ikke hadde noe til felles med de andre studentene som skulle gå på yrkesfag.

To studenter fikk rådgivning fra lærere fra ungdomskolen om å gå på fellesfag og videre yrkesvalg.

Den siste studenten var ikke skolelei, men hadde mange drømmer om hva han skulle bli etter gymnaset.

Når jeg stilte spørsmålet til studentene om **Hvilken oppfatning de hadde om yrkesfaglærerne** oppstod det forvirring, og studentene spurte meg hva jeg mente. Om jeg mente de som underviste på yrkesfag eller fagene eller de som underviser i for eksempel i matte på yrkesfag. Jeg forklarte dem at fellesfaglærere underviser i fag som; Norsk, engelsk samfunnskunnskap, matte ol. Når studentene er ferdig med PPU studiet skal de ut i den videregående skole og vil da bli betegnet som fellesfaglærere. Mens jeg som underviser i de praktiske fagene for yrkesfagelever har tittelen yrkesfaglærer.

Den ene studenten delte sin erfaring om yrkesfaglærere ved å fortelle om et møte han hadde hatt med en yrkesfaglærer. Dette var når han var sammen med noen elever på en skoledebatt. Yrkesfaglæreren hadde kommet bort til ham og stod for all snakkingen. Dette var en lærer på en billinje. Studenten sa blant annet dette:

Denne læreren snakket nedlatende om fellesfaglærerne og mente at de skrev alt for mange anmerkninger når elevene kom for sent, og det var jo helt teit da ble jo livene deres ødelagt for alltid da ingen ville ha inn en lærling som hadde så mye anmerkninger (...)

Studenten mente at denne mannen hadde tydelig identitet som yrkesfaglærer, og var i opposisjon til fellesfaglærerne. Det var tydelig at yrkesfaglæreren så på seg selv som en mentor og veileder for elevene og jobbet hardt for å få studentene ut i lære. Yrkesfaglæreren skrøt over at han fikk alle elevene sine ut i lære gjennom sine bekjentskaper. Jeg sa til studenten at for meg hørtes det ut som om yrkesfaglæreren var veldig på å skille yrkesfaglærerne og fellesfaglærerne, noe som studenten sa seg enig i. Da jeg spurte om hva studenten syntes om

det, mente studenten at dette var dumt. Men når han så på klesstilen til yrkesfaglæreren og måten han forholdt seg på så er det en del kulturforskjeller. Han så at læreren var av arbeidsklasse.

Studenten som hadde gått yrkesfag mente at lærerne på yrkesfag får et annerledes forhold til elevene enn hva en fellesfaglærer får. Grunnen til dette er at yrkesfaglærerne har elevene flere timer i uken.

Studentene som hadde undervist en del på yrkesfag fortalte om hvor lite yrkesrettet engelskbøkene er i programfagene. De så det som en nødvendighet at de to lærergruppene samarbeider for å gi elevene en helhetlig pakke. Den ene studenten fortalte at mye av det som blir undervist om i programfagene kan han videreføre i sin engelskundervisning. Studentene mente at det var vesentlig viktig at det ble godt samarbeid rundt hver enkelt elev.

Når jeg stilte studentene spørsmålet om hvordan arbeidsmiljøet på skolene som de hadde vært utplassert på var, da spesielt med tanke på samarbeid mellom yrkes- og fellesfaglærerne var det ingen som kunne svare meg på det da ingen av dem hadde møtt en yrkesfaglærer i sin utplassering. Hvordan samarbeidet mellom de to lærervirkene eller arbeidsmiljøet generelt på skolene var, ble ikke nevnt av veileder til studenten.

Alle studentene syntes det er helt greit at de **selv kanskje måtte undervise på yrkesfag**. En av studentene ser for seg at det kan bli kjekt å undervise på yrkesfag, og han sa følgende:

På yrkesfag har studenten en sjanse til å hjelpe de som kanskje har lyst til å fokusere på yrkesfag og ikke har hatt det noe særlig gøy med engelsk i fra før. Det viktigste for faget religion, det handler om at de faktisk har litt personlighet. Den klassen vi hadde, vi ble av og til litt oppgitt, min kollega og jeg, fordi de kunne av og til bli litt passive, og så kom vi inn i yrkesfag og de var veldig, ja de hadde en annen sjargong og var litt mer leid back, men de hadde sine egne oppfatninger og meninger om hvordan ting er. Og det er et veldig muntlig fag, og det handler om, man må ta utgangspunkt om oppfatninger. De behøver ikke å være perfekte, det skal bare være en oppfatning. En genuin, autentisk oppfatning, og da stod vi og observerte og da tenkte jeg at her kunne

det vært spennende liksom. Så snakket vi med mentoren min, hun var også religionslærer. Og hun sa at hun fikk energi fra den klassen (...)

Studentene ser at det kan bli en utfordring å undervise skoletrøtte ungdommer i fellesfagene, men påpeker at skoletrøtte ungdommer finner man i alle klasser, også på studieforbereidende. Studentene ser fram til å undervise på yrkesfag og **samarbeide med yrkesfaglærere**. God kontakt med alle kollegaer er viktig, og de ser det som en selvfølge at det opprettes gode relasjoner og god sosial kontakt siden man samarbeider om elevene. Studentene har ikke hørt noe baksnakking eller negativt snakk om yrkesfaglærere i sin utplassering i videregående skole.

Den undervisningen studentene har fått om yrkesfag på sitt PPU-studium er en artikkel om vurdering, denne artikkelen viste at elever i de praktiske yrkesfagene fikk bedre informativ tilbakemelding fra lærere og medelever enn de på studiespesialiserende. Utenom denne artikkelen har de ikke fått noe undervisning. Alle studentene ønsker seg mer informasjon om yrkesfag.

Hvilken informasjon de ønsker seg er som han ene sa: Alt.

- Hvordan engasjere skoletrøtte ungdommer, om det finnes eksempler på ting som har lyktes, for det kan jo være tungt til tider visst elevene skal igjennom så og så mange skriveoppgaver, og elevene bare sukker og stønner.
- Hvordan motivere og forbygge frafall.
- Er det flere elever på yrkesfag med diagnoser og problemer enn andre steder?
- Er det en annen type gruppedynamikk, mobbe problematikk da det er klasser med nesten bare gutter og andre klasser med nesten bare jenter?
- Hvordan er skolen bygget opp?

5.4 Kvantitative undersøkelsen.

Det er en systematisk måte å undersøke virkeligheten på, der man ved bruk av ulike metoder ønsker å gjøre oppdagelser i den menneskeskapte verden. Ved å skjerpe og forberede ens oppdagelsesevne vil en kunne se årsaker bak hendelser og meninger, bak handlinger og samhandling, samt den sosiale – materielle strukturens betydninger for individ og gruppens meninger og handlinger (Halvorsen, 2012).

Da jeg ønsket å få svar på mine spørsmål fra alle studentene på PPU-studiet valgte jeg å utforme et kvantitativt spørreskjema med noen åpne spørsmål hvor respondentene selv leste spørsmålene og noterte sine svar på spørreskjemaet. Ved å bruke denne metoden kunne jeg senere bruke datamaskin og statistiske dataprogrammer når jeg skulle analysere materialet.

Ved analyse av de kvalitative undersøkelsene viste det seg at jeg med fordel kunne dele spørreskjema rundt flere temaer, flere av dem ble slått sammen til kategorier. Til slutt satt jeg igjen med fire hovedkategorier som var: Bakgrunn, ungdomsskole, samarbeid og til slutt PPU- studiet.

5.4.1 Begrunnelse for spørreskjemaets innhold og oppbygning.

Undersøkelsen ble presentert i fire kategorier:

Bakgrunn: Da jeg ønsket å se på forskjeller og likheter på PPU- fellesfag og PPU- yrkesfag stilte jeg spørsmål om deres bakgrunn. Slik som alder, tidligere skolegang, arbeidssituasjon nå og om/eller hvor lenge de har vært i arbeid.

Ungdomsskole: Jeg ønsket informasjon om hva som ble sagt om yrkesfag i ungdomskolen, spesielt fra rådgiver og andre lærere. Dette var interessant i forhold til å se hvilken kunnskap og hvilke holdninger rådgiver/lærer har om yrkesfaglig studieretning. Jeg ville også se om studentene gjorde et bevisst valg da de selv skulle bestemme utdanningsprogram i den videregående skole.

Samarbeid: Hvilke holdninger hadde studentene til lærere og studentene på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene og hva tenkte studentene om samarbeid med yrkesfaglærere?

PPU- studiet: Da intervju med ansatt fortalte at det ikke ble undervist om yrkesfag i pedagogikken, men at han ikke visste hva som ble undervist i yrkesdidaktikken var dette noe jeg måtte finne ut av.

Innledningsvis spurte jeg om kjønn, arbeidserfaring, antall år i arbeid og alder. Grunnen til dette var at når jeg var innom klassen for å få respondenter til gruppeintervjuet observerte jeg at det var noe aldersforskjell mellom studentene. Et av spørsmålene som jeg stilte på gruppeintervjuet var hvilken studiebakgrunn de hadde, hvor alle hadde arbeidserfaring fra før. Jeg ville da se om dette var det samme for alle studentene.

Kategori bakgrunn.

Er du mann eller kvinne? Er det flertall av kvinner eller menn?

Hva er din alder? Interessant å se om det er forskjell i alder på studentene.

Hvor mange år i arbeid? Har studentene arbeidserfaring?

Kategori ungdomsskole.

Hvilken skolebakgrunn har du? Jeg ønsket å se hvem det var som hadde valgt et studieforbereende eller et yrkesfaglig programfag. På gruppeintervjuet var det en som hadde en yrkesfaglig bakgrunn. Dette var for meg helt nytt at de med yrkesfagbakgrunn også kunne ta PPU- studiet ved Universitetet og vil finne ut om det er flere studenter med den bakgrunnen.

Fikk du informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene når du selv skulle velge utdanningsprogram i den videregående skolen? Jeg ville se om studentene fikk noe informasjon før de valgte seg videre til videregående skole. Jeg ville også forsøke å få frem hvem som gav denne informasjon. Det er også av interesse å se om den videregående skolen gjør nok for å gi informasjon til ungdomsskoleelever om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Hva gjorde at du selv ikke valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram? Hvem har hatt mest innflytelse på studentenes valg av videregående skole, og hvorfor valgte de vekk yrkesfag? Dette er noe som jeg ville forsøke å finne svar på, da andre personer (rådgiver, lærere, foreldre og venner) sine meninger og holdninger rundt yrkesfag kan ha påvirket studentenes videre valg av programfag.

Kategori Samarbeid

Kan du beskrive en yrkesfaglærers arbeidsområde? Da det under gruppeintervjuet kom fram at det var stor forvirring i forhold til hva en yrkesfaglærer var, ville jeg her se om det var flere som ikke helt visste hva en yrkesfaglærer er. Dette var et åpent spørsmål slik at studentene kunne komme med sine egne beskrivelser.

Hvilken oppfatning har du av elevene som går på de yrkesfaglige programfagene, og hva mener du har påvirket dette synet? Da jeg syntes det var spennende å se om studentene hadde noen erfaring fra å undervise elever på de yrkesfaglige programområdene, eller om de hadde noen inntrykk av elever som søker seg til de forskjellige programområdene valgte jeg å stille dette spørsmålet. Jeg var også nysgjerrig på hvem eller hva som hadde gitt dem denne erfaringen, og om den var erfart selv eller igjennom andre.

Hvordan vurderer du dine egne kunnskaper om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene? Spørsmålet valgte jeg av to grunner. Den ene grunnen var at studentene skulle reflektere over sine egne kunnskaper for så kanskje se at dette er noe man burde vite noe om. Gruppeintervjuet gav meg en forståelse for at studentenes kunnskap om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene var ikkeeksisterende. Den andre grunnen til å stille dette spørsmålet var for å se om den dårlige kunnskapen om de de yrkesfaglige utdanningsprogrammene gjaldt hele klassen.

Hvilken oppfatning har du yrkesfaglærere, og hva mener du har påvirket dette synet?

Dette spørsmålet gikk rett på sak. Jeg var veldig i stuss om jeg kunne stille dette spørsmålet da man spør direkte hvilken oppfatning studentene har om yrkesfaglærerne. Det var en diskusjon i læringsgruppen om dette, om jeg kunne stille det så direkte. Og etter en diskusjon med biveileder som jobber på Universitetet og som har studieforbereende utdannelse valgte jeg å la det stå. Intensjonen med dette spørsmålet var å se om det er noen negative eller positive holdninger om yrkesfaglærere og finne ut av om disse holdningene er selvært eller er kommet etter påvirkning fra andre. Dette er et åpent spørsmål.

I hvilken grad kunne du tenke deg å jobbe på en videregående skole som KUN tilbyr de yrkesfaglige utdanningsprogrammene? Spørsmålet blir stilt for å se om studentene kunne

komme til å søke jobb på en ren yrkesskole etter studiet sitt, og for å se hvor mange som ikke ville jobbe på en yrkesskole.

I hvilken grad kunne du tenke deg å undervise i fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

Da det spørsmålet som er stilt før dette gjaldt de videregående skolene som bare har de yrkesfaglige utdanningsprogrammene valgte jeg å stille dette spørsmålet som da omhandler alle yrkesforbedrende klassene, også på de skolene som har kombinert yrkesfaglig og studieforbedrende utdanningsprogrammer.

I hvilken grad kunne du tenke deg samarbeide med en lærer som underviser i programfagene i et yrkesfaglig utdanningsprogram? Dette spørsmålet ble videreført fra gruppeintervjuet da dette spørsmålet var viktig å stille siden FYR prosjektet ikke kan lykkes hvis ikke de to lærervirkene vil samarbeide. FYR er implementert i skolen når studentene kommer ut som lærere.

Kategori PPU -studiet.

I hvilken grad mener du PPU- studiet har forberedt deg til det å kunne undervise i ditt/dine fellesfag i en yrkesforberedende klasse? Da det var studenter fra flere fag med forskjellige didaktikk var dette spørsmålet vesentlig å stille for å få en kartlegging om noen av studentene fikk informasjon om yrkesfag i didaktikken.

I hvilken grad føler du deg kompetent til å undervise i ditt/dine fellesfag i en yrkesforberedende klasse? Da spørreundersøkelsen var helt på slutten av studentenes skoleår velger jeg å stille dette spørsmålet. Dette var et direkte spørsmål om studentenes egen vurdering av sin egen kompetanse til å undervise på den videregående skolen.

I hvilken grad ønsker du PPU-undervisningen skal fokusere mer på de yrkesfaglige programfagene? Viktig spørsmål da det ville gi meg en indikasjon på om studentene ønsket mer undervisning om de yrkesfaglige programområdene.

5.5 Gjennomføring av spørreundersøkelsen.

Da jeg bestemte meg for å forske på PPU- studenter som skal ut å undervise i de studieforbedende fagene på Universitetet var dette en ukjent studiegruppe for meg. Jeg gikk selv på høgskolen hvor jeg studerte sammen med andre yrkesfaglærere. Da jeg for først gang kontaktet universitetet om forespørsel om å ha min forskning der fikk jeg nei som svar. Men

ved hjelp av en bekjent som under denne oppgaven er min bi veileder, og som selv jobber på Universitetet fikk jeg lov, men da under forutsetning om at spørsmålene og forskningen ble godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Som takk for at jeg fikk forske der lovde jeg å holde et foredrag til PPU – studentene om yrkesfag.

Som første ledd av min innhenting av data valgte jeg som tidligere nevnt å ha et gruppeintervju med syv studenter, der jeg presenterte min forskning og ba om frivillige informanter. Dette gruppeintervjuet gav meg en fin oversikt over hvilke spørsmål som var viktig å stille på kvantitative spørreundersøkelsen. Jeg hadde også et intervju med en ansatt som gav meg viktig informasjon om hvilke fag PPU- studentene får tilbud om. Han gav meg også informasjon om hva som er gjort før og hva som blir gjort nå for å gi studentene undervisning om yrkesfaglig utdanningsprogrammene.

For å få flere informanter på min forskning valgte jeg å ha en kvantitativ spørreundersøkelse med noen åpne spørsmål. Dette ble gjort i forkant av min forelesning for alle PPU- studentene, og grunnen til dette var at jeg ikke ville at min forelesning skulle påvirke svarene jeg fikk. Jeg leverte ut spørsmålsarkene i papirform da innlogging på pc ville ta alt for lang tid. Jeg var også usikker på om alle hadde pc. Før jeg leverte ut skjema hadde jeg en presentasjon av meg selv, studiet mitt og forskningen min. Jeg fortalte at det var frivillig å delta men de som valgte å svare på spørsmålene måtte svare på alle spørsmålene. Det er i alt 60 studenter på PPU- studiet, 41 var på forelesningen og alle svarte på spørreskjema.

5.6 Forelesningen.

Da innsamlingen av data ble gjort i samsvar med forelesningen velger jeg å skrive om den her. Under forberedelsen til forelesningen var jeg usikker på hva jeg hvilken informasjon jeg skulle gi til studentene om yrkesfag. Jeg valgte å fokusere på det siste spørsmålet i gruppeintervjuet som var hvilken informasjon studentene ønsker seg om yrkesfag og svarene jeg fikk var:

- «Hvordan engasjere skoletrøtte ungdommer, om det finnes eksempler på ting som har lyktes, for det kan jo være tungt til tider visst elevene skal igjennom så og så mange skriveoppgaver, og elevene bare sukker og stønner»
- Hvordan motivere og forbygge frafall.
- Er det flere elever på yrkesfag med diagnoser og problemer enn andre steder?

- Er det en annen type gruppedynamikk, mobbe problematikk da det er klasser med nesten bare gutter og andre klasser med nesten bare jenter?
- Hvordan er skolen bygget opp?

Selv om det er naturlig at PPU- studentene er fokuset på klasseromsundervisning og elevnivå valgte jeg bort disse momentene. Grunnen til dette er at jeg ville gi dem et helhetlig bilde av skolen som en organisasjon og samarbeid lærerne imellom. Jeg ville gi dem et innblikk i hvordan deres skolehverdag utenfor klasserommet vil bli da dette er noe de ikke har fått informasjon om.

Jeg begynte forelesningen med å presentere min egen cv, dette for å vise studentene hva som skal til for å bli en yrkesfaglærer. Videre tok jeg for meg hver enkelt ansatt på en videregående skole og fortalte hvordan jeg som lærer samarbeider med de personene, med stort fokus på rådgivers rolle og hvordan jeg samarbeidet med han/henne. For å vise hvor stor plass de studiespesialiserende fagene har på de yrkesfaglige studieprogrammene viste jeg fag- og timefordelingen på VG1 og VG2. Det var da en glidende overgang til prosjekt til fordypning som ble innført under kunnskapsløftet. Da jeg begynte som lærer før kunnskapsløftet fortalte jeg om hvordan det var i starten av innføringen av prosjekt til fordypning og frem til nå, om hvor vanskelig det er å finne utplasseringsplasser men også viktigheten det er for elevene å få utplassering da det er større mulighet for elevene å få læreplass på den bedriften de blir utplassert på. Jeg viste hvordan elevens dokumentasjon i prosjekt til fordypning kan / blir brukt som et tverrfaglig samarbeid lærerne imellom.

Da FYR prosjektet er en del av denne oppgaven og for å vise hvorfor samarbeid mellom yrkesfaglærerne og fellesfaglærerne er så viktig fortalte jeg om FYR prosjektet. Hvorfor FYR er så viktig for elevene, frafall og motivasjon, at det er en selvfølge for utdanningsdirektoratet at de to lærervirkene samarbeider, og ikke minst hva som skal til for at en fellesfaglærer skal kunne lykkes med å yrkesrette fagene sine, da med fokus på fellesfaglærernes kunnskap om yrket og programfagene.

Til sist tok jeg for meg hvordan de første dagene som ny lærer kom til å bli, betydning av en god mentor og møte med nye kollega, møte med elevene, betydningen av startsamtalet og det førte klasselærerrådet.

5.7 Utforming av Spørreskjema PPU- yrkesfag.

Etter å ha sett igjennom innsamlete data fra PPU- f studenter så jeg det som nødvendig å samle inn data også fra PPU-yrkesfag. Grunnen til dette var at jeg ville ha inn data fra studenter som jobber i skoleverket og har jobbet der en del år. Denne studentgruppen har observert og gjort seg opp en mening om samarbeid mellom de to lærervirkene og kan fortelle meg mer om hvordan det samarbeides om å yrkesrette fellesfagene på de videregående skolene.

Utformingen av spørreskjema var allerede gjort. Jeg plukket ut noen spørsmål fra det kvalitative spørreskjema som var gitt til PPU- fellesfag studenter slik at jeg kunne sammenligne svarene. På den måten vil jeg få en indikasjon om det er noen forskjeller i svarene.

Spørsmålene som ble stilt hadde også åpne svaralternativer slik at de som hadde noe mer å tilføye kunne gjøre det.

Spørsmålene i spørreskjema:

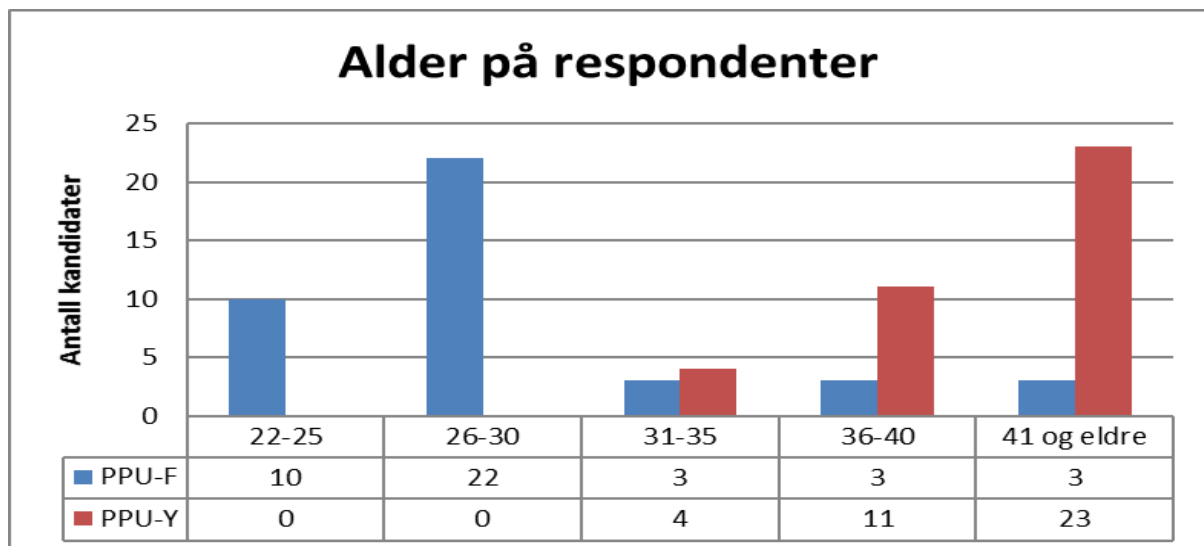
- **Er du kvinne eller mann?**
- **Hva er din nåværende arbeidssituasjon?** På dette spørsmålet tok jeg med omskolering som et alternativ. Her kan de som har fått en skade eller på en eller annen grunn ikke kan jobbe på sin tidligere arbeidsplass krysse av.
- **Antall år i arbeid der du jobber nå?** Her kan det være flere som har jobbet på forskjellige steder derfor valgte jeg deres nåværende arbeidssted.
- **Hva er din alder?**
- **Hvilken skolebakgrunn har du?**
- **Hvilke utdanningsprogram skal du undervise i?** Dette spørsmålet tok jeg med for å få en indikasjon på hvilket programområde som var presentert i undersøkelsen.
- **Hvilken informasjon fikk du om de forskjellige utdanningsprogrammene i den videregående skolen da du selv var elev på ungdomsskolen. (kan bruke flere avkryssninger)**
- **Hva gjorde at du valgt et yrkesfaglig utdanningsprogram? (kan bruke flere avkryssninger)**
- **Hvilken oppfatning har du som PPU- student av fellesfaglærerne?**
- **Hva mener du har påvirket dette synet?**

- **I hvilken grad kan du tenke deg å samarbeide med en fellesfaglærer?**
- **I hvilken grad ønsker du PPU-undervisningen skal fokusere på fellesfagene?**

For å innhente data fikk jeg god hjelp av en lærer på Høgskolen i Oslo og Akershus. Da jeg selv bor på Vestlandet var det for langt for meg å reise til Oslo for å dele ut og samle inn spørreskjemaene. Læreren på HIOA som under viser på PPU- y gjorde dette for meg. Til sammen 38 informanter.

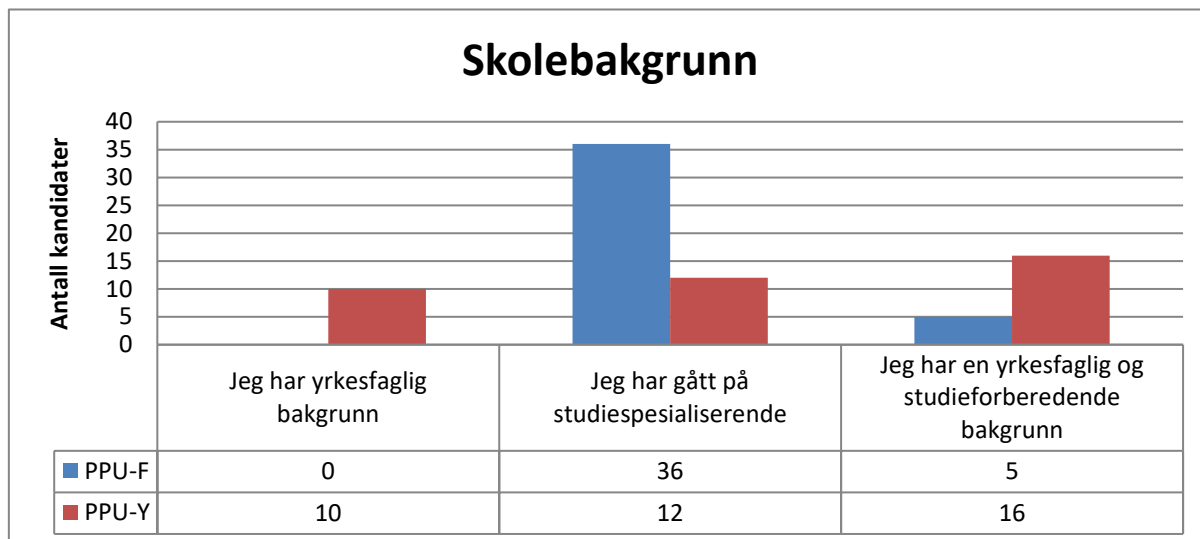
5.8 Noen kvantitative resultater.

For å se om det er noen klare forskjeller mellom PPU-fellesfag (PPU-F) og PPU -yrkesfag (PPU-Y) valgte jeg å stille svarene deres opp mot hverandre.

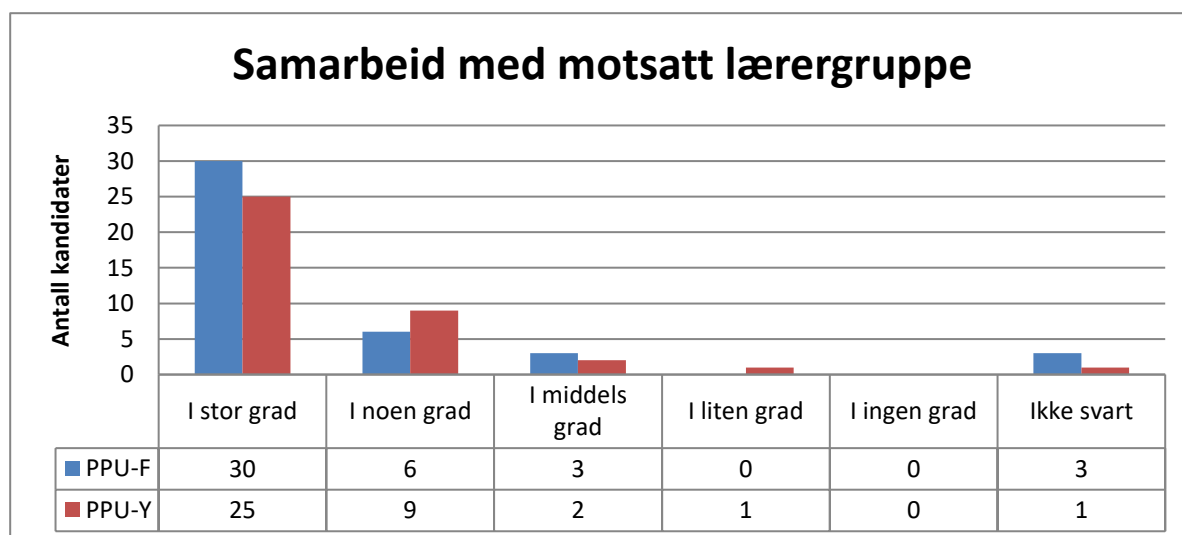
Figur nr. 4 Alder på respondenter.

Funn viser at det var stor forskjell på alder på studentene (se figur nr. 4 over). Studentene på PPU-Fellesfag var unge og mange av dem hadde ikke vært i arbeidslivet, eller bare noen få år i jobb. Mens på PPU-Yrkesfag hadde alle vært i arbeid og skaffet seg den erfaringen det kreves for å bli en programfaglærer.

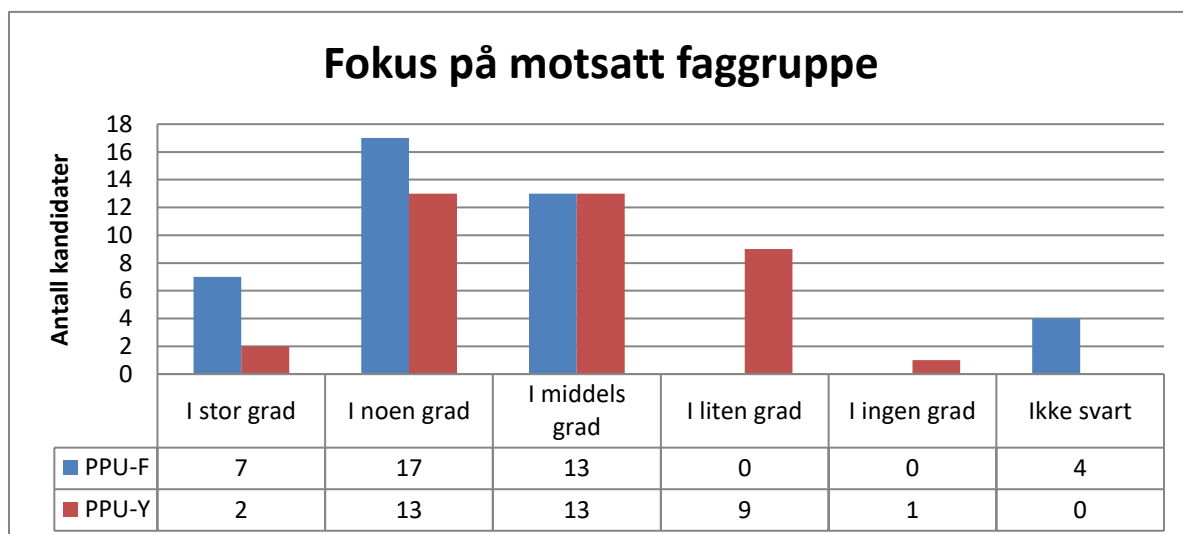
Figur nr. 5 Skolebakgrunn

Svarene på spørsmålet om skolebakgrunn var det som forundret meg mest. Det var kun 10 studenter på PPU-Yrkesfagstudiet som hadde en yrkesfaglig bakgrunn og hele 12 som hadde gått på studiespesialiserende (se figur nr. 5 over). Før denne undersøkelsen hadde jeg en forforståelse at det kun var studenter som hadde en yrkesfaglig eller en yrkesfaglig og studieforberedende bakgrunn på PPU-Yrkesfagstudiet. Funn viser at min forforståelse var feil.

Figur nr. 6 Samarbeid med motsatt lærergruppe

Som figur nr. 6 viser, var begge studiegruppene interessert i å samarbeide med den motsatte lærergruppen.

Figur nr. 7 Fokus på motsatt faggruppe

Funn viser at PPU – fellesfagstudentene ønsket mer informasjon om yrkesfag/programfag. Flertallet av PPU- yrkesfagstudentene ønsket å få mer om fellesfagene i sitt PPU- studie, mens 10 PPU- yrkesfagstudenter ønsket det ikke (se figur nr. 7 over).

Jeg har i dette kapittelet vist min forskning. I neste kapittel vil jeg drøfte funn opp mot teori. Med utgangspunkt i problemstillingen.

6.0 Drøfting

Jeg har til nå gitt en begrunnelse på hvorfor det er så viktig å innføre yrkesfag også i fellesfaglærerstudiet. I det følgende vil jeg foreta en drøfting av de fremlagte funn med utgangspunkt i problemstillingen som er:

«Hvilken betydning har det for fellesfaglærerstudenter å få innsikt i de yrkesfaglige programområdene i sitt lærerstudium? Hvordan kan dette bidra til å redusere frafall i den videregående skolen?»

Her i drøftingsdelen vil funn fra analysen bli diskutert i forhold til de teoretiske perspektivene beskrevet i kapittel 2 og 3. Diskusjonsdelen er disponert i samsvar med analysen. Her er spørsmål fra spørreskjemaet som går under 4 kategorier som omhandler

1. Bakgrunn (Studentenes kjønn, alder, utdanning)
2. Ungdomsskole (Informasjon om programfag, egne karriere valg)
3. Samarbeid (Samarbeid mellom fellesfag og yrkesfaglærere)
4. PPU – studiet (ønske om mer opplæring om den andres lærervirke)

Det viser seg imidlertid å være noe utfordrende å skulle operere med tydelige skiller mellom disse, da de står i nær relasjon til hverandre. Funn vil derfor gjøre seg gjeldene på flere områder. Jeg har valgt å knytte gruppeintervjuet (s 54) sammen med enkelte svar fra den kvantitative undersøkelsen med PPU- fellesfagstudentene. Relevante funn fra de ulike undersøkelsene blir lagt sammen. På denne måten ønsker jeg å knytte relevant funn til de styrende områdene over. Til slutt i kapitlet, gir jeg noen betraktninger som berører alle de fire områdene.

6.1 Bakgrunn.

Emporiet viser at antallet respondenter forholder seg relativt likt mellom PPU- fellesfag og PPU- yrkesfag. Funnene viser at et flertall av respondentene har en studieforberevende bakgrunn fra videregående skole og en høgskole/universitetsutdanning. Dette viser at

forskjellen mellom PPU- yrkesfag og PPU- fellesfagstudentene ikke er stor når det gjelder utdanning. Men ser vi på alder er det klare forskjeller. Flertallet av PPU- fellesfagstudentene er unge og har relativt lite eller ingen arbeidserfaring, mens PPU- yrkesfag studentene er vesentlig eldre og har mange års arbeidserfaring. Dette viser at PPU- yrkesfagstudentene har tilegnet seg en praksisteori, i løpet av de årene de har vært i arbeid, før de begynte på sitt PPU- studium.

Mange av PPU- yrkesfagstudentene skal ut å undervise elever i den videregående skole i programfag som inneholder en praksisteori man ikke kan «lese» seg til. Dette er programfag hvor læreren trenger mange års praksis for å undervise i. Et eksempel på dette er mitt eget programfag, sammenføring, dette programfaget inngår i TIP på videregående skole. På verkstedet har jeg 15 elever som holder på med hver sine arbeidsoppgaver, på forskjellige maskiner. Opp igjennom årene i min arbeidspraksis som fagarbeider i industrien har jeg tilegnet meg praksisteori som jeg bruker i mitt daglige virke som yrkesfaglærer. Ut fra denne praksisteorien kan jeg høre om et sveiseapparat er feilt innstilt selv om jeg er på den andre siden av verkstedet. Det er denne praksisteorien jeg her snakker om som alle PPU- yrkesfagstudentene over år har tilegnet seg, og som blir den viktigste erfaringen PPU- yrkesfagstudentene har når de går ut som lærere. Det er ikke dermed sagt at PPU- fellesfagstudentene ikke har den praksisteorien de trenger for å kunne undervise. Men de trenger også en annen type praksisteori. Den praksisteorien de har lært gjennom mange år på skolebenken, og er dyktig i, er viktig i forhold til de fellesfag de skal undervise i.

Videre viser funn at 29 av 38 PPU- yrkesfagstudentene jobber i skolen, mens PPU- fellesfagstudentene har lite eller ingen erfaring fra skoleverket. PPU- fellesfagstudiet er et fulltidsstudium på ett år, mens PPU- yrkesfag har noen får samlinger i året og går over to år. I Bergen er det nå mange som vil ta PPU- studiet, noe som gjør at høgskolen må prioritere de søkerne som jobber i skoleverket. Dette for å gi de som allerede jobber som lærere den kompetansen de trenger for å jobbe videre som lærere. Nytt fra i år er at PPU- yrkesfagstudenter også skal ut i hospitering på ungdomsskole. Grunnen til dette er at etter PPU – studiet kan man for uten å jobbe i den videregående skolen også jobbe på ungdomsskolen. Jeg tenker at for ungdomsskolen blir PPU- yrkesfagstudentene en kjempe ressurs ikke bare i faget utdanningsvalg for elevene, men også for de lærerne og rådgiverne som underviser i dette faget.

6.2 Ungdomsskole

Funn viser at lærer og rådgiver var sentrale veiledere for Fellesfagstudentene når de fikk informasjon om videre skolegang på siste året på ungdomsskole. For PPU- yrkesfag var det rådgiver og foreldre som var sentrale informasjonskilder.

Når man ser på alder på PPU- fellesfagstudentene tilsier den at de kan ha hatt faget utdanningsvalg på ungdomsskolen. Selv fikk jeg ikke kunnskaper om dette faget før etter at data er samlet inn. Spørsmålet om de kjenner til faget utdanningsvalg er dermed ikke med i den kvantitative spørreundersøkelsen. Faget utdanningsvalg på ungdomsskolen er et fag som ble innført under kunnskapsløftet 06 (s 20). Som det kommer frem i Bergensprosjektet var det en del fellesfaglærere som ikke følte seg kompetente til å undervise dette faget.

Etter å ha lest boken til Hovdenak og Wilhelmsen stiller jeg meg undrende til at ingen med yrkesfaglig kompetanse ble med i Bergensprosjektet. Dette prosjektet ble startet når faget ble innført på ungdomsskole trinnet, og ble opprettet for å gi fellesfaglærerne den kompetansen de trengte for å undervise i faget. De som deltok var fellesfaglærere fra Høgskolen i Bergen og fellesfaglærere fra forskjellige ungdomsskoler rundt Bergen (s 23). Faget utdanningsvalg er ett av tiltakene på grunnskolen som skal øke gjennomføringen av elever i videregående opplæring (s 20). Ser man på kompetansemålene i dette faget er de knyttet opp mot de yrkesfaglige programområdene. Så hvorfor da ikke ta med en med en eller flere personer med kompetanse fra de yrkesfaglige programområdene allerede fra starten av. Slik jeg tolket boken var nok tanken at elevene skulle få den kunnskapen de trengte om de yrkesfaglige programområdene under utplassering i den videregående skolen og i bedrift. Jeg har ikke funnet noe litteratur eller forskning på hvordan dette går, men ut fra mine egne observasjoner fra egen videregående skole, er dette nok noe varierende. På vår skole har vi hospitering av 10 klasse elever, og etter samtale med elevene er det elever som er sikre i sitt videre skolevalg og som velger en uke hospitering på det programfaget de vil gå på. Det som elevene er usikre på er hvilken skole de skal velge, og velger å hospitere på den skolen de tenker kan være den mest praktiske i forhold til skole vei og andre venners valg av skole (s 31)

Når jeg stilte spørsmålet hva var det som gjorde at du ikke valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram (til PPU- fellesfagstudenter) studiespesialiserende (til PPU- yrkesfagstudenter), kommer min egen forforståelse til kort. Jeg ser nå i ettertid at jeg skulle ha gjort en grunnleggende undersøkelse på hvilke studenter som faktisk går på PPU-

yrkesfagstudiet. Når jeg får svar som «har gått på studiespesialiserende» eller «skjønner ikke helt hva du mener, jeg har ikke gått yrkesfag» viser dette tydelig at jeg har tenkt feil. Som vist før har jeg brukt Gadamer's hermeneutiske spiral, og min forforståelse før jeg skrev spørsmålene til PPU- yrkesfagstudentene var sentral. Min forforståelse var at PPU- yrkesfagstudentene hadde samme bakgrunn som meg med to år på yrkesfag før man gikk ut i lære. Denne forforståelsen er ikke korrekt, men det positive er at etter å ha analysert data sitter jeg nå igjen med en ny og forbedret forforståelse.

Funn vier at 11 av 41 PPU- fellesfagstudenter ble rådet av lærer på ungdomsskolen til å gå videre på studiespesialiserende programfag. I Autzen sin forskning kommer det frem at selv om lærerne selv mener de er veldig påpasselige med ikke å ha innvirkning på elevenes valg av videre utdanning, forsøker de å korrigere de elevene som lærer mener har gjort et feilvalg (Autzen, 2013). Under gruppeintervjuet svarte 3 av 7 respondenter at lærer var den som hadde gitt dem råd til å gå videre til studiespesialiserende programfag. Grunnen til dette var at de var skoleflinke og lærer mente de måtte gå videre på høyskole/Universitet. Det ser ut som om lærer da veiledet studentene ut fra deres faglige prestinger på ungdomsskolen og lærers egen habitus er med på å veilede elevene. Bourdieu beskriver habitus om hvordan individet(lærer) tenker, snakker og handler ut fra sine egne kulturelle normer (Bourdieu, 1995). Dette tyder på at de flinke elevene passer inn i lærers egen kulturelle norm og råder elevene til å ta samme utdanning som en selv har tatt.

Selv om det var relativt mange PPU- fellesfagstudenter som fikk råd av lærer om videre skolegang viser funnene at dette var gjeldene for bare 3 av 38 PPU- yrkesfagstudenter. 8 av 38 svarte at de valgte yrkesfaglig utdanningsprogram da de ikke hadde noen interesse av å ta et studiespesialiserende utdanningsprogram. Når vi ser dette svaret med hvor mange som fikk informasjon av foreldre til videre skolegang kan dette tyde på at disse studentene kommer fra et hjem med foreldre som har kunnskaper om, eller jobber med yrkesfag. Jeg har ingen kunnskaper om PPU- yrkesfagstudentenes familie bakgrunn, men opp gjennom historien har håndverksfag gått fra generasjon til generasjon.

Et trygt og godt samfunn, uten store brudd og ødeleggende adskillelser, blir ansett for et godt oppvekstmiljø for våre barn. Har barnet denne tryggheten utvikler det kunnskap om de nære omgivelsene og om seg selv som person. En person som hører til i et miljø, en familie, et naboskap, et sted. Ut fra dette er det viktig at skolen formidler kunnskap til eleven som

oppleves som nært og kjent. Vi snakker her om å tilpasse ikke bare på elevens faglige nivå, men også elevens lokale kultur (Imsen, 2012). Vi ikke bare skal se på elevenes faglige nivå, men også den lokale kulturen eleven er en del av. Informantene fra PPU- fellesfagstudentene er studenter fra Osloområdet. I mine første år som lærer jobbet jeg i en videregående skole langt fra storbyen. Samfunnet bestod av bønder og annen småindustri knyttet opp til oljeindustrien. I klassen min hadde jeg de flinkeste elevene fra ungdomsskolen, og for elevene var det en selvfølge at de skulle ut å jobbe i den lokale industrien. Da jeg stilte spørsmålet «hva er det som gjør at du har valgt mekaniske fag?» (dette var før kunnskapsløftet). Svarte elevene, jeg skal jobbe med far, eller at han eller hun skulle jobbe i den lokale industrien. Ytterst få sa at de hadde blitt rådet av lærer på ungdomsskolen. Dette viser at ungdomsskolen i denne bygden tilpasset seg det lokale miljøet. Det jeg her viser er mine erfaringer fra en liten bygd på Vestlandet, og dette eksempelet er neppe det eneste da Norge består i mange slike lokalsamfunn som opp gjennom årtider har utviklet seg rundt den næringen som er sentral for det stedet. Med dette vil jeg vise at det som en ungdomsskolelærer gir av råd til elevene i storbyene, ikke behøver å være det samme utenfor storbyene, men at lærer, og når lærer råd gir gjør han eller hun dette ut fra de lokale normene som eksisterer på det stedet. Men vil det si da at lærerne i storbyen har en annen habitus enn de på «landet»? Ja, for selv om lærer selv kanskje er oppvokst i storbyen, det vil si, i et annet sosialt miljø, kan habitus endres hvis ny kulturell og sosial forankring inkluderer en trygghet og aksept (Bourdieu, 1995).

Funn viser at de fleste av studentene vet at yrkesfaglæreren har mye praktisk jobbing med elevene på videregående skole. Dette var et åpent spørsmål, hvor jeg stilte spørsmål til PPU- fellesfagstudentene om de kunne beskrive yrkesfaglærerens arbeidsområde. Resultatene viser at PPU- fellesfagstudentene også har lagt sine oppfatninger av yrkesfaglærerne som person, til grunn for svar på dette spørsmålet. Flink i sine fag, tålmodig med elevene, snille og varme personer, er personlige egenskaper PPU- fellesfagstudentene tildeler yrkesfaglærerne. For meg var funn overraskende og veldig gledelig. At PPU- fellesfagstudentene har et så positivt bilde av yrkesfaglærerne gjør at de kanskje er mer imøtekommende til samarbeid med yrkesfaglærerne og at de er mottakelig for informasjon av yrkesfaglærere når det gjelder enkeltelever og fag.

Under dette spørsmålet viser også funn forskjellene i arbeidserfaring til PPU-fellesfag- og PPU-yrkesfagstudentene. For når det samme spørsmålet ble gitt til PPU- yrkesfagstudentene, men da om å gi sin oppfatning om fellesfaglæreren, valgte PPU- yrkesfagstudentene her å

skrive om samarbeidet mellom de to lærervirkene. Dette tyder på at PPU- yrkesfagstudentene jobber i skoleverket og at samarbeid rundt FYR – prosjektet er noe som engasjerer dem. En av informantene svarte dette:

Varierende. Noen er opptatt av FYR og samarbeid på tvers, og sitter elevenes utd.

Progr i sentrum. Andre kjører sitt eget løp og sitter seg selv i sentrum. Det som har påvirket dette synet er min erfaring rundt samarbeid med fellesfaglærerne (...)

Funn viser at flere av respondentene svarte at samarbeidet på skolen var dårlig. En felles praksisteori ser da ut til å mangle på flere videregående skoler, siden respondentene kommer fra forskjellige videregående skoler. Dette betyr ikke at lærerne på de forskjellige skolene er alene om sin egen praksisteori. En annen informant svarte dette om samarbeid: «Lite samarbeid. Programfaglærerne og fellesfaglærerne sitter i hver sine bygninger, hvor også undervisningen skjer og møtes sjelden i det daglige (...)

Som svaret fra PPU- yrkesfagstudenten viser sitter lærerne i hver sine bygninger, og på forskjellige avdelinger. Den enkelte avdeling har ofte lærere med samme bakgrunn. Som regel underviser de i samme fag og ved å plassere flere lærere sammen på denne måten kan de jobbe tett sammen rundt fag og andre faglige utfordringer som dukker opp. På samme måte som en enkelt lærer kan utvikle sin praksisteori på et bestemt tidspunkt, er det fullt mulig for en gruppe lærere som arbeider sammen, å dele felles erfaringer og utvikle felles oppfatninger som er sentralt for dem alle, og som integreres i deres individuelle praksisteori.

6.3 Samarbeid

Høsten 2016 ble 10 prosent fraværsordningen innført i videregående skole. Elever som har mer enn 10 prosent fravær i et fag vil som hovedregel ikke få karakter i faget. Er det en årsak til fraværet kan rektor bruke skjønn i de tilfeller der årsak til fravær gjør det urimelig at eleven ikke får karakter. Slike årsaker kan eksempelvis være en vanskelig livssituasjon og eller sykdom (s18). Som nevnt før har FYR – prosjektet som et mål «å skape økt motivasjon og forståelse av fellesfagene, slik at flest mulig elever består også disse» (kunnskapsdepartementet,2012b). Med den nye fraværsordningen er målet for FYR – prosjektet viktig å nå, da elevene nå ikke kan utebli fra undervisningen.

Dialog kan lede til fremvekst av en kollektiv praksisteori som *deles* av de samarbeidende lærerne. Dette er ikke for alle videregående skolen en kortsiktig konfliktfri prosess. For noen blir dette en krevende prosess, der forskjeller i erfaringer, kunnskap, og verdier må overvinnes dersom gruppen av lærere skal kunne finne fram til en livskraftig og kollegial basis for sitt samarbeid (Handal & Lauvås, 2007) Dette viser at er det ikke gitt at det, for de skolene hvor det er en dårlig samarbeidskultur, må forbli slik. Man kan forandre på samarbeidskulturen i videregående skole. De fleste skolene har det som kalles et felles slagord. Som regel kommer dette felles slagordet på slutten av navnet på skolen. Et eksempel på dette er den videregående skolen jeg selv jobber på, som er Laksevåg videregående skole, «EN SKOLE I SAMSPILL». Et annet eksempel er en annen videregående skole hvor jeg jobbet på tidligere, Askøy videregående skole, «INNSATS FOR LÆRING». Jeg kan ramse opp hver eneste videregående skole i hele landet, og hver skole har et slagord som de ansatte har utarbeidet sammen ut fra skolens egen misjon. Det å være seg bevisst foretakets virksomhet bidrar til å skape mening, og det kan skape større identifikasjon med oppgavene. Oppfatningen av å ha en felles misjon kan også gjøre kunnskapsdeling lettere. En felles oppfatning av en misjon kan bidra til en viktig kollektiv selvforståelse som er et bilde av organisasjonens kultur og etikk (Imsen, 2012).

Ord som har betydning som *godt samarbeid* og positivt *læringsmiljø* går igjen i de fleste slagordene. Man skulle da tro at skolene hadde samme fellesskapsverdier (s33) og godt samarbeid lærerne imellom. Men som funn viser er ikke dette tilfelle. Det var noen få respondenter som sa de hadde godt samarbeid, alle lærerne imellom, men majoriteten hadde ikke det. Ut fra dette kan det se ut som om på de skolene hvor det er dårlige samarbeidskultur, har denne kulturen vært gjeldende en lang stund. Nye lærere som har kommet inn er blitt påvirket av denne kulturen av sine kolleger. Denne konklusjonen trekker jeg grunnet funn som viser at PPU- fellesfaglærerne utelukkende er positivt innstilt til samarbeid med yrkesfaglærerne. Som det kommer fram av figur nr. 6 på side 68

PPU- fellesfaglærer studentene ser på yrkesfaglærerne som en fremtidig kollega og er ikke enda formet av enkeltes skolars regime. På gruppeintervjuet sa en av kandidatene dette om samarbeid:

Jeg tror det er en av grunnene til at jeg ikke skulle ha noe imot å undervise i de klassene, Da tenker jeg at vi da flyttes i en fellers relasjon med yrkeslærerne. For jeg liker å ha kontakt med alle kollegene mine på arbeidsplassen jeg jobber. Det å ha det

felles tror jeg hadde vært greit med at det blir naturlig å få sosial kontakt. For meg var det en egentlig et middel til å nå fram til læring (...)

Denne informanten er enda ikke blitt påvirket av andre fellesfaglærere og deres holdninger. Det som kommer fram her er studentenes egne personlige meninger. PPU- yrkesfag studentene jobber i dette regime og det er uvisst om det er hans eller hennes egne personlige holdninger og meninger som kommer fram, eller om det er den gruppen av lærere som han eller hun hører til som blir synlig.

Fordommer er en type holdninger som er uttrykk for negative følelser knyttet til et emne. For en ny lærer som har en mentor som uttrykker negative fordommer mot et spesifikt lærervirke, smitter disse fordommene med stor sannsynlighet over på den nye læreren (s27). Gadamer sier imidlertid at fordommer er noe positivt.

Fordommer fungerer som produktive mulighetsbetingelser for forståelse og dermed også for at vi skal kunne erfare noe som sant. Enhver forståelse må skje ut fra det erfaringsgrunnlaget man til enhver tid besitter. Det er med andre ord ens innsikter, erfaringer, opplevelser og oppfatninger, konkret sagt fordommer, man må benytte seg av hvis man vil forstå noe (Gadamer, 2012, s. 309) (s 37)

Selv om yrkesfag- og fellesfaglærerne ikke vil samarbeid, vil fordommene til den nye læreren gjør at han blir nysgjerrig på det andre lærervirket. På den måten vil han gjøre sine egne erfaringer i forhold til om fordommene fra de andre lærerne er sanne. Men det er også klart at betydningen av en god veileder når studentene er i hospitering på skolene og mentor når studenten kommer ut som ny lærer er av stor betydning (s 35). Som regel er det de mest erfarne lærerne som får slike jobber, noe som er faglig best. Men på de skolene hvor man gjennom mange år har utviklet dårlige holdninger mellom fellesfaglærerne og yrkesfaglærerne kan dette være skadelig. På de skolene som fremmer FYR samarbeid, men som ikke får det til grunnet dårlig samarbeid lærerne imellom, kan den eller de lærerne som jobber aktivt med FYR, bli en god mentor. På den måten vil man få nye lærere som blir påvirket og lært opp til å se betydningen av FYR- samarbeid.

På den andre side kan det være skjulte ting som gjør at fellesfaglærerne ikke jobber med FYR. Som nevnt tidligere (s18) er lærerplanen en hindring for fellesfaglærerne, og særlig da

eksamen. Ved å bruke tid og ressurser på yrkesretting av fellesfagene kan man risikere at elevene stryker på eksamen da den er sentralt gitt. Eksamen inneholder ikke yrkesretting, men er laget ut fra pensum. Så selv om mange fellesfaglærere ønsker et samarbeid rundt FYR-prosjektet, kan det være at de ikke tørr, med frykt for at elevene stryker på eksamen. Dette er det få yrkesfaglærere som har kunnskaper om da de jobber rundt sine egne fag i læreplanen og ingen forteller dem om denne problematikken heller.

6.3.1 PPU- fellesfagstudenter om yrkesfag/programfag elevene.

De mest interessante funnene kom fram når PPU- fellesfaglærestudentene ble bedt om å beskrive elevene som velger å gå på yrkesfaglige programområde, et av svarene jeg fikk i den kvantitative spørreundersøkelsen blant PPU- fellesfagstudentene var dette:

En oppfatning er at yrkesfag elever ikke er så skoleflinke, at mange elever velger seg til yrkesfag fordi de er skolelei. En annen oppfatning er at mange på yrkesfag kommer fra ressurssvak bakgrunn. (..)

Det som fellesfagstudenten her sier, var det et flertall av respondentene som ment. Hele 31 av 42 brukte ord som sløv, slapp, og skolelei da de beskrev yrkesfag/programfag eleven. Studentene sa at det som har påvirket deres meninger er samfunnets egne holdninger og det som er blitt fortalt dem. Håkonsen sier blant annet at venner, skole og massemedier er alle sammen kilder til påvirkning. Dette gjør at vi utvikler *meninger, holdninger* og verdier som påvirker vår adferd og vår funksjon i vårt daglige liv (Håkonsen, 2003). Men kan slike samfunnsmessige holdninger endres på? Funn viser at alle PPU- fellesfagstudentene som hadde undervist yrkesfag/programfag elever i sin hospitering i videregående skole, var positive til yrkesfag/programfag elevene en av PPU- studentene svarte dette i den kvantitative undersøkelsen.

Min oppfatning er at elevene på yrkesfag er like forskjellig som andre elever. Tror ikke det finnes en «typisk» elev på yrkesfag. Det som har påvirket dette synet er praksis i høst hvor jeg var i en klasse på yrkesfag. Flinke elever som gjorde det de skulle og var åpne for mine forslag til undervisning (...)

Disse funn viser at PPU- fellesfagstudentene får et annerledes syn på yrkesfag/programfag etter at de har jobbet med elevene i praksis. Dette er studenter som har utfordret sine holdninger og har blitt en eller flere erfaringer rikere. Dette tyder på at skal man endre holdninger hos fellesfaglærerstudenter må de få erfaring.

Så hvordan kan man gi PPU- fellesfagstudentene den erfaringen? Det man kan gjøre er å innføre en ekstra uke i utplassering/hospitering hvor studentene kun er utplassert ved programfag/yrkesfag. Studenten selv vil kanskje ikke se betydningen av dette da de ikke har kunnskap om faget utdanningsvalg, eller om FYR. God informasjon før utplassering om hvorfor dette gjøres, kan imidlertid gjøre studenten mer åpen og villig til læring. Når studenten kommer ut i praksis er det viktig at han eller hun får en veileder/mentor som er en yrkesfaglærer og en kontorpult på et kontor med andre yrkesfaglærer. Dette for å gi studenten et innblikk i den sosiale arena og kulturen de har på den avdelingen. De faglige diskusjonene vil selvfølgelig komme, men da rundt Programfag/yrkesfag. Studenten skal ikke følge studentene i fellesfagene med være med på de praktiske fagene. PPU- står for **Praktisk** pedagogisk utdanning, hvor arbeid i praksisfeltet er sentralt. Dette er gjennomførbart, men en hindring er at høgskole og universitetet ikke ser betydningen av dette. Det betyr at høgskole/universitet trenger informasjon.

6.4 PPU- studiet.

Som det kommer fram under intervju med en ansatt får ikke studentene undervisning om programfagene/yrkesfag på PPU- studiet (s53). Grunnene til dette kan være mange, men hovedgrunnen er nok at høgskole/universitet ikke er oppdatert på hva som møter studentene når de kommer ut som nye lærere. Da med tanke på faget utdanningsvalg på ungdomsskolen og kravet om yrkesretting av fellesfagene for de nye lærerne som kommer ut i den videregående skolen. Under intervjuet sa den ansatte at han ikke visste om PPU- fellesfagstudentene fikk undervisning om yrkesfag/programfag i didaktikken. Funnt viser at det får de ikke. 22 av 41 har svart «i liten grad» og 12 av 41 har svart «i ingen grad» på spørsmålet om de får informasjon om yrkesfag/programfag PPU- fellesfagstudiet.

Et av formålene med Bergensprosjektet var å øke kompetansen i faget blant faglærere i lærerutdanningen, ikke minst med tanke på at faget ville bli et undervisningsfag i lærerutdanningen på linje med andre skolefag (s23). Ut fra dette vil jeg da tro at PPU-

fellesfagstudentene får undervisning i faget utdanningsvalg, men at de yrkesfaglige programfagenes betydning i dette faget ikke blir nevnt eller undervist om.

Ser vi på kompetansemålet til hovedområdet utprøving av utdanningsvalg, som utgjør 60% av faget utdanningsvalg som er: «Planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter og arbeidsoppgaver knyttet til kompetansemål fra ulike utdanningsprogram i videregående opplæring» (Utdanningsdirektoratet, u.d.). Hovedområdet omfatter aktiviteter forankret i kompetansemålene i utdanningsprogram i videregående opplæring. Utprøvingen kan foregå i skole og arbeidsliv, og skal som hovedregel inngå om minst to ulike utdanningsprogrammer (Pedlex Norsk Skoleinformasjon, 2010). Kontaktlærer har hovedansvaret for opplæringen i dette faget og skal sørge for at elevene får tilbud om varierte arbeidsmåter i utdanningsvalg både i og utenfor skolen (s22). Ser vi da på kompetansemålet blir det kontaktlærer med hjelp fra andre ansatte på ungdomsskolen sitt ansvar å hjelpe elevene med å planlegge og dokumentere aktiviteter og arbeidsoppgaver fra kompetansemål fra minst to utdanningsprogram i videregående opplæring. De PPU- fellesfagstudentene som begynner som lærere på ungdomsskolen vil trolig bli kontaktlærer eller timelærer for elever som skal ha faget utdanningsvalg. Det å ikke gi studentene kunnskaper om de yrkesfaglige programområdene i et fag som allerede blir undervist på Høyskole og Universitet mener jeg viser en klar tendens til å vurdere en høyere akademisk utdanning som mer verdifull enn yrkesfaglig kompetanse. Det negative med slike holdninger, er at det kan påvirke studentene som kommer ut som nye lærere. Selv mener jeg at formålet til selve faget utdanningsvalg, som er å få flere elever til å fullføre videregående opplæring må bli en del av fokuset også i fellesfaglærerstudiet. Jeg kan ikke se at høyskole og universitet kan utelate å gi fellesfaglærerstudenter undervisning/opplæring om yrkesfag/programfag når selve formålet med faget blir kjent.

Funn viser at selv om de ikke får undervisning om yrkesfag/programfag mener studentene at PPU- fellesfagstudiet har forberedt dem til å undervis i et yrkesfaglig programfag klasse. De føler også at de er meget kompetent til å gjøre dette. Funn viser her at elevene føler seg faglige dyktige, noe som jeg mener er en god følelse for en ny lærer å ha. Studentene tenker da på sitt eget undervisningsfag slik som matematikk, norsk, engelsk eller samfunnsfag, og med mange år på skole skal studentene ha den kunnskapen som kreves av en lærer.

6.5 Avrundende betraktninger.

Som nevnt tidligere hadde jeg en forelesning for denne studiegruppen hvor jeg fortalte dem om FYR (s65). Dette var ny informasjon for studentene da de ikke hadde hørt om FYR før. Men kan man forlange at slike ting som FYR blir snakket om på Universitetsnivå? Jeg er litt usikker på dette da PPU studiet bare er et ett-års studium. Det er dette året studentene skal lære hvordan man skal lære fra seg, hvilke hensyn man må ta i forhold til elevenes motivasjon, hvordan man lager undervisningsopplegg i forhold til de rammefaktorene man har og så videre. Men ser vi på kompetansemålene i faget utdanningsvalg kan man ikke som lærer på ungdomstrinnet unnlate de yrkesfaglige programfagene. Selve opplæringen av de forskjellige utdanningsprogrammene kan man gi i videregående skole og i bedrift. Men forberedelser og etterarbeid blir gjort på ungdomsskole, og denne jobben er det kontaktlærer, faglærer, utdanningsvalgansvarlig (som også er fellesfaglærer) og rådgiver som har (s22).

Det som FYR – prosjektet i videregående skole og faget utdanningsvalg har til felles, er at de har det samme formål, som er at flere elever fullfører videregående opplæring. For å nå dette formålet må fellesfagene bli mer yrkesrettet på videregående skole slik at elevene ser relevans i faget mot de yrket de utdanner seg til. På ungdomsskole må det gis god undervisning og opplæring til elevene i forhold til videre programfag på videregående skole og karriereveiledning videre. For nye lærere er det da viktig at de fra før har kunnskap om yrkesfag/programfag fra høyskole og universitet slik at de vil lykkes i sin undervisning. På den måten vi formålet til FYR- prosjektet og faget utdanningsvalg bli nådd.

7.0 Konklusjon og veien videre.

7.1 Konklusjon.

Problemstillingen for denne undersøkelsen er:

«Hvilken betydning har det for fellesfaglærerstudenter å få innsikt i de yrkesfaglige programområdene i sitt lærerstudium? Hvordan kan dette bidra til å redusere frafall i den videregående skolen?»

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å gi en begrunnelse for hvorfor det er så viktig å innføre yrkesfag/programfag for fellesfaglærerstudenter. Dette med tanke på faget utdanningsvalg på ungdomsskoletrinnet og FYR- prosjektet i den videregående skolen. På bakgrunn av analyse og drøfting har jeg konkludert med følgende forskningsfunn.

- PPU- fellesfagstudentene omtaler elever på de yrkesfaglige programområdene som sløve, slappe, lite motiverte, og skolelei.

Grunnlaget for de dårlige holdningene, sier PPU- fellesfagstudentene, er holdninger som er i samfunnet vårt generelt, og den lokale kulturen som PPU- studentene er en del av. Funnt viser at alle de studentene som har erfaring med å undervise elever på de yrkesfaglige programområdene, har positive holdninger til elevene som går på yrkesfag/programfag. Ved å gi PPU- fellesfag studentene praktisk erfaring fra yrkesfag/programfag vil det kanskje skje en holdningsendring blant studentene. Noe denne forskningen tyder på, er at ved å gi PPU- fellesfagstudentene praksis i yrkesfag/programfag kan det se ut som at vi vil få nye fellesfaglærere som kan være med på å heve den samfunnsmessige statusen til yrkesopplæringen og elevene som går der.

- Det er ikke godt nok samarbeid mellom yrkesfaglærere og fellesfaglærere i den videregående skolen. FYR står i fare for å bli mislykket.

Tanken bak FYR er at elevene skal se relevans og sammenheng mellom yrkesfagene og fellesfagene. For å få det til kreves det et godt samarbeid mellom yrkesfag- og fellesfaglærerne (s16). Funnt viser at dette samarbeidet ikke er godt nok. Dette kan tyde på at fellesfaglærer jobber alene med å yrkesrette sine fag, eller at skolen har mislyktes med FYR -

prosjektet. Kommer det inn en ny lærer med grunnleggende ferdigheter om og rundt yrkesfag/programfag vil kravet om yrkesretting bli da mest sannsynlig nådd, da den nye læreren vil ha de kunnskapene som skal til for å klare dette, selv om læreren står alene i arbeidet. Hovedmålet til FYR, som er reduksjon av frafall i den videregående skolen (Utdanningsdirektoratet, 2015), kan bli nådd.

- PPU- fellesfagstudentene Studentene er ivrige og vil lære om de yrkesfaglige programområdene/fagene og samarbeide med yrkesfaglærere.

Funnene viser klart at PPU- fellesfagstudentene så på samarbeid med yrkesfaglærerne som en selvfølge da men skal «jobbe med alle kollegaer». Ved å gi studentene den undervisningen de selv ønsker om yrkesfag/programfag vil de PPU- studentene som skal ut å undervise i faget utdanningsvalg, kunne gi elevene en bedre undervisning. Når eller hvis de da som lærer føler at de må rettlede de elevene som har gjort et «feilvalg», noe som er vist tidligere i oppgaven at lærer gjør (Autzen, 2013), gis dette med bakgrunn i de kunnskapene man besitter og ikke bare ut fra sin praksisteori. Lærerne vil også kunne samarbeide bedre med foreldre og gi elevene en bedre undervisning i dette faget. På den måten vil man få flere elever i den videregående skole som har gjort rette valg når han eller hun begynner i videregående skole og flere vil fullføre. Dette vil også være med på å redusere frafall i den videregående skolen.

7.2 Veien videre

Målet med å innføre faget utdanningsvalg på ungdomsskole og FYR prosjektet var å få bedre gjennomstrømming av elever i videregående skole. Jeg har i denne oppgaven vist at for å lykkes med god undervisning i faget utdanningsvalg, og for at man skal kunne lykkes med FYR - prosjektet i den videregående skolen, er det vesentlig at fremtidige lærere som skal ha faget utdanningsvalg og fellesfagene i videregående skole får kunnskap om yrkesfag/programfag før de kommer ut og jobber som ny lærer. Etter min mening er informasjon og ny lære «alt som skal til» for å gjøre en endring. Høgskole og Universitet må bli gjort bevisst nøyaktig hvor stor rolle yrkesfag/programfag faktisk har på ungdomsskole og i den videregående skolen.

Under intervjuet av den ansatte på PPU- fellesfagstudiet fortalte den ansatte at det har eksistert et samarbeid mellom PPU- fellesfag og PPU- yrkesfag. Ved å samle de to studielinjene vil man få noen fruktbare samtaler mellom de to fremtidige lærervirkene. I disse

samlingene får studentene forskjellige caser som de sammen skal løse. Dette fremmer samarbeid og ufarliggjør fellesfag og yrkesfaglæreren som person. Funn vist i denne oppgaven viser at begge studiegruppene er villig til å samarbeide, noe som er verdifullt i forhold til samarbeid videre som nye lærere.

Funn viser at de PPU- fellesfagstudentene som har jobbet med elever i de yrkesfaglige programområdene er positive og har lyst til å fortsette med dette. For de som ikke har denne erfaringen, veier samfunnets holdninger rundt denne elevgruppen tungt. Ved å utplassere/hospitere PPU- fellesfagstudenter en uke på yrkesfag/programfag kan det tyde på at man kan få til en holdningsendring, da alle PPU- fellesfagstudentene etter en slik uke vil ha noe mer erfaring.

I år er det første året PPU- yrkesfagstudenter er utplassert på ungdomsskole på Vestlandet. De er da en god ressurs for fellesfaglærer og rådgiver i faget utdanningsvalg. Ungdomsskolen må da se yrkesfaglæreren som en ressurs og benytte seg av den informasjonen yrkesfaglæreren kan gi til elevene i det programfaget yrkesfaglæreren underviser i.

Det siste, men også viktigste punktet er eksamen for fellesfag på VG1 og VG2. Denne eksamen må bli gjort om til lokalt gitt slik at skolen selv kan lage den. Blir dette gjort vil vi få flere fellesfaglærere som i større grad tør å yrkesrette fellesfagene sine, siden eksamen kan lages med tanke på den yrkesrettingen som er gjort. Da er det ikke lenger like stor fare for at elever stryker på eksamen om faget er yrkesrettet.

Litteraturliste.

- Autzen, C. O. (2013). *Lærerens forståelse av elevens utdanningsvalg i ungdomsskolen*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Birkmo, A. (2007, Mars). Utdannings - og yrkesvalg i ungdomsalder. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, ss. 183-192.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen, En sosiologisk kritikk av dømmekraft*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design*. Thousand Oaks: SAGE.
- Dalland, O. (2012). *Metode oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Elden, I. M. (november 2014). *Yrkesretting- relasjon mellom fellesfagene og yrkesfag*. Trondheim: Norges teknisk-vitenskapelige universitet.
- Gadamer, H. -G. (2012). *Sannhet og metode*. Oslo: Pax.
- Grønmo, S. (2011). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Halvorsen, K. (2012). *Å forske på samfunn - En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Handal, G., & Lauvås, P. (2007). *På egne vilkår - En strategi for veiledning med lærere*. Oslo: Cappelen.
- Hovednak, S. S., & Wilhelmsen, B. U. (2011). *Utdanningsvalg som skoleutvikling*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Høyberg, H. (2014). Forståelse og fortolkning i samfunnsvidenskabene. I L. Fuglesang, P. B. Olsen, & K. Rasborg (Red.), *Videnskabsteori i samfunnsvitenskabene-På tvers av fagkulturer og paradigmer* (3.. utg., ss. 289-322). Samfundslitteratur.
- Håkonsen, K. M. (2003). *Innføring i Psykologi*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Imsen, G. (2012). *Lærerens verden, Innføring i generell didaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Irgens, E. J. (2011). *Dynamiske og lærende organisasjoner. Ledelse og utvikling i et arbeidsliv i endring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Meld. St. 20. (2012-2013). *På rett vei*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-20-20122013/id717308/sec1>

- NTNU. (2017). *Videreutdanning, Trondheim. Utdanningsvalg*. Hentet fra <https://www.ntnu.no/videre/utdanningsvalg>
- Nyen, T., & Tønder, A. H. (2014). *Yrkesfagene under press*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Opplæringslova. (1998). *Lovdata*. Hentet fra Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_3
- Pedlex Norsk Skoleinformasjon. (2010). *Utdanningsvalg - En metodebok for lærere*. Oslo: Pedlex Norsk Skoleinformasjon.
- Regjeringen Solberg. (2016, 23. juni). Ny fraværsregel i videregående skole i høst. *Pressemelding*, ss. Nr: 65-16.
- St.meld. nr. 16 (2006-2007). (2007). ... og ingen sto igjen — Tidlig innsats for livslang læring. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2006-2007/id441395/>
- Thagaard, T. (2006). *Ststematikk og Innlevelse. en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Universitetet i Bergen. (u.d.). *Lektorutdanning med master i historie eller religionvitenskap*. Hentet 18. november, 2016 fra Universitetet i Bergen: <http://www.uib.no/studieprogram/MAHF-L%C3%86HR#uib-tabs-korleis-soke>
- Universitetet i Bergen Regelsamling. (2009). *Universitetet i Bergen Regelsamling*. Hentet fra <http://regler.app.uib.no/regler/Del-2-Forskning-utdanning-og-formidling/2.2-Utdanning/2.2.3.-Opptak/Reglement-om-opptak-for-ett-aarig-praktisk-pedagogisk-utdanning-PPU-ved-Universitetet-i-Bergen>.
- Utdanningsdirektoratet. (2014). *Veiledning i utdanningsvalg*. Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/filer/lareplan/veiledninger/utdanningsvalg/udir_veileder_utdanningsvalg.pdf
- Utdanningsdirektoratet. (2015). *Rammeverk for FYR-prosjektet (2014-2016)*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/upload/fyr/rammeverk-fyr.pdf>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Lærerplan i utdanningsvalg*. Hentet 5. februar, 2017 fra <https://www.udir.no/kl06/UTV1-01/Hele/Formaal>

Vedlegg 1 Intervju av ansatt.

- 1. Informantens utdannelse og arbeidserfaring.**
- 2. Hva står det i pensum om yrkesfagligstudieretning?**
  - Hvordan foregår undervisningen?
- 3. Hvilken avtale har UIB med videregående skolene? Er det faste veiledere eller varierer dette.**
  - Hvilke krav stilles til skoleledelsen, blir noen studenter utplassert på en yrkesskole.
- 4. Hvordan forberedes studentene til utplassering i den videregående skolen?**
- 5. Hvilken etterarbeid må studenten gjøre etter utplassering?**
- 6. Studenter som har sin praksis på yrkesskoler hva sier de om å undervise der.**
- 7. Har noen studenter ytret et ønske om å få undervisning om yrkesfagligstudieretning? Hva vil studentene vite mer om?**
- 8. Hvilken tanker gjør informanten seg om å gi PPU studentene mer undervisning om yrkesfagligstudieretning, ser han et behov for dette?**

Vedlegg 2 Samtykkeerklæring PPU-Fellesfagstudenter

Samtykkeerklæring PPU fellesfagstudenter ved Universitetet i Bergen.

Mitt navn er Heidi Karin Willesvik og jeg holder på med Master i Yrkespedagogikk ved Høyskolen i Oslo og Akershus (HIOA). Veilederen min ved HIOA er ~~Eva Schwencke~~, epost [eve.schwencke@hioa.no](mailto:eva.schwencke@hioa.no) tlf. 67237411.

Prosjektet mitt har som tema: PPU- studenter ved Universitetet, hva vet de om yrkesfag.

Oppgaven går altså ut på å ha et fokusgruppeintervju med noen PPU studenter ved Universitetet. Formålet med oppgaven er å få en liten oversikt over hvilken kunnskap PPU studentene har om yrkesfagligstudieretning og finne ut av om de ønsker mer informasjon om yrkesfagligstudieretning.

I tillegg kan dette fokusgruppeintervjuet gi meg informasjon om hva som kan være fornuftig å ta med på en forelesning jeg skal ha i April til studentene på PPU – studentene.

Det vil bli benyttet lydopptak ved fokusgruppeintervjuet, innsamlede opplysninger vil bli anonymisert og lydopptaket slettet senest ved utgangen av august 2016.

Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke deg og få allerede innsamlede opplysninger om deg slettet.

Underskriften på samtykke vil holdes i et låst skap hos Kjetil Egelandsdal som er ansatt på Universitetet i Bergen.

Prosjektet er meldt inn til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Jeg har lest informasjonsskrivet og samtykker til deltakelse.

Navn.

Dato

Vedlegg 3 Intervjuguide Gruppeintervju

Spørsmål: Hvilken studie bakgrunn har studentene?

Oppfatning av yrkesfaglig studieretning og yrkesfaglærere

1. Hvilken oppfatning har studentene av yrkesfaglig studieretning? Hva mener de har bidratt til å forme dette synet?

- Hvilken informasjon ble gitt av veileder på ungdomskolen om yrkesfaglig studieretning og studieforbereende. Hvorfor valgte ikke studenten selv å gå på yrkesfaglig studieretning.
- Da de selv var elever i den videregående skolen, hva ble sagt om yrkesfagstudie? Omtalte fellesfaglærerne sine kollega på yrkesfag på en god eller dårlig måte?

2. Hvilken oppfatning har studenten om yrkesfaglærere? Hva mener de har bidratt til å forme dette synet?

Praksiserfaringer

3. Når studenten var utplassert i den videregående skolen, Var studenten utplassert på en skole med kun fellesfag, en skole med fellesfag og yrkesfag eller en skole med kun yrkesfag?

4. Hvordan var arbeidsmiljøet på skolen?

- Var det godt samarbeid mellom fellesfaglærerne og yrkesfaglærer?
- Hva gjorde lærerne for å skape et godt samarbeid?

5. Nevnte praksisveileder for studenten noe om lærere på yrkesfag?

Holdning til å arbeide på en yrkesfagskole

6. Hvilke tanker gjør de seg om selv å arbeide på en yrkesfagskole? Hva tenker de kan være utfordrende?

7. Hva tenker de om å måtte samarbeide med yrkesfaglærerne?

- Har studentene noen meninger om hva som skal til for å få til et godt samarbeid med yrkesfaglærerne?
- Ønsker de å ha et godt samarbeid med yrkesfaglærerne? Hva er Grunnen til dette?

Undervisningen på PPU

8. Blir yrkesfagene vektlagt i undervisningen på PPU? På hvilken måte?

9. Før utplassering til den videregående skolen, hvilke forberedelser blir gjort av studenten.

- Hvilken informasjon fikk studenten om yrkesfagstudie og lærere på yrkesfag?
- **10. Ønsker studentene mer informasjon om yrkesfagstudie?** Hvilken informasjon ønsker de?

Vedlegg 4 Spørreskjema PPU- fellesfag

Bakgrunn

1. Er du kvinne eller mann?

- a. Kvinne
- b. Mann

2. Hvilken arbeidserfaring har du?

- a. Jobbet i skole
- b. Privat/offentlig virksomhet

Antall år:

3. Hva er din alder

- a. 22-25 år
- b. 26-30 år
- c. 31 -35år
- d. 36-40 år
- e. 41 eller eldre.

4. Hvilken skolebakgrunn har du?

- a. Jeg har en yrkesfaglig bakgrunn.
- b. Jeg har gått på studieforberevende.
- c. Jeg har en yrkesfaglig og studieforberevende bakgrunn.

Ungdomsskole.

5. Fikk du informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene når du selv skulle velge utdanningsprogram i den videregående skolen? (kan bruke flere avkryssninger)

- a. Jeg fikk en brosjyre hvor det stod om de forskjellige utdanningsprogrammene.
- b. Jeg fikk informasjon av en eller flere lærere.
- c. Klasse som jeg gikk i var på besøk på en videregående skole.
- d. Fikk informasjon av en rådgiver.
- e. Var på en utdanningsmesse.
- f. Jeg fikk informasjon av venner og familie.
- g. Jeg fikk ikke noe informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.
- h. Annet:

6. Hva gjorde at du selv ikke valgt et yrkesfaglig utdanningsprogram?(kan bruke flere avkryssninger)

- a. Jeg ble rådet av en lærer på ungdomskolen til å gå videre på studiespesialiserende.
- b. Jeg ville videre på høgskole/universitet.
- c. Jeg hadde ikke interessen for noen av programmene.
- d. Jeg hadde ingenting til felles med de elevene som valgte Yrkesfaglig utdanningsprogram.
- e. Jeg har gått på yrkesfaglig utdanningsprogram.
- f. Annet:

7. Kan du beskrive en yrkesfaglærers arbeidsområde?

8. Hvilke oppfatning har du av elever som går på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, og hva har påvirket dette synet?

9. Hvordan vurderer du dine egne kunnskaper om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene?

- a. Jeg vet mye
- b. Jeg vet noe
- c. Jeg vet lite.
- d. Jeg vet ingenting

10. Hvilken oppfatning har du av lærerne som underviser i de yrkesfaglige programfagene, og hva mener du har påvirket dette synet?

Samarbeid.

11. I hvilken grad kunne du tenke deg å jobbe på en videregående skole som kun tilbyr de yrkesfaglige utdanningsprogrammene?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

12. I hvilken grad kunne du tenke deg å undervise i fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

13. I hvilken grad kunne du tenke deg samarbeide med en lærer som underviser i programfagene i et yrkesfaglig utdanningsprogram?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

PPU – studiet

14. I hvilken grad har du fått informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i ditt PPU-studie?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

15. I hvilken grad mener du PPU- studiet har forberedt deg til det å kunne undervise i ditt/dine fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

16. I hvilken grad føler du deg kompetent til å undervise i ditt/dine fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

17. I hvilken grad mener du PPU- studiet har forberedt deg til det å kunne undervise i ditt/ dine fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

18. I hvilken grad ønsker du PPU- undervisningen skal fokusere mer på de yrkesfaglige programfagene?

- a. I stor grad
- b. I noen grad
- c. I middels grad
- d. I liten grad
- e. I ingen grad

Vedlegg 5 Spørreskjema PPU- yrkesfag.

Bakgrunn

1- Er du kvinne eller mann?

c. Kvinne

d. Mann

2- Hvor er din nåværende arbeidssituasjon?

c. Jobber i skole

d. Privat/offentlig virksomhet

e. Omskolering

f. Annet:

3- Antall år i arbeid der du jobber nå:

4- Hva er din alder

f. 22-25 år

g. 26-30 år

h. 31 -35år

i. 36-40 år

j. 41 eller eldre.

5- Hvilken skolebakgrunn har du?

- d. Jeg har en yrkesfaglig bakgrunn.
- e. Jeg har gått på studieforbereidende.
- f. Jeg har en yrkesfaglig og studieforbereidende bakgrunn.

6- Hvilke utdanningsprogram skal du undervise i?

- a. Bygg og – anleggsteknikk.
- b. Design og håndverk/ medieproduksjon.
- c. Elektro.
- d. Helse – og oppvekst.
- e. Naturbruk.
- f. Restaurant og matfat.
- g. Service og samferdsel.
- h. Teknikk og industriell produksjon.
- i. Annet:

Ungdomsskole

7- Hvilken informasjon fikk du om de forskjellige utdanningsprogrammene i den videregående skolen da du selv var elev på ungdomsskolen. (kan bruke flere avkryssninger)

- i. Jeg fikk en brosjyre hvor det stod om de forskjellige utdanningsprogrammene.
- j. Jeg fikk informasjon av en eller flere lærere.
- k. Klasse som jeg gikk i var på besøk på en videregående skole.
- l. Fikk informasjon av en rådgiver.
- m. Var på en utdanningsmesse.
- n. Jeg fikk informasjon av venner og familie.
- o. Jeg fikk ikke noe informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.
- p. Annet:

8- Hva gjorde at du valgt et yrkesfaglig utdanningsprogram? (kan bruke flere avkryssninger)

- g. Jeg ble rådet av en lærer på ungdomskolen til å gå Videre på yrkesfaglig
- h. Jeg ville videre på påbygging til studiekompetanse
- i. Jeg hadde ikke interessen av studiespesialisering
- j. Jeg hadde ingenting til felles med de elevene som valgte Studiespesialisering.
- k. Annet:

Samarbeid

9- a. Hvilken oppfatning har du som PPU- student av fellesfaglærerne?

9.b. Hva mener du har påvirket dette synet?

10- I hvilken grad kan du tenke deg å samarbeide med en fellesfaglærer?

- f. I stor grad
- g. I noen grad
- h. I middels grad
- i. I liten grad
- j. I ingen grad

PPU - studiet

11- I hvilken grad ønsker du PPU-undervisningen skal fokusere på fellesfagene?

- f. I stor grad
- g. I noen grad
- h. I middels grad
- i. I liten grad
- j. I ingen grad

Vedlegg 6 Kvantitativt svar PPU- fellesfag Bakgrunn.

Spørsmål 1

Svaralternativ	Antall svar
Kvinne	26
Mann	15
Totalsum	41

I denne undersøkelsen var det 26 kvinner og 15 menn som svarte. Til sammen 41 kandidater.

Spørsmål 2 Hvilken arbeidserfaring har du?

Svaralternativ	Antall svar
Privat/offentlig virksomhet	15
Ingen arbeidserfaring	8
Jobbet i skole, Privat/offentlig virksomhet	14
Jobbet i skole	4
Totalsum	41

Dette spørsmålet var det bare tre utkrysninger på men da flere har krysset av på flere alternativ ble det sendt ut slik som dette. 15 personer har jobbet i privat eller offentlig virksomhet, 8 har ingen arbeidserfaring, 14 krysset av på at de har jobbet i skole, men har også krysset av på at de har jobbet på Privat/offentlig virksomhet. 4 Har jobbet på skole.

Spørsmål 2   Antall år i arbeid

Svaralternativ	Antall svar
0	7
0,25	1
1	1
2	1
2,5	2
3	4
4	1
5	2
5,5	1
6	2
7	3
7,5	1
8	2
9	1
10	5
14	1
18	1
.	5
Totalsum	41

Her var det stor variasjon av antall år de har vært i arbeid 5 studenter valgte ikke å svare på dette spørsmålet. Den som har vært flest antall år i arbeid har jobbet i 18 år, mens 7 informanter ikke har vært i arbeid før.

Spørsmål 3   Hva er din alder?

Svaralternativ	Antall svar
41 år eller eldre	3
36-40 år	3
31-35 år	3
26-30 år	22
22-25 år	10
Totalsum	41

Her ser jeg det er flest studenter som er i 20 – årene, 6 studenter som er i 30 – årene mens 3 er over 41 år.

Spørsmål 4.

Hvilken skolebakgrunn har du?

Svaralternativ	Antall svar
Jeg har gått på studiespesialiserende	36
Jeg har en yrkesfaglig og studieforbereende bakgrunn	5
Totalsum	41

Under gruppeintervjuet var det en av informantene som hadde gått på et yrkesfaglig utdanningsprogram. Jeg syntes da det var interessant å se om det var flere av studentene som hadde gjort det samme. Før gruppe trodde jeg at det var kun studenter med en studiespesialiserende bakgrunn som tok dette studiet, men jeg ser nå at det er flere som har en yrkesfaglig bakgrunn.

Spørsmål 5.

Fikk du informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene når du selv skulle velge utdanningsprogram i den videregående skolen? (flere avkryssinger)

Verdier	
Jeg fikk en brosjyre hvor det stod om de forskjellige utdanningsprogrammene	18
Jeg fikk informasjon av en eller flere lærere	12
Klassen som jeg gikk i var på besøk på en videregående skole	14
Fikk informasjon av en rådgiver	7
Var på utdanningsmesse	17
Jeg fikk informasjon av venner og familie	11
Jeg fikk ikke noe informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene	6
Annet	7

Dette var et spørsmål hvor kandidatene kunne krysse av på flere alternative. Hadde til slutt et åpent felt med annet hvor studentene selv kunne gi informasjon om ingen av svarsalternativene passet. 7 personer svarte under annet, hvor alle har svart «husker ikke».

Fylkeskommunene har blitt bedre til å arrangere utdanningsmesser slik at de forskjellige skolene kan vise hvilke programfag de har. Dette vises igjen her, 18 fikk informasjon ved hjelp av en brosjyre, 17 var på utdanningsmesse 14 var på besøk på en videregående skole

Ser at lærer på ungdomsskolen har masse betydning for elevenes informasjon om skolevalg med 11 personer som sier han/hun hjalp til, mens bare 7 personer fikk hjelp av rådgiver.

Venner og familie har stor innflytelse for på valg av videre skole for 11 personer. 6 mente de ikke hadde fått noen informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. De 7 som svarte på de åpne spørsmålene husker ikke hvilken informasjon de fikk.

Spørsmål 6.

Hva gjorde at du selv ikke valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram? (kan bruke flere avkryssninger)

Verdier	
Jeg ble rådet av en lærer på ungdomskolen til å gå videre på studiespesialiserende	11
Jeg ville videre på høyskole/universitet	31
Jeg hadde ikke interessen for noen av programmene	10
Jeg hadde ingenting til felles med de elevene som valgte yrkesfaglig utdanningsprogram	4
Jeg har gått på yrkesfaglig utdanningsprogram	5
Annet	7

Antall studenter som ville videre på høyskole universitet er klart høyest med 31 personer. Det viser seg også her at lærer på ungdomskolen har mye å si da 11 personer ble rådet til ikke å ta yrkesfag av den daværende lærer. 10 personer hadde ingen interesse for å gå noe annet enn studiespesialiserende, 4 personer valgte vekk yrkesfag da de ikke hadde noe tilfelles med de elevene som ville inn på yrkesfag. 5 personer har gått på yrkesfaglig studieretning.

Under annet:

- «Det falt meg aldri inn, jeg var jo flink på skolen»
- «Visst ikke hva jeg ville bli, så jeg valgte allmennfag, (fikk inntrykk av at det var smartest for den som ikke visste).
- «Foreldre pluss andre stilte ikke spørsmål med det, så det som opplagt at jeg skulle gå allmennfag»
- «jeg tok først universitetsutdanning og så fagbrev på yrkesfaglig utdanningsprogram»
- «Ble også rådet av mine foreldre til å ta studiespesialiserende siden de mente det passet meg bedre»
- «Vi ble forespeilet at vi måtte ta allmenn, «For å bli noe». Det virket som at karriereløpet/utdanningen var «slutt» etter fullført yrkesrettet utdanning».
- «Allmenn da jeg er interessert i teoretiske fag»

- «Gikk på steinerskolen (1-13)»
- «Jeg gikk yrkesfag men tok påbygg med yrkesfag 3 året på vgs. Valgte påbygg fordi jeg ikke ville videre med det faget jeg hadde tatt».

Spørsmål 7. Kan du beskrive en yrkesfaglærers arbeidsområde.

Dette var et helt åpent spørsmål. Under gruppeintervjuet måtte jeg gi en «begrepsavklaring» på hva en yrkesfaglærer er. Her er det bare tre som ikke helt har forstått hva som menes med en yrkesfaglærer:

- «Yrkesfaglærer? = lærer i fellesfag på yrkesfaglige linjer også? Underviser i fag som er spesifikke for den yrkesfaglige linjen.
- «Lærer bort kunnskap om yrkesfag og/eller fellesfag.
- «Man fokuserer på undervisning på både fellesfag og konkrete oppgaver i et gitt yrke.»

Ellers hadde alle studentene en viss anelse på hva en yrkesfaglærers arbeidsområde er. De mente at yrkesfaglærere er dyktige folk med en yrkesrettet bakgrunn, de har masse praktisk undervisning og som den ene studenten skrev: «Lærere som har erfaring fra profesjon. Formidler faget, holdninger og fagkultur på en praktisk og aktuell måte som er nær knyttet til arbeidslivet. Eller kommer arbeidet an på hvilken yrkesfaglinje det er snakk om».

8 personer kan ikke se at det er skille mellom en fellesfaglærer og en yrkesfaglærer, noen eksempler på dette:

- «Jeg tror ikke det er så stor forskjell på en yrkesfaglærers og en fellesfaglærers arbeidsområde».
- «Sammenfaller med arbeidsområdet til lærer på studiespesialiserende.»
- «Formidler faget, bidrar til elevens utvikling i profesjon, tilpasser undervisningen til elevene underveis ut fra kompetansemål i K06».

To personer har ikke svart på dette spørsmålet, mens en svarte kort nei, kan ikke svare.

Spørsmål 8.

Hvilke oppfatning har du av elever som går på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, og hva har påvirket dette synet?

Åpent spørsmål. Alle svarte.

31 personer hadde kun negative ting å si elevene som går på yrkesfag, de mente at de elevene som gikk der var skolelei, lite motivert og at de ikke hadde interesse for de teoretiske fagene,

det som hadde påvirket dette synet var egne erfaringer som de selv hadde gjort seg da de selv gikk på videregående skole og samfunnet generelt.

- «Sløve, slappe, skolelei = Påvirkning, vet ikke, mindre status».
- «Generelle oppfatning er at de er skolelei, har liten interesse i fellesfag. Noen av de svært flinke, andre er på yrkesfag fordi det er forventete av du eller er den eneste muligheten du har»
- «En oppfatning er at yrkesfag elever ikke er så skoleflinke, at mange elever velger seg til yrkesfag fordi de er skolelei. En annen er at mange på yrkesfag kommer fra ressurssvak bakgrunn.
- «De er ikke motiverte, de bråker mye. Mange vet ikke hva de vil, men går på skolen allikevel. Ikke alle er så smarte. Mange blir bare plassert her av foreldre og rådgivere på ungdomsskolen».

De studentene som har undervist, vært utplassert eller selv gått på, det vil si 11 personer, hadde masse positivt å si om denne elevgruppen:

- «Jeg har selv undervist i fellesfag på et yrkesfaglig program og har bare positive ting å si om elevene. De jobbet godt med oppgavene og var ikke redde for å stille spørsmål. Jeg opplevde også at de var veldig engasjert i yrkesfaglige spørsmål»
- «Min oppfatning var at elevene måtte oppleve en større nytteverdi med faget enn bare karakterer. Det skal sies at basert på det man hører om lite motivasjon på yrkesfag studieretning for fellesfag som norsk og historie (mine fag) gjorde at jeg ble svært positivt overrasket da jeg møtte en yrkesfaglig klasse som var faglig sterk og mer muntlige aktiv enn de klassen jeg møtte på studieforbredende. Elever på yrkesfag kan være teoretisk sterke!»
- «Min oppfatning er at elevene på yrkesfag er like forskjellig som andre elever. Tror ikke det finnes en «typisk» elev på yrkesfag. Det som har påvirket dette synet er praksis i høst hvor jeg var i en klasse på yrkesfag. Flinker elever som gjorde det de skulle og var åpne for mine forslag til undervisning».

Spørsmål 9.

Hvordan vurderer du dine egne kunnskaper om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene?

Svaralternativ	Antall svar
Jeg vet mye	1
Jeg vet noe	20
Jeg vet lite	17
Jeg vet ingenting	1
Ikke svart	2
Totalsum	41

En person vet mye, mens flestallet i denne undersøkelsen vet noe. 17 personer vet lite og 1 vet ingen ting, dette stemmer med det som kom fram i gruppe intervjuet.

Spørsmål 10.

Hvilken oppfatning har du av yrkesfaglærere, hva mener du har påvirket dette synet?

Åpne spørsmål, 6 personer har ikke svart.

11 personer svarte de ikke hadde noen generell oppfatning av yrkesfaglæreren, men selv om de hadde liten oppfatning hadde de kun positive ting å si om yrkesfaglærere. Dette gjaldt hele 34 personer. Studentene mener yrkesfaglærerne er dyktige i sine fag, tålmodig med elevene og kunnskapsrike personer.

- «Har ingen oppfatning, Tror ikke jeg har snakket med en yrkesfaglærer og kjenner selv få som har gått yrkesfag».
- «Dyktige fagfolk, flinke med elevene, variert bakgrunn. Kjenner praksis i yrket de underviser i. Har liten kjennskap til yrkesfaglærere»
- «Har ingen spesielle oppfatning. Får inntrykk av at de er dyktige i faget sitt og gode/hyggelege lærere generelt sett, de få historiene jeg har hørt om yrkesfaglærere har vært positive».
- «De må kanskje vera meir «hands on» på klaseleing, dersom det vert mykje liv og røre. (Tenker automatisk på mekanisk/elektro som har ei overvekt av gutar, det var eit hardt miljø i dei klassane på den VGS eg gjekk på»
- «Flinke og resurssterke, gode varme, morsomme. Hadde en nabo som var yrkesfaglærer da jeg vokste opp».
-
- «Jeg har lite oppfatning av dette. Men tror de skårer høyt på medmenneskelighet. Varme og empatiske»

- «Min yrkesfaglærer underviste kun i egne fag, andre lærere tok fellesfagene. Yrkesfaglærerne opplevde jeg som svært kompetente».

To personer hadde negative kommentarer:

- Yrkesfaglærere er som en voksen og viser utgaven av den stereotype eleven, Gjerne han som røyker på skolen.
- Mange er gamle useriøse. Dette er basert på historier som jeg har hørt. Men sikkert mye bra og.

Samarbeid.

Spørsmål 11. I hvilken grad kunne du tenke deg å jobbe på en videregående skole som KUN tilbyr de yrkesfaglige utdanningsprogrammene?

Svaralternativ	Antall svar
I stor grad	5
I noen grad	12
I middels grad	14
I liten grad	7
I ingen grad	1
Ikke svart	2
Totalsum	41

Spørsmål 12.

I hvilken grad kunne du tenke deg å undervise i fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

Svaralternativ	Antall svar
I stor grad	17
I noen grad	11
I middels grad	9
I liten grad	1
I ingen grad	1
Ikke svart	2
Totalsum	41

Spørsmål 13.

I hvilken grad kunne du tenke deg samarbeide med en lærer som underviser i programfagene i et yrkesfaglig utdanningsprogram?

Svaralternativ	Antall svar
I stor grad	30
I noen grad	6
I middels grad	3
Ikke svart	2
Totalsum	41

PPU- studiet.

Spørsmål 14.

I hvilken grad har du fått informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i ditt PPU-studie?

Svaralternativ	Antall svar
I noen grad	2
I middels grad	4
I liten grad	22
I ingen grad	12
Ikke svart	1
Totalsum	41

Spørsmål 15.

I hvilken grad mener du PPU- studiet har forberedt deg til det å kunne undervise i ditt/dine fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

Svaralternativ	Antall svar
I noen grad	10
I middels grad	12
I liten grad	12
I ingen grad	5
Ikke svart	2
Totalsum	41

Spørsmål 16.

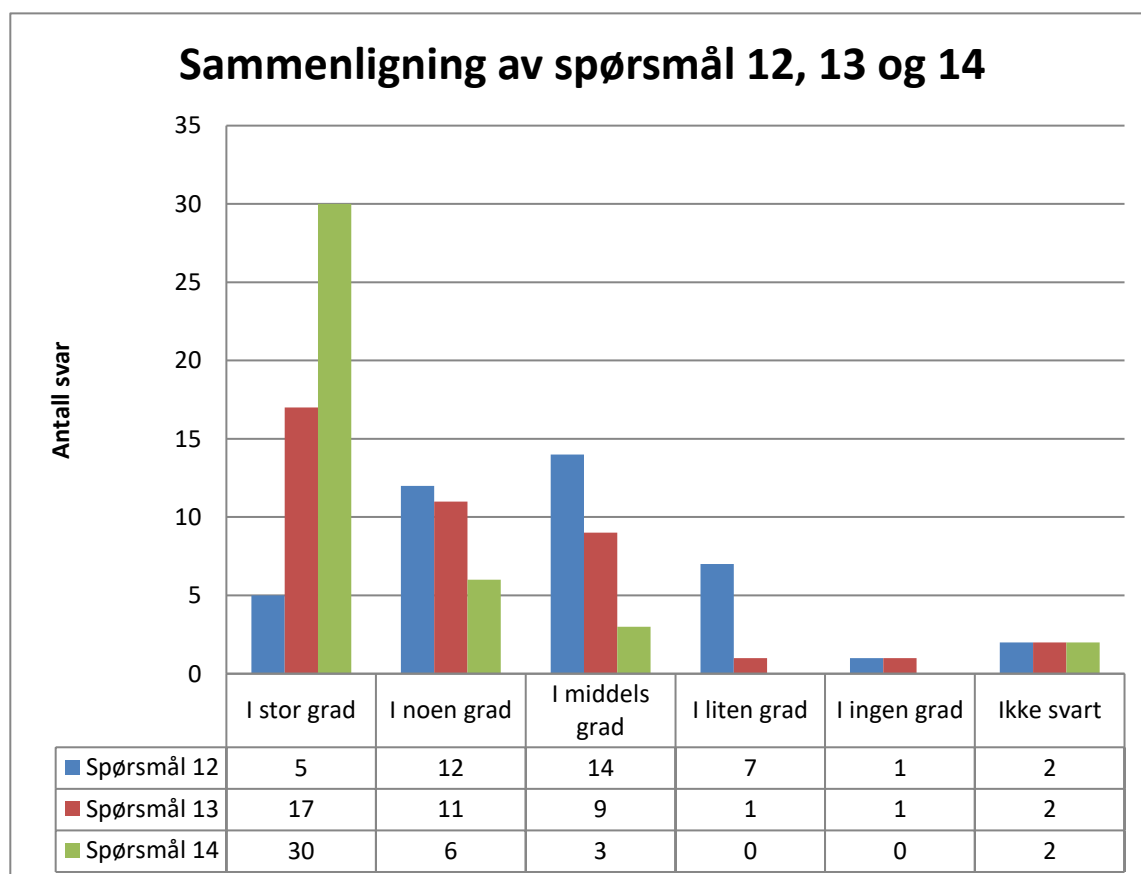
I hvilken grad føler du deg kompetent til å undervise i ditt/dine fellesfag i en yrkesforberedende klasse?

Svaralternativ	Antall svar
I stor grad	10
I noen grad	15
I middels grad	8
I liten grad	4
Ikke svart	4
Totalsum	41

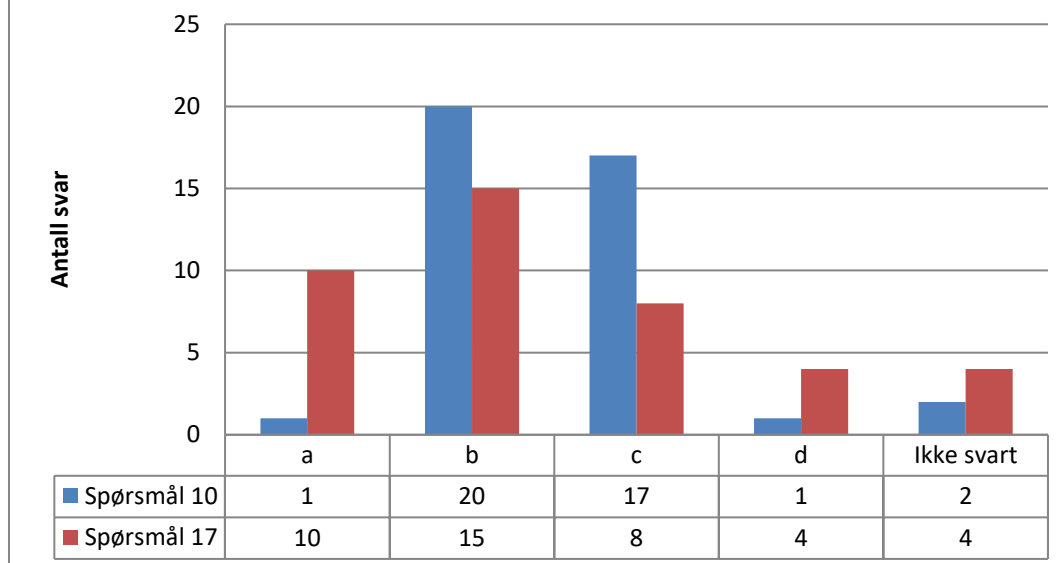
Spørsmål 17.

I hvilken grad ønsker du PPU-undervisningen skal fokusere mer på de yrkesfaglige programfagene?

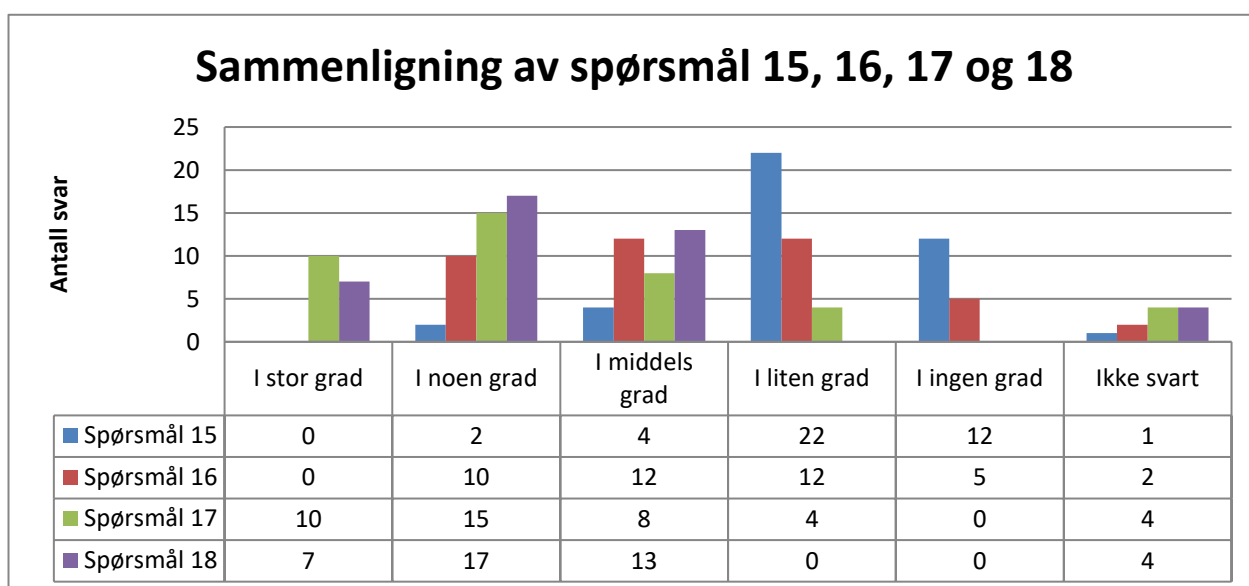
Svaralternativ	Antall svar
I stor grad	7
I noen grad	17
I middels grad	13
Ikke svart	4
Totalsum	41

Sammenligning spørsmål 10 og 17

Sammenligning av spørsmål 15, 16, 17 og 18

Vedlegg 7 Kvantitativt svar PPU- yrkesfag

Bakgrunn

kvinne eller mann?

Svaralternativer	Antall svar
Kvinne	19
Mann	19
Totalsum	38

På dette studiet er det like mange kvinner som menn

2. Hvor er din nåværende arbeidssituasjon?

Svaralternativer	Antall svar
Annet	3
Jobber i skole	29
Privat/Offentlig virksomhet	4
Omskolering	2
Totalsum	38

Her er det et flertall som jobber i skolen. Her der det flere som har valgt å utdype sine svar og har skrevet:

- Jeg jobber på et Helsesenter.
- Vikarlærer.
- Jeg jobber som Vaktmester
- Jeg jobber på et Sykehus.
- Deltid på skole og arbeider som fotograf og kunstner i tillegg.
- Jeg jobber som turist guid, formidler, og er vikarlærer.
- Arbeidssøkende.

3. Antall år i arbeid der du jobber nå:

Svaralternativer	Antall svar
0	1
1	1
1,5	1
2	9
2,5	1
3	7
4	4
5	1
5,5	1
8	1
10	2
11	1
18	1
22	1
(tom)	6
Totalsum	38

Her var det stor variasjon av antall år de har vært i arbeid 6 studenter valgte ikke å svare på dette spørsmålet. Den som har vært flest antall år i arbeid har jobbet i 22 år, mens 12 informanter har jobbet 2 år eller mindre på sin nåværende arbeidsplass.

4. Hva er din alder

Svaralternativer	Antall svar
41 eller eldre	23
36-40 år	11
31-35 år	4
Totalsum	38

Alderen på denne elevgruppen er høy, det er ingen studenter som har en alder på under 30 år, 11 informanter har en alder mellom 36 og 40 år mens flertallet av studentene har en alder på 41 år eller eldre.

5. Hvilken skolebakgrunn har du?

Svaralternativer	Antall svar
Jeg har yrkesfaglig bakgrunn	10
Jeg har gått studieforbereidende	12
Jeg har en yrkesfaglig og studieforbereidende bakgrunn	16
Totalsum	38

På dette studiet ser vi at det er studenter fra forskjellige skolebakgrunner, med et lite fåtall av studenter med en yrkesfaglig bakgrunn (10 studenter), 12 studenter med en studieforbereidende bakgrunn og et flertall på 16 studenter som har en yrkesfaglig og en studieforbereidende bakgrunn.

6. Hvilke utdanningsprogram skal du undervise i?

Svaralternativer	Antall svar
Bygg og anleggsteknikk	1
Design og håndverk / medieproduksjon	4
Elektro	7
Helse og oppvekst	16
Naturbruk	1
Restaurant og matfag	1
Service og samferdsel	3
Teknikk og industriell produksjon	2
Annet	3
Totalsum	38

Flertallet av informantene skal eller underviser nå på Helse og oppvekst, det er 7 som skal eller underviser på elektro ellers er det jevnt fordelt hvilke utdanningsprogram de skal undervise på. Det er 3 som har svart annet og det er de samme 3 som har svart under annet på spørsmål 2.

Ungdomsskole

7. Hvilken informasjon fikk du om de forskjellige utdanningsprogrammene i den videregående skolen da du selv var elev på ungdomsskolen. (kan bruke flere avkryssninger)

Svaralternativer

Jeg fikk en brosjyre hvor det stod om de forskjellige utdanningsprogrammene	8
Jeg fikk informasjon fra en eller flere lærere	6
Klasse som jeg gikk i var på besøk på en videregående skole	6
Fikk informasjon av en rådgiver	10
Var på en utdanningsmesse	4
Jeg fikk informasjon av venner og familie	18
Jeg fikk ikke noe informasjon om de yrkesfaglige utdanningsprogrammene	7
Annet	

Ser at rådgiver på ungdomsskolen har masse betydning for informantenes informasjon om skolevalg med 10 informanter som sier han/hun hjalp til, mens 6 informanter fikk hjelp av rådgiver. Venner og familie har stor innflytelse for på valg av videre skole for 18 informanter

8. Hva gjorde at du valgt et yrkesfaglig utdanningsprogram? (kan bruke flere avkryssninger)

Svaralternativer

Jeg ble rådet av en lærer på ungdomsskolen til å gå videre på yrkesfag	3
Jeg ville videre på påbygging til studiekompetanse	4
Jeg hadde ikke interesse av studiespesialisering	8
Jeg hadde ingenting til felles med de elevene som valgte studiespesialisering	2
Annet	16

3 ble rådet til å gå videre på yrkesfag av sine lærer på ungdomsskolen, 4 videre til påbygg, 8 hadde ikke interesse for studiespesialiserende, 2 mente de ikke hadde noe tilfelles med studentene på studiespesialiserende. 16, svarte under annet:

9. «Forstår ikke helt hva dere spør om. Har valgt PPU for å jobbe som lærer videregående yrkesfag».

10. «Jeg har ikke valgt yrkesfag».

11. «Gikk allmennfag på vgs. Studiet skal gjøre at jeg kan bli y – fag lærer»
12. «Jeg hadde planer om reiselivslinjen innenfor handel og kontor. Det ble regnskap, fordi jeg kunne. Det krevde høyeste karaktersnitt. Jeg gjorde som jeg burde».
13. «Jeg gikk studiespesialiserende etterpå gikk jeg førskoleutdanningen».
14. «Ønsket det yrkesfaglige utdanningsprogram. Eget interessefelt».
15. «Jeg ville jobbe med hendene»
16. «Gikk som avisbud, så yrkesfag medførte til at jeg «slapp» 2 år til som avisbud».
17. «Valgte egentlig etter hva venner/kompiser gjorde».

Samarbeid

9a. Hvilken oppfatning har du som PPU- student av fellesfaglærerne?

9.b. Hva mener du har påvirket dette synet?

11 informanter mente de ikke hadde grunnlag til å svare på dette.

6 som var positive og de sa følgende:

18. «Vi har et godt samarbeid». B)» Vi et en liten skole der alle kjenner alle»
19. «Positivt, opplever/hører at samarbeidet blir bedre. Lærerne er mer bevisst på å arbeide yrkesrettet/praksisnært». B) ikke svart.
20. «Positivt inntrykk. Faglig dyktige og åpne for samarbeid.» B)
«Erfaringer far egen arbeidsplass»
21. «Engasjerte, kunnskapsrike med en høy arbeidsmoral og kapasitet». B)
«Interesse i den enkelte elev syntes jeg viser til stort engasjement. Mengden av «ekstraarbeid» som lærerne tar på seg syntes jeg også vitner om dyktighet».

22. «Hardtarbeidende, kunnskapsrike. Kan være vanskelig å få til møtepunkt med dem, de har flere ulike klasser». B) Ikke svart
23. «Godt, de er like forskjellige som yrkesfaglærere. Kan ikke skjære alle over en kam». B)» Åpent sinn».

5 informanter har både gode og dårlige oppfatning av fellesfaglærere.

24. «Det lille jeg så på videregående var at de var lite involvert i de andre lærernes opplegg, heller ikke sosialt. De hadde sine opplegg og holdt seg mest for seg selv, men norsklæreren var involvert i et tverrfaglig prosjekt med oss på VG1. og det var et spennende opplegg». B) Ikke svart.
25. «Noen er flinke til å yrkesrette, noen er dårlig til å yrkesrette. Der jeg jobber det noen fellesfaglærere som er gamle og utdaterte». B) «At jeg kommer fra yrkeslivet og har en mening om hva som trengs innen fellesfag».
26. «Observert mange fellesfaglærere i undervisningssituasjon. Min oppfatning er like forskjellig som det var forskjellige lærere. Noen får opplevde jeg inspirerende og at de hadde god relasjon til elevene. Andre lærere var lite motiverende, med korrigerende undertone og rett og slett ikke god nok på relasjonsbygging med elevene». B) Ikke svart
27. «Varierende. Noen er opptatt av FYR og samarbeid på tvers, og sitter elevenes utd.Progr i sentrum. Andre kjører sitt eget løp og sitter seg selv i sentrum». B) «Min erfaring rundt samarbeid med fellesfaglærerne»
- 28.

16 informanter hadde dårlig oppfatninger av fellesfaglærere her skrev de blant annet:

29. «Enkelte fellesfaglærere ser på sitt fag som det aller viktigste, selv om fellesfag utgjør en liten del av timene gjennom 2 år». B)» Observasjoner, de kanskje gjennom mine 10 år som lærer i videregående skole».
30. «Det er spennende å samarbeide med dem, men kan være krevende visst man skal ha felles vurdering. Min skole er organisert slik at samarbeidet er veldig vanskelig».

31. «Jeg mistenker at mange fellesfaglærere forventer for lite av våre elever. B) At de gjentatte ganger blir fortalt at på våre linjer er alle «praktikere» hva de nå mener med det» B) ikke svart.
32. «Lite tverrfaglig». B) Ikke svart.
33. «Virker som de har mye som de må gjøre, lite frihet til alt opplegg. Store klasser i fellesfagene, ofte flere utdanningsprogrammer sammen, vanskelig å tilpasse fellesfagene til yrkesfag». B)» Erfaring på jobb/praksis. Foreles på HIOA».
34. «Lite samarbeid. Programfaglærerne og fellesfaglærerne sitter i hver sine bygninger, hvor også undervisningen skjer og møtes sjelden i det daglige». B) ikke svart.
35. «At de ikke vil flette yrkesfagene inn i fellesfagene» B)» At vi som yrkesrettet gir skolen informasjon om hva vi underviser i».

10. I hvilken grad kan du tenke deg å samarbeide med en fellesfaglærer?

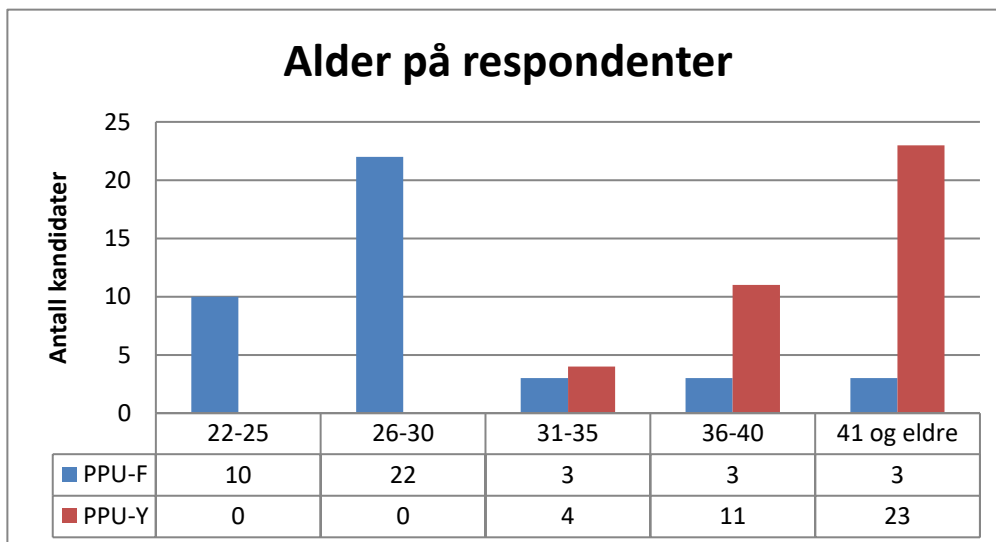
Svaralternativer	Antall svar
I stor grad	25
I noen grad	9
I middels grad	2
I liten grad	1
(tom)	1
Totalsum	38

PPU - studiet

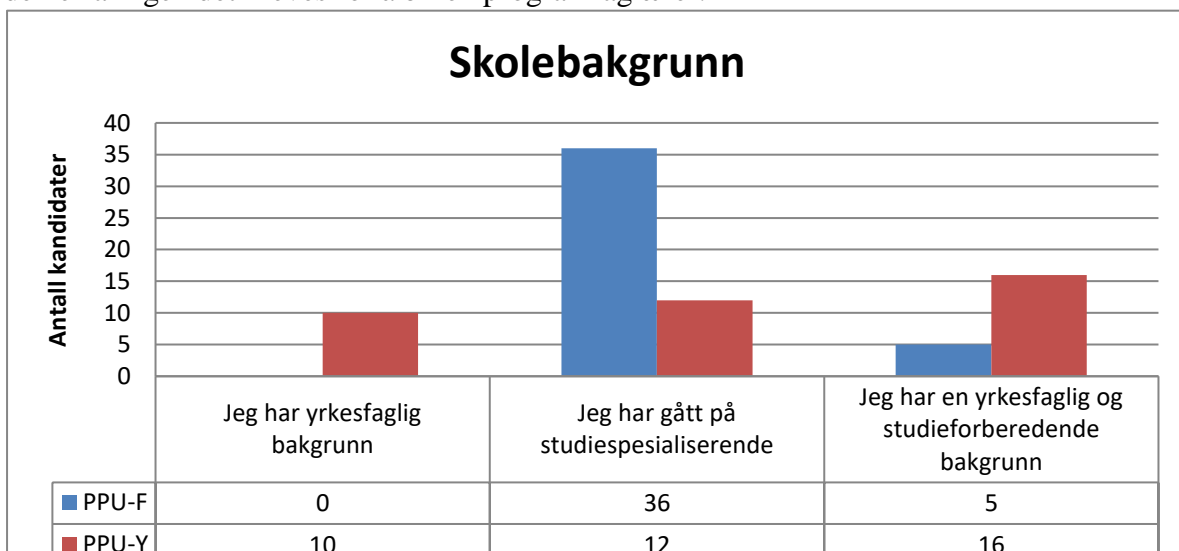
11.I hvilken grad ønsker du PPU-undervisningen skal fokusere på fellesfagene?

Svaralternativer	Antall svar
I stor grad	2
I noen grad	13
I middels grad	13
I liten grad	9
(tom)	1
Totalsum	38

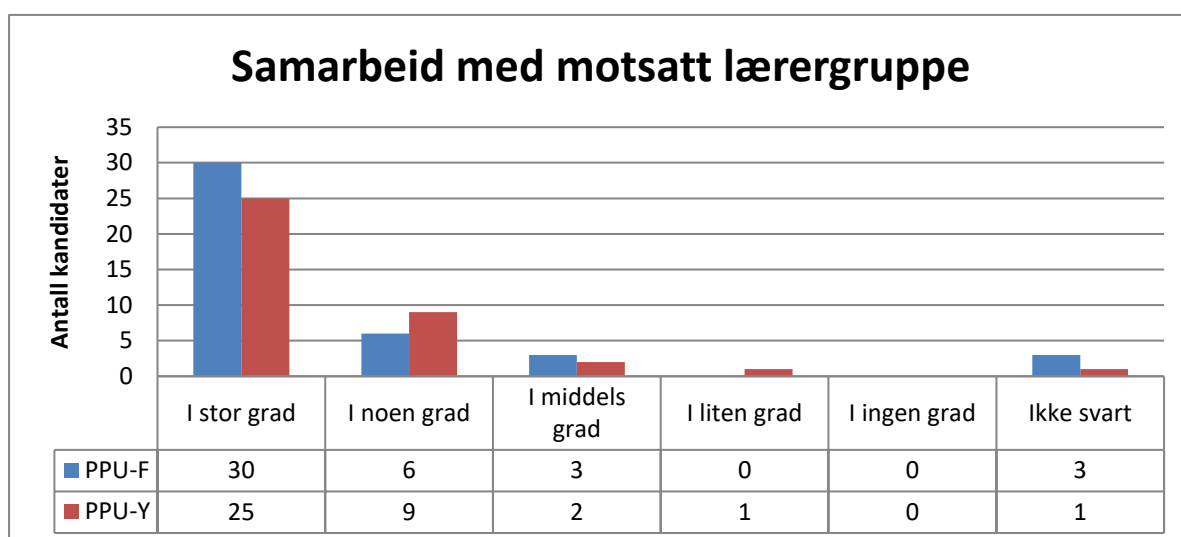
For å se om det er noen klare forskjeller mellom PPU-f og PPU -y velger jeg å sette svarene deres opp mot hverandre.

Stor forskjell på alder på studentene. Dette kan henge sammen med de forskjellige kravene det stilles for å komme inn på studiet. Men også det at det er stor forskjell på hvilke studenter som kommer inn på de to studiene. Studentene på PPU-f er unge og ikke har vært i arbeidslivet, eller har vært noen få år i jobb. Mens PPU-y har alle vært i arbeid og skaffet seg den erfaringen det kreves for å bli en programfaglærer.

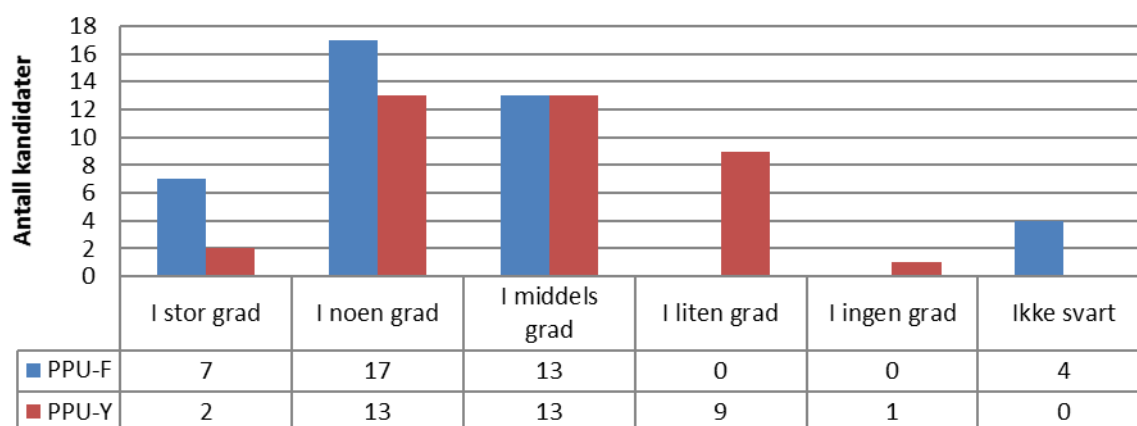

Dette er det resultatet som klart forundret meg mest, det er kun 10 studenter på PPU-y studiet som har en yrkesfaglig bakgrunn og hele 12 som har gått på studiespesialiserende. Før denne undersøkelsen hadde jeg en forforståelse at det kun var studenter som har en yrkesfaglig eller en yrkesfaglig og studieforberedende bakgrunn på PPU-y studiet. Ser nå ut fra svarene jeg har fått at dette er feil.

Begge studentgruppene er i stor grad interesserte i å samarbeide med den motsatte lærergruppen.

Fokus på motsatt faggruppe

Vedlegg 8 Kvittering meldeskjema NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Eva Schwencke
Institutt for yrkesfaglærerutdanning Høgskolen i Oslo og Akershus
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Hasold Hørtages gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47 55 58 21 12
Fax: +47 55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.no: 985 321 884

Vår dato: 14.01.2016   Vår ref: 40314 / 3 / LT   Dens dato: Dens ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 26.12.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

40314	<i>PPU-studenter ved Universitetet, hva vet de om yrkesfag?</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved Institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Eva Schwencke</i>
<i>Student</i>	<i>Heldi Karin Willesvik</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 21.08.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdís Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Fordelegingskontor / Contact Office

OSLO NSD: Universitet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47 22 85 52 11. nsd@nsd.uib.no
TRONDHEIM NSD: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7451 Trondheim. Tel: +47 73 59 39 07. kjartan.svartholm@ntnu.no
BERGEN NSD: UiB, Universitet i Bergen, 5017 Bergen. Tel: +47 55 64 43 35. ndnsd@iuhv.uib.no

Endringsskjema

for endringer i forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt

(jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter)

Endringsskjema sendes per e-post til: personvernombudet@nsd.uib.no

1. PROSJEKT	
Navn på daglig ansvarlig: Eva Schwencke	Prosjektnummer: 46314
Evt. navn på student: Heidi Karin Willesvik	

2. BESKRIV ENDRING(ENE)	
Endring av daglig ansvarlig/veileder:	<i>Ved bytte av daglig ansvarlig må bekreftelse fra tidligere og ny daglig ansvarlig vedlegges. Dersom vedkommende har sluttet ved institusjonen, må bekreftelse fra representant på minimum instituttnivå vedlegges.</i>
Endring av dato for anonymisering av datamaterialet:	<i>Ved forlengelse på mer enn ett år utover det deltakerne er informert om, skal det fortrinnsvis gis ny informasjon til deltakerne.</i>
Gis det ny informasjon til utvalget? Ja: ____ Nei: ____ Hvis nei, begrunn:	
Endring av metode(r): Spørreskjema	<i>Angi hvilke nye metoder som skal benyttes, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon, registerdata, osv.</i>
Endring av utvalg: Hele PPU- klasser	<i>Dersom det er snakk om små endringer i antall deltakere er endringsmelding som regel ikke nødvendig. Ta kontakt på telefon før du sender inn skjema dersom du er i tvil.</i>
Annet:	

3. TILLEGGSOPPLYSNINGER

Skal dele ut et spørreskjema til alle PPU – studentene før en forelesning jeg skal ha om yrkesfaglig utdanningsprogram. Spørreskjema er på papir og jeg vil selv være tilstede når studentene får utdelt og svarer på skjema.

4. ANTALL VEDLEGG

2.
- Informasjonsskriv til studentene
- Spørreskjema.

*Legg ved eventuelle nye vedlegg
(informasjonsskriv, intervjuguide,
spørreskjema, tillatelser, og liknende.)*